

TOPYEKÛN HARP

ERICH VON LUDENDORFF

Türkçesi Aynur Onur Çifci - Erhan Çifci

DERGÂH

DERGÂH YAYINLARI 704

Tarih Dizisi 54

Askeri Tarih Dizisi 5

Sertifika No 14420

ISBN 978-625-7005-10-4

1. Baskı Ocak 2017

2. Baskı Ocak 2020

Dizi Editörü
Gültekin Yıldız

Kitap Editörü
Erhan Çifci

Eserin orijinal ismi
Der Totale Krieg

Kapak Tasarımı
Ayşe Nurgül Kabasakal

Kapak Görseli
The Machine Gun:
Christopher Richard Wynne Nevinson: Circa 1915 Art Print

Sayfa Düzeni
E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar /İstanbul
Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 20699

Dergâh Yayınları

Klodfarer Cad. No: 3/20 34122 Sultanahmet/İstanbul
Tel: (212) 518 95 79 80 Faks: (212) 518 95 81
www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Topyekûn Harp*'in yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.*

TOPYEKÛN HARP

Erich von Ludendorff

Çevirenler
Aynur Onur Çifci - Erhan Çifci

DERGÂH

ERİCH VON LUDENDORFF

1865 yılında, Poznan yakınlarında doğdu. 1885'te teğmen olarak orduya katıldı. 1893'te Harp Akademisi'ne girdi. 1900 yılında binbaşı, 1907'de yarbay ve 1911'de albay rütbesine yükseldi. Schlieffen ve Moltke gibi çok önemli askerlerin yanında karargâh subaylığı yaptı. Nisan 1914'te Strassbourg'taki 85. Piyade Tugayı'nın komutasını üstlendi. Birinci Dünya Savaşı başlayınca 2. Ordu'da General Karl von Bülow'un kurmay başkanı oldu. Akabinde Doğu Prusya'da General Hindenburg emrine verilen 7. Ordu Kurmay Başkanı olarak görevlendirildi ve Tannenberg ve Mazurya civarındaki muharebelerde uyguladığı kuşatma manevraları ile ününü iyice duyurdu. Özellikle Tannenberg Muharebesi'nde Ruslara karşı kazanılan muazzam başarının ardından Alman İmparatoru II. Wilhelm tarafından Por Le Merit nişanı ile taltif edildi. Ağustos 1916'da Genelkurmay Başkanı General Hindenburg'un kurmay başkanı olarak görevlendirildi. Almanya'nın yenileceğinin belli olmasının ardından 29 Eylül 1918'de İtilaf Devletleri ile mütareke görüşmelerine başlanmasını istedi ancak sorumluluktan kaçınmak için mütareke şartlarını kabul etmedi. Bu nedenle 29 Ekim 1918'de görevden alındı. 1923'te Hitler'in ünlü Birahane Darbesi'ne katıldı. Bu girişimin başarısız olması nedeniyle yargılandı ancak berat etti. Siyasete atılarak 1925'te Alman Cumhurbaşkanlığına aday oldu. Kazanamayınca siyaseti bıraktı ve inzivaya çekildi. Kitaplar yazarak düşüncelerini insanlarla paylaşma yoluna gitti. 1935 yılında dünya çapında ses getiren *Der Totale Krieg* (Topyekûn Harp) adlı eserini yayımladı. 20 Aralık 1937'de Münih yakınlarındaki Tutzing'te vefat etti.

İÇİNDEKİLER

7 Önsöz

13 Bölüm 1: Topyekûn Harbin Esasları

25 Bölüm 2: Ulusun Manevi Beraberliği

47 Bölüm 3: Ekonomi ve Topyekûn Harp

71 Bölüm 4: Silahlı Kuvvetlerin Gücü ve Etkinliği

88 Bölüm 5: Ordunun Bileşenleri ve Bunların Kullanılmaları

115 Bölüm 6: Topyekûn Harbin Tatbiki

137 Bölüm 7: Başkomutan

ÖNSÖZ

En genel anlamıyla, toplumların sahip oldukları bütün imkân ve unsurları kullanarak birbirleriyle kapsamlı ve şiddetli bir silahlı mücadeleye girmelerini tanımlayan "Topyekûn Harp" (*Totale Krieg*, *Total War*, *Guerre Totale*) kavramı 1789 tarihindeki Fransız İhtilali ile beraber dünyanın gündemine girmiş, ancak 1803-1815 tarihleri arasında yaşanan Napolyon Savaşları topyekûn harbin ilk örneği olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları Topyekûn Harb'in sosyal ve siyasi ayaklarını oluşturur. İktisadi ve teknolojik ayaklar ise 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren olgunlaşacaktır. Bunda hiç şüphesiz Sanayi Devrimi'nin getirdiği değişim ve dönüşümler birinci derecede etkilidir.

Sanayi Devrimi sonrasında buhar gücünün keşfi, demir yolu inşası ve telgraf kullanımı gibi yenilikler toplumsal planlamaları stratejik ve taktik anlamda değiştirmişti. Buhar gücünün kullanımı makineleşmeyi ve seri üretimi beraberinde getirirken, demir yolları büyük ölçekli insan ve malzemenin çok kısa sürede çok uzak mesafelere taşınabilmesine imkân tanıyarak lojistik açıdan çığır açtı. Keza telgraf sayesinde de uzak mesafelerle anlık iletişim kurmak mümkün hâle geliyordu. Her yeni keşifte olduğu gibi, Sanayi Devrimi ile beraber ortaya çıkan yenilikler de öncelikli

olarak savaş sahasına adapte edilmeye çalışıldı. Buhar gücü ile çalışan trenler vasıtasıyla toplumlar demir yollarını kullanarak asker ve malzemelerini istedikleri bölgelere yürüyüş hızından 10 kat daha çabuk nakledebildiler ve ardından onları ikmal edecek destek hatlarını oluşturdular. Böylelikle cephede savaşan ordulara ikmal yapmak kolaylaşmış, ordular daha mobilize hâle gelmişti. Telgraf ise cephe ve cephe gerisi arasında doğrudan bir askerî irtibat ağının sağlanabilmesi açısından çok değerliydi. Ayrıca bu yolla halk da savaş muhabirleri aracılığı ile cepheden gelen haberleri günü gününe takip edebiliyordu. Yani cephe ve cephe gerisi arasındaki ayrım giderek kapanıyordu. Bu ayrım ABD İç Savaşı (1861-1865) ile beraber tam olarak ortadan kalkmasa da müphem bir hâle gelecekti.

Gerçekten de Amerikan İç Savaşı halkın asker-sivil ayrımı yapılmadan maddeten ve manen seferber edilmesi, demir yolu ve buharlı gemilerle savaşın çok geniş bir coğrafyaya yayılması, teknolojik gelişimin vahşete varan bir yıkım oluşturması gibi özellikleri itibarıyla "Topyekûn Harp" kavramının sınırlarına yaklaşan ilk modern savaş olmuştu. Bu savaşta yaşanan yıkımı en güzel biçimde tasvir eden şeylerden biri topyekûn savaşa inanan Birlik (Union) Generali Sherman'ın Eylül 1864'te Atlanta'yı ele geçirirken söylediği şu sözlerdir:

> "Savaş vahşettir ve bunun telafisi yoktur. Biz sadece düşman ordusuyla değil, düşman bir halkla savaşıyoruz. Ve genç, yaşlı, zengin, fakir onların hepsine savaşın acımasız yüzünü hissettirmek zorundayız."

Öte yandan aynı dönemde Avrupa'da benzer bir dönüşüm yaşanmaktaydı. Bilhassa askerî teknolojide görülen ilerlemeler Avrupa'daki savaşların kapsam ve vahşetini ziyadesiyle büyüttü. 1840-1900 yılları arasında tüfeklerin atım hızları ve menzilleri yaklaşık olarak 10 kat arttı. Ağızdan dolma yivsiz tüfeklerin yerlerini kuyruktan dolma yivli tüfeklere bırakması ile tüfeklerin hedefi tutturma oranı o döneme değin görülmemiş bir hâle geldi.

Örneğin; 1870 yılındaki Gravelotte-St. Privat Muharebesi'nde yeni nesil tüfeklerin etkinliğini küçümseyerek pervasızca Fransızlara saldıran bir Prusya alayı yarım saat içerisinde mevcudunun neredeyse %70'ini kaybetmişti. Yine makineli tüfeklerin daha uzak mesafelere daha seri ateş yapabilmeleri hareketli süvari ve piyade taarruzlarını durağan siper savaşları hâline getirdi. Böylelikle savaşların süreleri uzamaya başladı. Ortalama olarak birkaç hafta süren muharebeler 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren aylarca ve hatta yıllarca devam edecek zemini buldular. Savaşların durağanlaşarak siper savaşlarına evrilmesi topların etkinliğini arttırıcı sonuçlar doğurdu. Ağızdan dolma bronz ve dökme demir toplar yerlerini daha hafif, daha kolay taşınabilen ve daha yüksek kalibre mermiler atabilen kuyruktan dolma çelik toplara bıraktı. Eski model yivsiz sahra topları dakikada 2 mermiyi ancak 1000 metre uzaklığa atabiliyorken yeni model çelik toplar dakikada 10 mermiyi 4000 metre uzaklığa kadar gönderebilmekteydi.

Kısacası savaşlar giderek daha yıkıcı ve daha kapsamlı hâle geldi. Bu durum ise ister istemez cephe gerisindeki sivilleri de etkiledi. Siviller bir taraftan savaşın olumsuz etkilerinden sakınmaya çalışırlarken, diğer taraftan cephedeki askerlere özellikle insani yardım ulaştırma konusunda örgütlenmeye başladılar. Önceleri küçük çaplı sıhhiye teşkilatlanmaları ve hastanelerin kurulması ile ortaya çıkan bu süreç 1863 yılında günümüzde Uluslararası Kızılhaç Komitesi'nin temellerinin atılmasına kadar gitti. Yani savaşın farklı bir dehşet derecesine ulaşması devletleri de insan kaybını asgariye indirebilmek için çözüm yolları aramaya sevk ediyordu.

Ne var ki ortaya konan bütün insani çabalara rağmen orduların insan ve savaş malzemesi açısından büyümesinin önü alınamadı. Modern savaşlarda insan kaybının fazlaca artması karar vericileri cephelere daha fazla asker göndermeleri yönünde motive etti. Zamanla ülkeler nüfuslarının belirli bir oranını sürekli biçimde silahaltında tutmaya ve muhtemel savaş tehlikelerine karşı hazır bulunmaya yöneldiler. Bu durum ise seferberlik olgusu üzeri-

ne kafa yorulmasını beraberinde getirdi. Diğer bir deyişle artık ülkeler savaş hazırlıklarını sefer dönemlerinde değil, düşmanla çatışmaya girmeden çok daha önce tamamlar hâle geldiler.

Böyle bir arka plana sahip olmakla beraber, bugün bilinen hâliyle "Topyekûn Harp" kavramının 20. yüzyılın hemen başında patlak veren Rus-Japon Savaşı'nda (1905) uç verdiği söylenebilir. 1914'te başlayan Birinci Dünya Savaşı ise her anlamda bir "Topyekûn Harp"tir. Zira Birinci Dünya Savaşı'nın dehşetini yaşayanlar o dönem bunun kıyamet olduğunu ve dünyanın sonunun geldiğini düşünüyorlardı. Artık savaşlar eskisi gibi ileri cephe hatlarında, sadece birkaç ülke askerinin etkileneceği biçimde yapılmıyor, cephe gerisindeki milyonlarca sivili de en derin şekilde etkiliyordu. Kısacası savaşlarda sivil-asker ayrımı ortadan kalkmış, toplumlar bütün unsurları ile savaşa dâhil edilmişti.

"Topyekûn Harp" teorisinin önde gelen savunucularından biri olan Alman General Erich von Ludendorff'un 1935 yılında yazdığı "Der Totale Krieg" (Topyekûn Harp) adlı kitabı dünya genelinde büyük yankı uyandırdı. Ludendorff Birinci Dünya Savaşı esnasında özellikle Doğu Cephesi'ndeki faaliyetleri ile tanınmış, başarılı bir generaldi. Savaş içerisindeki başarıları sayesinde Genelkurmay İkinci Başkanlığına kadar yükseldi. Ludendorff Almanya'nın adil bir savaş sonucunda yenilmediğini düşünüyordu. Ona göre Almanya Masonlar, Yahudiler, Roma Katolik Kilisesi ve Almanya dâhilindeki işbirlikçilerin yaptıkları çıkar birliği nedeniyle bir barış antlaşması imzalamaya zorlanmıştı. Kitaplarını Birinci Dünya Savaşı sonrasında yazdığı için ortaya koyduğu fikirlerde bu kanaatinin izleri açıkça görülmektedir.

Savaş sırasında Almanya karşıtı işbirlikçi unsurların başarılı olmasını yönetimdeki çok başlılığa ve otorite zayıflığına bağlayan Ludendorff gelecek savaşların topyekûn bir nitelik arz edeceğine inanıyordu. Ludendorff'a göre Topyekûn Harp demografik ve teknolojik gelişmelerin sonucuydu. Diğer bir deyişle, nüfusun artması ve silah teknolojisindeki gelişmeler savaşları kaçınılmaz

olarak topyekûn hâle getirmişti. Dolayısıyla modern savaşta başarılı olabilmenin Topyekûn Harp'in mahiyetini iyi kavrayabilmekle doğrudan ilişkisi vardı.

Ludendorff "Topyekûn Harp"in esaslarını beş temel öğeye bağlıyordu. Bunların ilki, harp alanının harbe giren ülke topraklarının tümünü kapsamasıydı. Yani artık cephe kavramı mahdut bir anlam ifade etmemekteydi. İkinci esas "Topyekûn Harp"e ulusun tümüyle iştirak etmesiydi. Cephe ve cephe gerisi ayrımı ortadan kalktığı için her birey aynı zamanda dolaylı ya da doğrudan bir askerdi. Bu sebeple bütün iktisadi üretim araçları bu kaideye göre yapılandırılmalıydı. Ludendorff'a göre ülke içinde morali yükseltmek, ülke dışında ise düşmanın maneviyatını zayıflatmak için etkili bir propaganda yapılması şarttı. Zaten Ludendoff'un "Topyekûn Harp" teorisine yaptığı en büyük katkı psikolojik savaş alanındadır. Birinci Dünya Savaşı başladığında Almanya'nın bu hususta tamamıyla hazırlıksız yakalanmasını büyük bir talihsizlik olarak nitelendiren Ludendorff ulusun birlik ve beraberliğini taarruz ve savunmanın itici gücü olarak görmekteydi. Keza seferberliğin ve diğer harp hazırlıklarının savaş başlamadan evvel tamamlanması da çok önemliydi. Beşinci ve son esas ise "Topyekûn Harp"in her anlamda işinin ehli olan bir Başkomutan tarafından yönetilmesiydi. Zira Başkomutan askerî harekâtı sevk etmesi, ülkenin harici siyasetini, ekonomisini, propaganda faaliyetlerini yönetmesi bakımından büyük bir önem taşıyordu. Yönetimde çok başlılık "Topyekûn Harp"in idaresi açısından büyük bir tehlike olacaktı.

Yukarıda izah edildiği gibi, Ludendorff "Topyekûn Harp"e dair yaptığı değerlendirmelerde sivil unsurlara büyük önem atfettiği görülür. Bu yüzden kitabında savaşın askerî yönünden ziyade siyasi, iktisadi, teknolojik ve psikolojik yönlerine daha fazla eğilmiştir. İki dünya savaşı arasında yazılan bu kitap pek çok olayda Ludendorff'un haklılığını ortaya koymuş, ortaya attığı fikirlerin İkinci Dünya Savaşı sonrasında dahi itibar edilmesini sağlamıştır.

Diğer taraftan Ludendorff'un kitabı Türkiye'de de büyük ilgi uyandırmıştı. Almanya'da basılmasından sadece bir yıl sonra *Ulus* gazetesi evvela bu kitabı tefrika olarak yayımlanmış (12 Şubat 1936 – 21 Haziran 1936 tarihleri arasında, 78 bölüm hâlinde), ardından da kitap hâline getirmişti. 1936 yılında gazeteci Hikmet Tuna'nın tercümesi ile basılan "Topyekûn Harp"in günümüze değin tam metin olarak tekrar yayımlanmaması büyük bir eksiklikti. Dolayısıyla biz de bu eksikliği elimizden geldiğince gidermeyi düşündük.

Kitabın yeni baskısında öncelikle Hikmet Tuna'nın tercümesinin esas alınması düşünülmüş ancak tercümenin anlam, imla ve terminoloji açısından bir hayli kifayetsiz oluşu bu tercümeyi tekrar gözden geçirmeyi zorunlu kılmıştır. Bu vesileyle gerek orijinal Almanca metinden gerekse Angelo Solomon Rappoport'un İngilizce tercümesinden (General Ludendorff, *The Nation at War*, Translated from German by Dr. A. S. Rappoport, Hutchinson&Co. Ltd., 2nd Edition, London, 1938) mukayeseli olarak istifade edilerek eser büyük ölçüde Türkçeye yeniden çevrilmiştir. Ayrıca okuyucunun kitaba daha kolay nüfuz edebilmesi açısından, gerekli görülen yerlerde şahıslar, kurumlar ve olaylar hakkında dipnotlar vasıtasıyla açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Kitabın Almanca baskısında Ludendorff'un verdiği dipnotlar numara ile sıralanmış, tarafımızdan eklenen dipnotlar ise "*" işareti ile gösterilerek dipnot sonlarına "[h.n.]" (Hazırlayanın Notu) ifadesi düşülmüştür.

Bu vesileyle kitabın yayıma hazırlanmasında büyük yardımları olan Sn. Doç. Dr. Gültekin Yıldız'a şükranlarımızı sunarız. Zira kendisi henüz fikir aşamasından itibaren konu ile ilgilenerek taslak metni okumuş ve bizim için çok değerli olan düşüncelerini paylaşma lütfunda bulunmuştur.

Yine teknik konulardaki yardımlarından ötürü Sn. Serhan Çifci'ye ve Sn. İhsan Kara'nın şahsında Dergâh Yayınları'na teşekkürü borç biliyoruz.

AYNUR ONUR ÇİFCİ-ERHAN ÇİFCİ
İstanbul, 2 Aralık 2016

BÖLÜM 1
TOPYEKÛN HARBİN ESASLARI

Burada harbin teorisini yazmak gibi bir niyetim yok. Bu, yapmak istediğim şeyin dışındadır. Pek çok kez söylediğim gibi, ben, bütün teorilerin düşmanıyım. Harp ulusların yaşamında çok ciddi yeri olan bir realitedir. Ben ise bu hususu "malumu ilam" etmeden yani herkesin bildiği şeyleri tekrar etmeden veya bu bilinen şeylerin çok fazla detayına girmeden anlatmak istiyorum. Yine bunu yaparken de ulusa ve ulus içindeki herkese hitap ediyorum. Bu yüzden, onlara tamamen yabancı olan şeyleri etraflıca ele alıyorum. Ulus kendi hayat mücadelesinin esaslarını bilmelidir. Bunun için ise harbe dair yazılmış kalın ders kitaplarına değil, özlü ve anlaşılabilir bir tarzda kaleme alınmış açıklamalara gerek vardır. Benim bu açıklamalarım, harp tecrübelerimin sonunda oluşmuş bir birikimin ürünüdür; dolayısıyla bunlar, diğer ülkelerde sanılabileceği gibi, herhangi resmî bir deklarasyon değildir.

Ünlü savaş teorisyeni Carl von Clausewitz'in, Büyük Friedrich ve Napoleon döneminin harp tecrübelerine dayanarak, bundan hemen hemen 100 yıl önce yazdığı *Savaş Üzerine* adlı eserinde, haklı olarak, harbin bir devletin başka bir devleti güç kullanmak suretiyle kendi isteklerine boyun eğdirdiği bir "zorlama hareketi" olduğunu saptıyor. Clausewitz, bu amaca nasıl ulaşılacağını tartıştığı teorisinde, düşman askerî kuvvetlerinin muharebelerle imhasından başka bir şey tasavvur etmiyor. Bu düşünce harp idaresinin hiç değişmeyen bir esası olmuştur. Bu esasın göz önünde tutulması ise "Topyekûn Harp" uygulamasının birinci vazifesidir. Bundan dolayı Clausewitz'in muharebe meydanında "imha" konusu üzerine söylediği şeyler derin anlamını daima muhafaza edecektir.

General Alfred von Schlieffen*, Clausewitz'in 1905'te yayımlanan eserine yazdığı ön sözde bu fikri çok isabetli bir surette ifade etmiştir. Bana ise sadece onun ifadelerini vurgulayarak onaylamak kalmıştır. Clausewitz'in kitabında yer aldığı gibi, harplerin farklı türlerinin yazılabileceği devirler bugün artık çoktan geçmiştir. Clausewitz "harplerin farklı türleri" hakkında şunları ifade ediyor:

> "Harbi gerektiren güdüler ne kadar büyük ve kuvvetli olur, bunlar ulusların varoluş sebeplerini ne kadar fazla kapsar ve harplerden önceki gerilim ne derece büyük olursa, harp de aynı ölçüde saf şekline yaklaşır. Hâl böyleyken amaç da aynı ölçüde o düşmanı dize

* Alfred von Schlieffen (1833-1913), Alman mareşal ve askerî stratejist. 1891-1906 yılları arasında Alman İmparatorluğu'nun Genelkurmay Başkanı olarak görev yaptı. Özellikle, kendi adıyla anılan "Schlieffen Planı" ile tanındı. Bu plana göre, olası bir savaş durumunda seferberliğini iki haftada tamamlayacak olan Alman ordusu önce batıya yönelerek Fransa'ya saldıracak ve kuşatma muharebeleri ile bu ülkeyi 39 günde teslim alacaktı. Daha sonra ise vakit geçirmeksizin Rusya'ya saldırarak geniş coğrafyası ve kısıtlı ulaşım olanakları sebebiyle seferberliğini en erken altı haftada tamamlayabilecek olan bu ülkeyi de yenilgiye uğratacaktı. [h.n.]

getirmek olacaktır. Yine böylelikle harbin amacı ile politik gereklilikler da aynı kulvara girerek vaziyet politik mahiyetinden sıyrılıp doğrudan doğruya bir savaş hâlini alır. Öte yandan bu güdüler ve gerginlikler ne kadar zayıf olurlarsa, harbin tabii istikameti, yani güç kullanma da politikanın agresif çizgisine o nispette az yaklaşır ve yine harbin de tabii istikametten başka bir tarafa çevrilmesi zaruri hâle gelir. İdeal bir harbin hedefleri ile politik maksatlar da o derece birbirinden ayrılır. Ve dolayısıyla harp aynı ölçüde politik bir anlam kazanmaya başlar."

Aşağıdaki bölümde Clausewitz yeni harp amaçlarına ve yeni türlerine değiniyor:

"Harbin kendisini mutlak biçimine yaklaştırmış olan esas ve yöntemlerinde önemli değişiklikler olduğu doğrudur; fakat bu değişiklikler Fransız Hükûmeti'nin hürriyetini bir dereceye kadar ele alarak yakasını politika bağlarından sıyırmasından değil, Fransa'ya olduğu kadar bütün Avrupa için rehber olan Fransız İhtilali'nin değiştirdiği politikadan doğmuştur. Bu politika başka araçları, başka kuvvetleri beraberinde getirdi. Ve bu şekilde akla gelmeyen bir harp enerjisine imkân verdi."

Kabine Harpleri'nin*, yani hükûmetler tarafından finanse edilen ve ulusların genel olarak sadece doğrudan doğruya sefer dönemlerinde etkilendikleri harplerin devri henüz Clausewitz zamanında geçmişti. Fransız İhtilali harp sahasına farklı ulusal kuvvetleri sürdü; fakat Clausewitz'in dediği gibi, harp, ilke olarak, henüz "soyut" ya da "mutlak" bir şekil almamıştı. Her ne kadar Fransa'da halk Gambetta** döneminde alışmadığımız bir harp idaresi enerjisini ve ulusun zahmetli bir boğuşma süreci içine girdiğini gösteren şekiller aldıysa da, 1866 ve 1870-71 harpleri

* *Kabinettskrieg*: 1648 tarihli Westphalia Barışı'ndan 1789 tarihli Fransız İhtilali'ne değin mutlak monarşilerin hâkim olduğu süreçte meydana gelen, daha ziyade küçük orduların ve soylu kişilerin katıldıkları ve sınırlı harp hedefleri ile sık sık değişen koalisyonları içeren savaşlara verilen genel isim. [h.n.]

** Leon Gambetta (1838-1882), Fransız siyasetçi. [h.n.]

savaşın doğasına dair esaslı bir anlayış getirmedi. Açık söylemeliyim ki, bu yenilik karşısında 1870-1871'deki Alman komuta kademesi çaresiz kalmıştı. Almanya'da harp, nihayetinde sadece ordunun yapacağı bir iş olarak görülmeye devam edilmişti. Almanya kendisini Clausewitz'in harbin esasları hakkındaki ilkelerinden kurtaramamıştı. Dünya Harbi* ise son 150 yıl içerisindeki bütün diğer harplere göre bambaşka bir karakter gösterdi. Bu harbi yalnızca savaşa katılmış olan ve karşılıklı olarak birbirlerini imha etmek gayesini güden devletlerin silahlı kuvvetleri yapmadılar. Uluslar da bizzat harp idaresi hizmetine verildiler ve harp doğrudan doğruya kendilerini hedef aldı.

Bu harp hakkında *Harp Hatıralarım*** adlı kitabımda şunları yazdım:

> "Ordular ve donanmalar eski devirlere göre sayı ve teçhizat açısından çok daha büyük oldukları hâlde daha önce yaptıkları gibi birbirleriyle savaştılar. Fakat uluslar birbirlerine var güçleriyle kenetlenmiş bir hâlde, ordunun arkasında eski harplere göre tamamıyla farklı şekilde yer tuttular. Bu harpte ordu ve donanma kuvvetinin nerede başladığı, ulusal kuvvetin nerede tükendiği artık ayırt edilemiyordu. Ordu ve ulus bir bütündü. Dünya, kelimenin tam manasıyla ulusların savaşını yaşadı. Dünyanın büyük devletleri böyle bir araya toplanmış muazzam kuvvetlerle karşı karşıya geldiler. Düşman askerî kuvvetlerine karşı uçsuz bucaksız cephelerde ve denizlerde yapılan mücadele o kuvvetleri dağıtmak ve felce uğratmak maksadıyla düşman ulusların manevi ve hayati güçlerine karşı savaşmak gayesini güdüyordu".

Sadece askerî kuvvetleri ilgilendiren bir mesele olmayıp, savaşan uluslara mensup her ferdin hayatını ve ruhunu doğrudan doğruya etkileyen topyekûn harp, dünya hâkimiyetini ele alma

* Kitap genelinde "Dünya Harbi" ifadesi ile kastedilen şey, 1914-1918 arasında cereyan eden Birinci Dünya Harbi'dir. [h.n.]

** Kitabın Almanca orijinal künyesi: *Meine Kriegserinnerungen 1914-1918*, Mittler&Sohn, Berlin, 1919. [h.n.]

istekleri giderek daha açık bir hâl alan ve ulusları zayıf düşürmek, kendilerine direnenlerin kanlarını akıtmak gibi hırsları aşikâr olan Yahudi toplumuyla Roma Kilisesi'nin yalnızca dejenere olmuş siyasetlerinden doğmamıştır. Topyekûn harp, nüfusları çoğalmakta olan ülkelerde zorunlu askerlik mükellefiyetinin tatbik edilmesinden ve tesiri giderek daha fazla imha edici bir mahiyet alan harp vasıtalarının kullanılmasından doğmuştur. Harplerin çeşitli biçimlerde yapıldığı dönem mazide kalmıştır. Topyekûn harp o dönemden beri uçak teknolojisini ilerletip sayılarını çoğaltmakla, halkların üzerine sadece çeşit çeşit bombalar değil, broşürler ve başka propaganda malzemeleri atmakla, kitle iletişim araçlarının geliştirilmesi sayesinde düşman ülkelerde propaganda yapmakla, kısacası pek çok farklı araçla tesirini daha fazla arttırdı. Dünya Harbi esnasında cephelerdeki düşman ordularının genişliği ve uzunluğu kilometrelerce uzayan savaş bölgelerinde savaşmaları, bu harple ilgileri olan ülkelerin halklarında çok derin ve acı izler bıraktı. Fakat günümüzün savaş meydanları savaşan ulusların bütün topraklarını tam manasıyla içine almaktadır.

Sadece ordular değil, bünyelerini oluşturan parçalar üzerindeki etkisi farklı düzeylerde olsa bile, uluslar da dolaylı olarak harbin hedefiydiler. Harp tarihinin bize gösterdiği gibi, nasıl ki sarılmış bir kale içerisindeki halk harbin tazyiki ve hayati önemdeki malzemelerin kıtlığı dolayısıyla kaleyi teslim etmek zorunda bırakılırlarsa uluslar da abluka ve propaganda gibi araçlar yoluyla teslim olmak zorunda kalacaklardır. Bu duruma göre topyekûn harp yalnız askerî kuvvetlere değil, dolaylı biçimde ulusların kendilerine karşı bir harekettir.

Bahsi geçen hususlar acı, fakat acı olduğu kadar da açık bir gerçektir. Bu gerçeğin emrine ise aklın alabileceği her türlü harp aracı verilecektir; ve zaten verilmek mecburiyeti vardır. "Kısasa kısas" ifadesi topyekûn harpte hakkıyla yerini buluyor, bu da ona katılmış olan bütün uluslar üzerinde korkutucu ve gergin

bir hava oluşturuyor.[1] Topyekûn harbin esasları böyle bir harbe girişebilmeyi ancak ulusun varlığının idamesini tehdit altında görmesine ve bu harbi üzerine almaya azmetmiş olmasına bağlı tutmaktadır. Kabine harplerinin ve sınırlı politik amaçlarla yapılan harplerin devirleri mazide kalmıştır. Bu gibi harpler topyekûn harp gibi derin anlam ifade eden manevi bir hakka dayanılarak yapılmamışlardır; bunların çoğu çapulculuktan ileri geçememişlerdir. Bir toplum veya kabilenin kendi canını kurtarmak maksadıyla savaştığı ve düşmanın bunları paramparça edebileceği "sömürge harpleri" bu musibete uğrayan toplum veya kabile için topyekûn harbin karakterini taşır ve onlar da bu harbi manevi sebepler altında yaparlar. Bunun dışında, "sömürge harpleri" yüce ve önemli harp adını almayı hak etmeyen en bayağı ve ahlaksızca hareketlerdir. Bu gibi harpler ulusun hayati varlığı için değil, kazanç ihtirasıyla kışkırtılmaktadır.[2] Topyekûn harbin niteliğinden geniş kapsamlı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

Clausewitz döneminden, yani hemen hemen 100 yıldan beri harp esaslarını nasıl değiştirdiyse, harbin idaresi arasındaki bağın farklılaşması sonucunda, politika da doğal olarak kendisini değiştirmek zorunda kaldı. Clausewitz'in *Savaş Üzerine* adlı eserinden alıp koyduğum alıntılar vesilesiyle vaktiyle onun politika ile harbin idaresi arasındaki ilişkiyi nasıl tanımladığını göstermiştim. O, bahsi geçen düşüncelerinde, yalnız devletler arasındaki ilişkilerin yoluna konması, harp ilanı ve barışı tesis eden bir dış politikayı göz önünde tutmuştu. Başka bir "politikayı" Clausewitz aklına

1 Silahsızlanma konferansları millî bütünlüğü koruma yükümlülüğünün kutsal ilkelerini hiçe saydıklarından dolayı sonuçsuz kalmaya mahkûmdurlar. Yahudi ve Roma Katolik Kilisesi emperyalizminin yok edilmesi ve dolayısıyla ulusların toplumsal uyanışı barışa hizmet edecektir.

2 Dünya Harbi'nde Amerika Birleşik Devletleri'nin Almanya'ya karşı Avrupa topraklarında girmiş olduğu savaş kendisi açısından sömürge harbinin karakterini taşıdı. Onlar bu harpte dünya kapitalistlerinin paralarını korumaktan başka bir şey düşünmediler.

hiç getirmemişti. Kendisi dış politikanın önemine harpten daha çok fazla yer vererek, harbe ve harbin idaresine, yani başkomutana da az çok pay ayırmış olmasına rağmen harbi ve askerî komuta konusunu bu dış politikaya hizmet eden bir şey olarak görmüştür.

Clausewitz'in düşünce açısını daha iyi anlayabilmek için *Savaş Üzerine* adlı eserinden aşağıdaki yerleri alıntılıyorum:

> "Görüyoruz ki harp yalnız politik bir fiil değil, hakiki bir politik faktör, politik ilişkilerin bir devamı ve onun başka araçlarla tatbikidir. Harbe özgü kalan şey, yalnız araçlarının hususiliğine aittir. Harp sanatı, genel olarak, başkomutan da özel durumlarda politika eğilim ve maksatlarının bu araçlara aykırı gelmemesini isteyebilir ki, bu istek hakikaten önemsiz bir şey değildir. Ancak bu da münferit hâllerde politik maksatlar üzerinde istediği kadar kuvvetli olsun, bu isteği daima sadece politikanın bir modifikasyonu diye düşünmek mecburiyeti vardır. Çünkü politik maksat sonuç, harp bir araçtır. Araç ise hiçbir zaman maksat olarak düşünülemez."

Clausewitz başka bir yerde de şunları ifade etmektedir;

> "Bu vaziyete göre, yine, harp politikanın bir aracıdır. Zaruri olarak politikanın karakterini taşımak zorundadır. O, politikanın standartlarını uygulamaya mecburdur. Bundan dolayı harp idaresi kendi çevresi içerisinde kalemi kılıca dönüştürür, fakat buna rağmen kendi ilkelerine göre hareket etmekten vazgeçmeyen 'politikanın' ta kendisidir."

Anlaşılan dış politikanın böyle öncelikli bir yer almasından dolayı Clausewitz'de de tereddütler belirmiş olacak ki, başka bir yerde de bu kez, devletlerin yalnızca dış politikaya değil, katışıksız ve bütünlüklü bir devlet politikasına sahip olması gerektiğini söylüyor:

> "Politikanın bazı harp araç ve tedbirlerinden kendi esaslarına uygun gelmeyen yanlış bir etki beklemediğine pek çok defalar rastlanılmıştır. Bu da gösteriyor ki, politik ilişkiler direktörlüğünün askerî meseleler hakkında belirli bir görüşe sahip olması gerektir."

Politik ilişkiler direktörlüğü dış politikayı harp idaresinin gerekli gösterdiği şekilde yönetmek için yalnız harp esaslarına

dâhil olmakla kalmamalıdır. Her şeyden önce, harbin almış olduğu mahiyeti ve dolayısıyla ortaya çıkan ve ulusun varoluşu için ülke yönetiminin yani politikanın her alanda başaracağı vazifelerin hangi durumda olduğunu iyiden iyiye bilmesi lazımdır. Bunun dışında, bu hususta gerekli olan şey yalnızca devlet adamlarının "belirli bir idrak kapasitesine" sahip, arif kişiler olmaları değil, bu kavrayışın özenle korunacak ve nesilden nesile geçecek, ortak bir özellik hâline gelmesidir.

Clausewitz'in öne sürdüğü fikirlerin tesirine giren hükûmet, memurlar, halk ve hatta subaylar bile Dünya Harbi'nin öncesinde ve harp esnasında bu çok önemli gerçeğe karşı yabancı kaldılar. Hükûmet ve hükûmetin memur zümresi politikaya yeni görevler düştüğünü, halk da harbin kendileri için ne gibi bir ihtiyaç doğuracağını ve doğurduğunu kavramakta zorlandı. Politika, en azından Dünya Harbi'nde ulusun hayati gücünü tam olarak ortaya çıkarmalı ve onun toplumsal yaşamı şekillendirmesine hizmet etmeliydi. Ulus ise kendisinin bir arada toplu olarak her şeyi, hatta benliğini de orduya vermesi lazım geldiğini bilmeliydi. *Harp Hatıralarım* adlı kitabımda böyle bir toplumsal hayatı ve bunun hazırlayıcısı olacak politika için gerekli olan esasları ana hatlarıyla gösteriyorum. Clausewitz'in *Savaş Üzerine* adlı eserinde sözünü bile etmediği fakat harp için çok gerekli olan ve nitekim Dünya Harbi'nin ilk günlerinde Liege'de şahit olduğum ve özellikle altını çizdiğim maddi ve manevi kuvvet olgusu hakkında hatıratımda şu satırları yazmıştım:

> "Dünya çapındaki bu uluslar savaşı, üzerine bütün ağırlığı ile çöktüğü biz Almanlardan sonsuz şeyler istiyordu. Bu büyük savaşı kazanmak istiyorsak, insanların her şeylerini ortaya koymaları gerekiyordu. Kelimenin tam anlamıyla kanımızın ve terimizin son damlasına kadar savaşmamız, çalışmamız icap etti. Ve bunu başarırken de mücadele azmimizi, neşemizi korumamız gerekti. Bizden istenen şeyler ağırdı; fakat düşmanın bize empoze ettiği ve görünüşte belli olmayan, fakat hakikatte müthiş bir kuvvet-

le işleyen düşman propagandası karşısında böyle hareket etmek mecburiyeti vardı.

Ordu ile donanmanın kökleri tıpkı bir meşe ağacı gibi Alman topraklarındadır. Onlar hayat ve kuvvetlerini anavatandan alıyorlar, ihtiyaç duydukları şeyleri sağlayabiliyorlar fakat bu şeyleri üretmedikleri için anavatan kendilerine maddi ve manevi olarak ne verirse onunla mücadeleye girişiyorlar. Bu kuvvetler ordu ve donanmaya gündelik savaş ve bunun sefaleti içerisinde galip gelmek, özveriyle feragat etmek, fedakâr olmak kudret ve kabiliyetini aşılıyorlar. Almanya için kesin zaferi yalnız bu kuvvetler güven altına alabilirlerdi. Her ne kadar müttefiklerimiz de yardım ettiler ve işgal altındaki topraklardan savaş hukukunun elverdiği ölçüde istifade edildiyse de, bütün dünyaya karşı girişilen bu devasa çarpışmaları asıl bu kuvvetlerle yaptık. Bu durum karşısında ordu ve donanmanın anavatandan yeniden yeniye manevi kuvvet, insan ve harp malzemesi alması, anavatan sayesinde sürekli olarak yenilenmesi gerekiyordu.

Anavatanda maneviyatı ve savaş ruhunu kuvvetlendirmek lazımdı. Bu hususlarda başarı sağlanamazsa ülkenin hâli harap olacaktı. Harp uzadıkça aynı ölçüde bu tehlikeler de büyümüş, aşılacak güçlükler artmış ve dolayısıyla ordu ve donanmanın manevi ve fikrî takviye ihtiyacının karşılanması da o derece zorlu bir hâle gelmişti.

Savaş idaresince anavatanın insan ve malzeme kuvvetlerinin (bugün de buna manevi kuvvetleri katmakta ısrar ediyorum) son haddine kadar meydana çıkarılması ve güven altına alınması gerekiyordu. Bunlar anavatan için çok büyük ödevlerdi; anavatan sadece gurur verici askerî gücümüzün dayandığı ve hiçbir çatlağı olmaması gereken bir temel değildi. O, ordu ve donanmanın sinirlerini çelikleştirebilmesi, kuvvetlerini durmadan yenileştirmek gücünde olması için katışıksız ve tertemiz fakat aynı zamanda da güçlü biçimde muhafaza edilmesi lazım gelen bir kuvvet kaynağıydı. Ulusun kendisine ordu ve donanmayı devamlı bir surette kuvvetlendirmek gücünü veren yekvücudluğa ihtiyacı vardı. Ulus ve silahlı kuvvetler artık ayrılmaz bir şekilde içten birbirlerine karışmışlardı. Düşmanın karşısına dikilmiş olan askerî kuvvetlerin harp kabiliyetleri anavatandaki ulusun harp kabiliyetine bağlıydı. Ülkede bugüne kadar hiç görülmemiş biçimde harp için çalışılıyor, harp için yaşanıyordu. Bu yaşayış ve çalışmanın idaresini ve bütün sağlamlığı ile korunmasını ise hükûmet

ve İmparatorluk Şansölyesi* üzerine almıştı. Alman ulusunun birleşik kuvvetini muharebe meydanlarında zafere ulaştırmak için bu kuvvetin İmparator'un emrine verilmesinden daha büyük bir iş hiçbir hükûmetin karşısına çıkarılmamıştı. Böylelikle hükûmetin çalışma işleri harp üzerinde mutlak bir etki gösteren bir hâl aldı. Bu da kuvvetin anavatanda olmasından, kuvvetin ifadesini düşman cephesinde bulmasından başka bir şey değildi."

Henüz Dünya Harbi'nde politika, hükûmet ve ulus o zamanki harbin ciddiliği karşısında işte böyle muazzam vazifeleri başarmak mecburiyetinde kalmıştır. Ulus, o zamanki gibi sadece abluka ve düşmanca propagandalar ile değil, askerî müdahaleler ile de etki sahası içerisine alınınca bu vazifelerin başarılması çok daha güç olacaktır.

Gelecekteki savaşlar maddi ve manevi kuvvetlerini emre hazır bulundurması için ulusun karşısına Dünya Harbi'nde olduğundan çok daha başka taleplerle dikilecektir. Silahlı kuvvetler ulusa ve özellikle ulusun manevi ve ruhi dayanışmasına 1914-1918 Dünya Harbi'nde olduğundan çok daha yakından bağlı bulunacaklardır. O zamanlar düşman kuvvetler, akıllıca bir hareketle, Alman ulusunun manevi topluluğunu dağıtmak gayesini gütmüşlerdi. Gelecek harpte düşman harp idaresi genel olarak karşısındaki düşmanın askerî kuvvetleriyle birlikte manevi dayanışmasını imha etmek amacını da güdecektir. Dünya Harbi bittikten hemen sonra hatıratıma şunları yazdım:

"Her gün kendi bünyesinde sezdiği bu güçlü harp önlemini (cephe gerisine karşı mücadele) Almanya kullanmamalı mıydı? Düşmanın maalesef bizde büyük bir muvaffakiyetle tatbik ettiği gibi, düşman ulusların manevi vaziyetleri sarsılmamalı mıydı? Bu mücadele öncelikle anavatandan tarafsız topraklar üzerine, akabinde de cepheden cepheye taşınmalıydı. Yalnız Almanya'nın elinde propagandanın çok güçlü bir yardımcı silahı eksikti; Almanya düşman memleketlerin halkına karşı açlık ablukası yapamıyordu."

* Şansölye: Başbakan. [h.n.]

Topyekûn harp, doğası gereği, bir ulusun gücünün tamamına ihtiyaç duyar; çünkü o tür bir savaş tamamen ona yönlendirilmiştir. Topyekûn harp değiştirilemeyen, geri iletilemeyen ve hatta diyebilirim ki kanunlaşmış gerçeklerin tesiri ile nasıl biçim değiştirmiş bulunuyorsa, görevdeki politikacıların da vazife alanlarını genişletmesi ve dolayısıyla doğrudan doğruya politikanın kendisini değiştirmesi lazımdır. Politikanın da tıpkı topyekûn harp gibi bir anlam kazanması gerekmektedir. Bu politikanın bir ulusun topyekûn harpteki azami gücünü göz önünde tutarak, kendisine göre ölçülüp biçilmiş kendini koruma rehberi edinmesi ve ulusun yalnız manevi sahada değil, hayatın her sahasında yaşayışını idame ettirdiği için ne gibi şeylere ihtiyacı olduğunu göz önünde bulundurması lazımdır.

Harp bir ulusun hayatını idame ettirmesinin önündeki en önemli sınavdır. Bu yüzden topyekûn politika da henüz barış zamanında ulusun harp içerisindeki varoluş mücadelesine kendisini uydurması ve bu varoluş mücadelesinin temellerini harbin şiddetinden sarsılıp yarılmayacak ya da düşmanın alacağı tedbirlerle büsbütün çökmeyecek bir şekilde kuvvetlendirmesi gerektir.

Hem harbin hem de politikanın anlam ve karakterlerini değiştirmeleri, diğer taraftan da politikanın harp idaresi ile olan ilişkilerini değiştirmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Clausewitz'in bütün teorileri bir kenara bırakılmalıdır. Harp ile politika ulusların varlığını sürdürmelerine hizmet eder; fakat harp bir ulusun yaşama azminin en önemli göstergesidir. Bu itibarla politika harbin idaresine hizmet etmekle mükelleftir.

Uluslar ırk bilinçlerini yeniden kazandıkça, ulusal ruh kendileri için canlandıkça, yaşamın ulusal şartları her tarafta tanındıkça ve süper güçlerin, yani siyasi araçları ve servetleriyle diğer halklar üzerinde evrensel bir tahakküm kurma maksadında olan Yahudiler ve Roma Kilisesi'nin, dünyayı yok eden faaliyetleri hakkındaki bilgi daha fazla bir şekilde arttıkça, bu politikanın

doğal bir sonucu olarak, halkın korunması ve topyekûn harbin taleplerinin bilincine varan bir siyaset kendiliğinden meydana gelir. Bu tür bir politika ulusal bir politika olup kendisini harp idaresinin emrine amade kılar. Çünkü ikisi de aynı amacı güder. Bu amaç ulusu yaşatmaktır.

BÖLÜM 2
ULUSUN MANEVİ BERABERLİĞİ

Silahlı kuvvetlerin kökleri ulustadır; o, ulusu tamamlayan parçalardan biridir. Bir ulus fiziki, iktisadi ve manevi bakımdan ne kadar kuvvetli olursa silahlı kuvvetleri de o kadar kuvvetli olur. Ulusun varlığını idame için yapılan ve uzun müddet süren bu gibi harplerde ulus ve orduya muhtaç oldukları beraberliği temin eden şey manevi kuvvettir. Ulusun varoluşu için girişilen böyle bir harbin akıbeti üzerinde mutlak tesirini yapan şey ulusun manevi birliğidir. Günümüzde hiçbir devlet ulusun silahlı kuvvetlerini silahsız, eğitimsiz ve teçhizatsız bırakmayacaktır. Zorlu muharebelere giren silahlı kuvvetlerine durmaksızın manevi kuvvet yetiştirmek, ordu için çalışmak ve yine bu kuvvetleri harbin sıkıntıları ve düşmanın harp hareketleri arasında bile zafer ve mukavemet neşesi içerisinde yaşatmak dirayet ve hasletini veren şey sadece ulusun manevi beraberliğidir. Barış zamanında silahlı kuvvetlerin ulusun manevi beraberliği bakımından istisnai bir

konumu olabilir. Ancak seferberlik ile beraber daha önce terhis edilmiş olan milyonlarca vatandaş orduyu kuvvetlendirince, savaşan ordunun manevi şartları aşama aşama halkın manevi şartları hâline geldiğinde ve tamamına etki ettiğinde silahlı kuvvetlerin bu istisnai konumu geri plana atılır.

1870-1871 Harbi'nde Almanların 6 Ağustos 1870 tarihinden 2 Eylül 1870'e değin Spichern ile Wörth'ten Sedan'a kadar kazandıkları zaferlerden sonra, yani birkaç hafta içerisinde, Fransa'da hükûmet ile ordu arasındaki bütünlük ve dayanışma kayboldu. Zaten o dönemde başka bir şey beklenemezdi. III. Napoleon* tahtından feragat etti. Yahudi Gambetta Fransız toplumunun kuvvetlerini meydana çıkartarak ulusla ordu arasında manevi ahengi kurabilmişti. Ancak bu durum, başarısız olan komünist ihtilalinin bahsi geçen ahengi tehlikeye düşürme tehdidinde bulunmasına değin sürdü.

Dünya Harbi'nin ilk günlerinde, yani henüz seferberlik aşamasında, sosyal demokrasi durumu baltalamaya çalışsa da, Almanya'da İmparator, halk ve ordu el ele vermişlerdi. Sosyalist devrim hareketi giderek Alman toplumu içerisinde yer kazanmaya başladı. Halk arasında yavaş yavaş itibar gören bu hareket daha sonra ihtiyatlar ve önceden terhis olmuş askerler sayesinde hızla ordu içerisine de sirayet etti. Görevimin sona erdiği 26 Ekim 1918 günü İmparator, Alman ordusu tarafından yüzüstü bırakılmış ve hatta Yüksek Ordu Kumandası tarafından ülkeyi terk etmesinin tavsiye edildiği için yurt dışına çıkmıştı. Bu buhranlı dönemde ulus ve orduyu direnme gücünden mahrum eden bir devrim

* Charles Louis Napoleon (1808-1873), Napoleon Bonaparte'ın yeğeni ve Fransa'da direkt olarak halkoyu ile seçilen ilk cumhurbaşkanıdır. 1848-1852 yılları arasında cumhurbaşkanlığı yapan III. Napoleon, 1852'den sonra cumhuriyet rejimini ortadan kaldırarak imparatorluğunu ilan etmiş ve ülkeyi 1870 yılına değin yönetmiştir. Bu anlamda kendisi son Fransa imparatorudur; zira kendisinden sonra "Üçüncü Cumhuriyet rejimi" kurulmuştur. [h.n.]

meydana geldi. Sonuç ise askerî bir bozgundu. Harp kaybedildi. Ordu terhis edilmişti. Alman ordusuna silah bıraktırılmış, Alman ulusu manevi beraberlik ve dayanışmadan mahrum hâle gelmişti.

Rusya'da radikal gruplar harp başladıktan iki buçuk yıl sonra yani 1917 yılının Mart ayında, subayların da yardımıyla Çar'ı devirdiler. İhtilal orduya da bulaştı. Bolşevikliğin halka yayılmasıyla ordunun dağılması atbaşı gitti. Çarlık ordusu yok oldu. Hiçbir düşman baskısı görmeyen Bolşevikler ulusun büyük kısmıyla ortak bir yanı olmayan yeni bir ordu kurmaya muvaffak oldular.

Fransa, Almanya ve Rusya'da görülen ihtilal hareketleri yüzeysel ve somut hükümlerle iç politikaya dayatılıyordu. Meselenin esası her üç devlette de sefalet getiren harbin sorumluluğunu hükûmete yükleyen "gayrı memnun" halk tabakalarına hoşnut olmadıkları sosyal ve siyasal düzeni devirme hissi uyandırdı. Hâlbuki bu olayların daha farklı sebepleri vardır.

Fransa'da Yahudiler ile Farmasonlar* aynı politika ile İmparator Napoleon'a karşı her gün bir parça daha sert bir tavır takınmış olan ve geniş bir boyuta ulaşan memnuniyetsiz kitlelerin yardımıyla Cizvitlerin hegemonyasını yıktılar. Evvela Fransız toplumundaki ulus ruhunu uyandırdıktan sonra Cizvitlerin Fransızlar üzerinde veraset sahibi olmaları neticesindeki hoşnutsuzluğun halka çok yayılmış olması gerçeği ile Alman ordusunun baskısı altında kalan Fransız ulusunun kuvvetli ruh ifadesi Yahudilerin ve Farmasonların güç ve etkilerini göstermelerine ve dolayısıyla da amaçlarına ulaşmalarına imkân tanıdı.

Yahudiler ve Roma Kilisesi, Almanya'daki ulusal bütünlüğü yıkmak için kendi suç ortaklarıyla işbirliği yaparak iktisadi ve sosyal suistimallerden istifade ettiler. Bahsi geçen güçler dünyadaki finans kaynaklarına hâkim olmaları dolayısıyla bu bozgunculuğu zaten kendi iktidar ihtirasları içerisinde taşıyorlardı. Bir taraftan

* Farmason: 'Hür ve Kabul Edilmiş Mason' olarak da tanımlanan oluşuma verilen bir başka ad. [h.n.]

kapitalist iktisadi sistem, diğer taraftan da sosyalist-komünist ve diğer sol tandanslı esaslarıyla kendilerine verilen mutluluk teminatının ümidine kanarak hiçbir şeyden haberleri olmadan yaşayan fakat bu hâlleriyle de uluslarüstü güçlerin çıkarlarına hizmet eden toplumlar ve Alman ulusu, kendi kendilerini köleleştirdiler. Bu, savunma gücünü giderek kaybetmeye başlayan ulusun fiziki, iktisadi ve manevi kuvvetini büsbütün yok ederek ulusu Roma'nın teokrasisi ile kolektifleştirdi ya da Yahudiliğin evrensel hâkimiyeti içine alarak Yahudilerle Roma'nın verdiği dejenerasyonu derinleştirdi.

Alman İmparatoru'nun ordusundan ayrılması, devrilmesi, eski ordunun yok edilmesi maksadın araçları idi. Yahudiler ve Roma'ya alet olanlar hırslandırılmış ve kısmen de gizliden gizliye bağnazlaştırılmış, Masonlaştırılmış ve bencilleştirilmiş olan her cinsten "entelektüeller" ile memnuniyetsizliklerinde haklı olan her cinsten "entelektüellerle" memnuniyetsizlikleri haklı olan işçi yığınları ve Tanrı'nın buyruklarını yerine getirmek için devlet ve orduya karşı tutum takınan Roma Katolik Kilisesi'ne bağlı Almanlardı. Dünya Harbi'nden önce siyasi liderler evvela bu unsurların faaliyetlerine seyirci kalmış ve ulusu dirençsiz bir hâlde Yahudiler ile Roma Kilisesi'nin ve yine bunların Masonlaştırılmış, okültist terbiyesini alan suç ortaklarının amaçlarını uygulamaya açık hâle getirmişlerdi. Bu suretle meydana getirilen manevi ayrılık henüz Dünya Harbi'nden önceki dönemlerde kolaylıkla göze çarpıyordu. Bu vaziyet karşısında ordu bütün işlerden uzaklaştırılmış, bir kenarda bırakılmıştı. Esaslı bir ihmale uğramış olan ordu, böyle bir politika ve bu gibi tezahürlerin sonuçları olan tehlikeli hakikatleri ve bu hakikatlerin harp idaresi için gerçekleşme ihtimali bulunan sonuçların kaygısını taşımak mecburiyetinde idi. Fakat politika ile meşgul olmak, hatta bu ayrılık ve dağınıklığın hakiki ve korkunç sonuçlarına değinmek bile bir cinayetti.

Ancak ordu, tıpkı Alman ulusu gibi, tamamıyla politikadan uzak tutuluyordu. Ulusal yaşamın esasları o zamanlarda da henüz

bilinmiyordu. Bu önemli gerçek vaktiyle iş başında bulunanları mazur gösteriyor, ancak bu gerçek gerekçe göstermeden, hiçbir çareye başvurmadan bozguncuların faaliyetlerine sessiz kalmış olan politikacıları mazur göstermiyor.

Bozguncular rahat rahat işlerini görüyorlardı. Zamanla onların planları bozuldu, bozuldu ama bunda ne hükûmetin ne de ordunun bir etkisi vardı. Asıl etki eden "harp tehlikesi tehdidi" deklarasyonu ve seferberliğin ilanı üzerine bozguncuların umut ettikleri fesada uğramış işçi yığınlarının silahaltına koşmamaları, seferberliği ve ordunun hareketini bozmaları yerine bu yığınları toplum hizmetine koşturan ulusal ruhun uyanışıdır.

Ulusun büyük bir tehlike altında kaldığı bir anda ulusal ruhun dile gelmesi, geniş ölçekli ulusal çevrelerin harbin idaresi için faaliyete geçmeleri ve nihayet ordunun çalışmaları bozguncuların düşüncelerini uygulamalarını bir süre geciktirdi. Bu bozguncular kendilerine diş bileyen Rusya'yı tuzağa düşürmek için Alman ulusunun ve Alman ordusunun kuvvetini de istismar ettiler. Nitekim bu vaziyet 1917'de ortaya çıkınca ulusun manevi birliğini bozmak, dayanışma istencini ortadan kaldırmak ve devrim fikrini ordu içerisine sokarak ordunun direncini kırmak gibi bir bozgunculuğu uygulama imkânını buldular. Bu faaliyetlerin ilk işaretleri belirir belirmez barış zamanından daha geniş bir esas üzerinde, vatanseverliğe vurgu yapan emirler vesilesiyle manevi dağınıklığın önüne geçmeye çalıştım. Fakat bu da yetersiz bir tedbirdi. Ayrıca bu işin planlamasını ve uygulamasını yapacak olan subayların alışık olmadıkları bir şeydi. Zira o ana değin subaylar kendilerini ne siyasal ne de ulusal açıdan yetiştirebilmiş değillerdi. Manevi yıkımın etkileri giderek daha açık bir şekilde kendisini gösteriyordu. İlk önce bunu düşman ablukasının ve propagandasının etkilerine bağladım. Bunun da tesiri vardı, vardı ama toplum içerisinde gizlenmiş olan Yahudiler ve Roma Kilisesi'ne tabi olanlar ile yine bu ikisinin siyasal, iktisadi ve felsefi

öğretilerine bağlı çevrelerde gizlenmiş olan unsurların faaliyetleri çok daha tehlikeli idi. Bunlar düşman propagandası ile birlikte çalışıyorlar ve düşmanın fikirlerine araç oluyorlardı.

Lord Canning 1826 yılında "Aeolus'un (Rüzgâr Tanrısı) hortumu İngiltere'nin elindedir" demiş ve şöyle devam etmişti: "Eğer bir harbe katılacak olursak, harp hâlinde olduğumuz her ülkenin sebepli veya sebepsiz olarak huzursuz ve ihtilaf içinde olanlarını bayrağımız altında toplanmış göreceğiz".

İşte bu suretle, Dünya Harbi'nde muhaliflerimiz uluslarüstü güçlerin ayrıntılı planlamalarıyla bunu fiilî bir şekle sokmaya muvaffak oldular. Bu her açıdan birbiriyle ilişkili şeylerden haberi olmayan Alman ulusu kendisini muhtelif iftira ve vaatlere kaptırarak henüz tam olarak güven altına alamadığı manevi birlik ve dayanışmasından mahrum hâle geldi; öte yandan hükûmet hiçbir müdahaleye başvurmadan ulusun bu hâline seyirci kaldı. Bütün gayretlerime rağmen hükûmetin durumun vahametini halka anlatmaması ve müdahale etmemesi yüzünden mesele bu boyuta gelerek bu nahoş durum hâsıl oldu.

Ulusun manevi birlik ve dayanışması kendisini savunamadan tamamıyla eriyip gitti. Ve dolayısıyla direnme gücü de kalmadı. Bunun üzerine ordu içindeki bütünlük gevşeyerek sallanmaya başladı. Düşman karşısına dikilmiş olan ordu, bazı birliklerinin muhtelif cephelerde göstermiş olduğu kahramanca başarılara rağmen, silinip gitti. Bunun sonucunda ise Alman ulusunun silahları elinden alınarak Yahudi toplumu ve Roma Kilisesi ile diğer düşman ulusların isteklerine boyun eğdirildi.

Rusya'daki devrimin seyrini de kısaca hatırlatmak isterim: Yahudiler, Farmasonlar ve Roma Kilisesi yine kendileri tarafından korkutulup kandırılmış olan Rus toplumunun geniş kitlelerindeki haklı veya haksız olan hoşnutsuzluğu ellerine alarak Çarlığı devirdiler, Çarlık ordusunu imha ettiler. Bolşevik Devrimi'nde duyulmamış ölçüde kan döktürerek Rus ulusunun kuvvetini yok

ettiler. Roma Kilisesi ise büyük umutlar beslemesine karşın bu sonucun yalnızca bir seyircisi olabildi.

Avusturya-Macaristan'daki devrimin karakteri bir parça daha başkaydı; çünkü orada Romenlerin, Sırpların, Hırvatların, Slovenlerin, Çeklerin de ulusal kuvvetleri etkilerini gösterdi. Fakat bu kuvvetler de "bağımsızlığa kavuşturulmuş" uluslar arasında yer alabilmek adına 1870-1871'de Fransa'da olduğu gibi Yahudiler tarafından sömürüldü.

Özet hâlinde geçtiğim bu gerçekleri uzun zamana yayılan harp tecrübelerimin bir sonucu olarak paylaşıyorum. Bunları tekrar etmekten maksadım, ulusların manevi birliği ile beraber silahlı kuvvetlerini de yıkan, Lord Canning tabiriyle "gayrı memnun"un ne tarzda faaliyete geçtiklerini silahlı kuvvetlerin kendisine destek olacak manevi birliği ve manevi kuvveti olan bir ulusa ne kadar ihtiyacı olduğunu göstermektir. Yalnız bir ordu düşman ordusunun veya ordularının direncini, düşman ulusun bütünlüğünü ilk saldırışta parçalamaya muvaffak olursa, ulusun manevi birliği belki benim bu izah ettiğim kadar mutlak tesirini gösteren bir önem ifade etmeyecektir. Ancak bu gibi durumlar pek hesaba katılır şeyler değildir; bilhassa üstün bir kuvvetle savaşmak gerektiğinde böyle bir şey akla dahi getirilemez.

Harp başlar başlamaz ülke içerisindeki "memnun olmayanlar"ın da büyük ölçüde faaliyete geçtiklerini ve ilk saldırışla zaferi temin etmek umudunu yıkabileceklerini düşünmek gerektir. Bu gibi imkânlar ne kadar çok olursa, düşman bu imkânları aynı biçimde, daha kuvvetle istismar edecektir. Yani düşman savaş başlar başlamaz doğrudan doğruya düşman ulusu hedef almaya çalışacaktır. Ulusun, yukarıda tanımladığım düşmanlarının yıkıcı faaliyetlerinin sebeplerini kolayca görmesi, bunlara karşı icap eden doğru tedbirleri alması ve ulusal birlik ve dayanışmanın ne şekilde olacağını kavraması her ulus için en önemli vazifedir. Topyekûn harpteki komutanların topyekûn politikaya dair, siyasetçilerden

talep ettiği en önemli görev, ulusal bilincin uyandırılması ile ulusal birlik ve dayanışmanın sağlanması hususunda faaliyete geçmeleridir.

Düşmanlar hakkında olduğu kadar, böyle bir birlik ve beraberliğin esasları hakkında da doğru bir fikrin hâkim olması lazımdır. Örneğin, İtalya ile Sovyet Rusya kendi sınırları içerisinde birlik ve dayanışmaya sahip bir ulus görünümü vermektedirler. Ancak dikkatli bir gözle bakılınca her iki devletteki halkı parçalayabilecek gerginlikler bulunduğu ve bir savaş çıkar çıkmaz bu gerginliklerin boşalabileceği hemen görülür. Ulusal dayanışmanın bilinçli bir ırk ve tanrı inancıyla oluşmadığı ve baskıyla elde edilmiş olan görünüşteki bir bütünlük, ulus ve ordunun harpte muhtaç olduğu bütünlük değil, hükûmet ve devlet için tehlikeli ve mekanik bir yanılsamadır.

Japon ulusunun birlik ve dayanışması çok farklıdır; Japon ulusundaki birlik manevi bir birliktir ve Japon'u atalarının izinden ayırmamak için imparatorun emrine girmesini isteyen Şinto inancına dayanmaktadır. Japon'un Tanrı ile bütünlenişi kendisini imparatora ve dolayısıyla devlete vermesini emretmektedir.

Japon'un ırkî bir mirası olan Şinto inancı hem ulus hem de devlet ihtiyaçlarına uygun gelmektedir. Ki zaten onun kendisini bu inanca nasıl teslim ettiğini, Şinto'nun her vesile ile nasıl vurgulanmakta olduğunu, imparatorun tanrısallığına toz kondurmadıklarını bugün görüyoruz.

Japonya bütün kuvvetini ırkî mirası ile inancının bir tek parça oluşundan, Japon ulusunun hayatına bu tek parça üzerinde şekil verişinden almaktadır. Bu böyle olmakla beraber, her din gibi Şintoizm'de de Japonya için çok ciddi tehlikeler gizlenmektedir; Ancak bunlara değinmek istemiyorum.

Hıristiyanlığı benimsemiş olan uluslar Japonlar gibi ulus, ordu ve hükûmetin arasındaki birlik ve dayanışmaya dayanan ve kendisine has vasıfları olan bir dine sahip olmanın mutluluğuyla

yaşamıyorlar. Hıristiyanlık bizim ırkî mirasımıza yabancı ve taban tabana zıt olan bir inanç sistemidir; ulus kavramını öldürmekte, ulusa has olan manevi birliği bozmakta, onu savunmasız bir hâle getirmektedir ki, bu meseleyi daha sonra bir parça daha açıklayacağım. Yahudiler ile Roma Kilisesi niyetlerini bütünüyle açığa çıkaramadıklarından, zaruri olarak onların Avrupa uluslarının kendine has değerlerine ilişmiyorlar. Öte yandan daha sonra ise ulusları birbirlerine kırdırabilmek için bu değerleri istismar ediyorlar. Hıristiyan inancının ulusun her ferdine ayrı ayrı yaptığı etki bu suretle değişmiş olmuyor, kendisi kadar vahim bir netice veriyor. Hıristiyan akidelerine göre Yahudiler kendi ırkî değerleri ve kendisine has vasıfları ile yaşamak hakkına sahip olan bir toplumdur.

Bu dikkate değer gerçek, Yahudi toplumu ile Roma Kilisesi'nin Dünya Harbi'nde giriştiği varoluş mücadelesinde Alman ulusunun birlik ve beraberlikten nasıl olup da mahrum edildiği üzerinde uzun uzadıya düşünmenin bir sonucudur. Öte yandan benim ifadelerim ise savaş tecrübelerimin pekiştirdiği, bilhassa Yahudilerin amaçları ile bu amaca varmak hususunda apaçık bir propaganda mahiyetinde olan Hıristiyanlık inancının öğretilerini ihtiva eden İncil üzerinde yapılan derin araştırmaların bir neticesidir. Yalnız sağlıklı sonuçlara varabilmek için İncil'i papaz telkinleri ile bulandırılmamış duru bir görüş ile okumak lazımdır.

Ulusal varlığı idame ettiren esasları bütün açıklığı ile görme kararlılığı Hıristiyanlık inancının önem ve etkilerinin araştırılması önünde duraklamamalıdır.[1] Çünkü bu esaslar her ferdin bütün varlığını, hayat algısını, kendisinin ulusa intibak şeklini ve kendi varoluşu için mücadele edecek olan bir ulusta manevi birliğin

1 Gerek benim gerekse karımın hıncımız olduğu için veya başka tahrik sebepleri dolayısıyla Hıristiyanlık akidelerinin aleyhinde olduğumuz iddia ediliyor. Bu doğru bir iddia değildir. Hiç şüphesiz ki ulusumuzun ve ulusal varlığımızın düşmanlarına biz de düşmanız.

ne suretle elde edilerek korunacağını tayin etmektedir. Bu ciddi araştırmanın ilk sonucu, karakteristik özelliklerini kolektifleştirdikleri ulusların üzerinde kendi cihan hâkimiyetlerini kurmak için Yahudiler ile Roma Kilisesi'nin giriştikleri mücadelede Hıristiyan inancının çok elverişli bir propaganda aracından başka bir anlama gelmediğini göstermiş olmasıdır.

Eski Ahit'te Yahudilerin ulusal tanrıları ve Hıristiyanların evrensel tanrısı Yehova'nın seçilmiş Yahudi ulusuna diğer toplumlara hükmetmeleri için verdiği emirler ve bu amaca varmak için gösterdiği yollar öyle açık biçimde tespit edilmiştir ki, aynı emirleri Roma'daki Papa da din adamı hâkimiyetini devam ettirebilmek için ilahi bir buyruk olarak kullanmaktadır. Bu emirlerin gereklerini yaşamak isteyenler, kendilerine muhalif uluslara karşı bunu kolayca tatbik edebilmek için Hıristiyanlığın her türlü ulusal duygusunu silip süpürüyor. Aynı zamanda da Yehova'nın emirlerine dünyada itaat etmemesinden ötürü ebedî cehennem azabına mahkûm edilmediği takdirde bu direktifleri yerine getirmenin bir mükâfatı olarak cennette ebedî ve mutlu bir yaşam gösteriyor. Bu suretle de Hıristiyan'ın yeryüzündeki varlığı cennetteki ebedî hayata veya cehennem azabına bir intikal şeklinden başka bir anlama gelmiyor. Cennet ve cehennem hakkındaki inanışlar Hıristiyan'ı son derece egoist yapıyor; çünkü bu inanışlara göre yalnızca Hıristiyanlar kısa bir fani hayattan sonra cennette veya cehennemde ebedî hayat geçirmekte ve bu ebedî hayatın nimet ya da dehşetlerini tatmaktadır. Yehova'nın temsilcileri olan din adamları, Hıristiyan inancı ile her Hıristiyan'a cennete girebilmesi için ne yapması veya cehennemden uzak durması için nelerden çekinmesi lazım geldiğini göstermekte ve böylelikle ona ulus içerisindeki kardeşlerinin manevi dünyasından ayrılmış bir hâlde, ayrı bir hayat sürdürmektedir. Bu gibi insanlar kendi ulusları arasından çekilip kolayca "kurtuluşa" erdirilirler. Böyle "kurtulan" insanların kendilerini içtenlikle din adamlarının kollarına

bırakmaları lazımdır. Cennet umudu ile cehennem korkusu bu amaca hizmet için şekillenir fakat bu da yetmez. Bu gibi kimselerin tamamıyla güçsüz ve savunmasız olmaları gerekir. Bu yüzden Hıristiyan inancı ona Tanrı'nın insan hayatı hakkındaki her şeye karar vermekte olduğunu öğretmektedir. Böylece harp başladığı zaman birbirleriyle savaşan uluslar kendilerini Yahudilerin ve Hıristiyan din adamlarının güdümüne sokmak isteyen aynı Tanrı'dan, aynı Yehova'dan zafer dilendiler.

Hıristiyanlar, başlarına gelen felaketlerden ötürü, kendilerini Yehova'ya teşekkür etme mecburiyetinde hissederler ve musibet ne kadar büyük olursa bunu Yehova'nın kendilerine karşı o denli büyük sevgisinin bir tezahürü olarak görürler. Kaybedilmiş olan bir harbin korkunç sefaletinden ötürü de Yehova'ya teşekkür edilmesi lazımdır. Zira Hıristiyan inanışında Yehova ona ve mensup olduğu ulusa böyle bir musibeti kendilerini feraha kavuşturmak için özellikle vermektedir. Böylelikle bu inanışın sonucu ile ulusal bağımsızlık isteğinin gerektirdiği şeyler arasındaki içinden çıkılmaz tezatları aklı almayan Hıristiyanlar, Tanrı ile bütünleşme noktasında düşüncesiz ve iradesiz bir hâle sokulmuş oluyor.

Bu aşamadan sonra o, din adamları elinde ve dolayısıyla Yahudiler ile Roma'nın avucunda uysal, savunmasız ve düşünme yetisini kaybetmiş bir âlet hâlini alır. Ayrıca yapılan telkinlerle her tarafa, hatta kendi ulusu ve başka uluslar aleyhinde de sevk edilebilir. İşte yine bundan sonradır ki, Hıristiyan inancı görevini yerine getirmiş olur.

Dünya Harbi'nde Hıristiyan ulusların "memnun olmayanlar"ın tesiri ile devrilmiş olmaları ancak bu suretle izah edilebilir. Topyekûn harbin zarureti içerisinde ulusal yıkımın, hele ki Yahudiler ile Roma böyle bir yıkımı isteyince, sebebi Hıristiyan inancının kendisi ve bu inanca göre hayata şekil verilmiş olmasıdır. Çoğu Alman'ın sadece sözde Hıristiyan olmasına rağmen, Dünya Harbi'nde bizler de bir Hıristiyan ulusuyduk ve bu harpte büyük

işler başardık. Fakat bu da Hıristiyan olduğumuzdan değil, Hıristiyan inancının yüklediği enkazı üzerinden silkip atan ulusal ruhun uyanışı ve bunun Almanlara hitap ederek, kendilerini ulusun hayatta kalması için mücadeleye sevk etmesinden ileri gelmiştir. Çok ciddi bir harp tecrübesi olarak ulusal ruhun bütün harp müddetince sessiz kalması Hıristiyan inancının ulusumuza "memnun olmayanlar"ın tacizlerine karşı koymak için onlara yönelik olarak kullanma ihtiyacını duyduğumuz direnci sağlayan bir inanç unsuru olmadığını apaçık göstermiştir. Rus toplumunun durumu da buna ikna edici bir örnektir. Eğer Hıristiyan uluslar galip geldilerse, bunun sebebi Rus ve Alman ulusları gibi ciddi bir sınavdan geçmemiş olmaları ve parçalanmaları için kendilerine hiçbir şey yapılmamış olmasındandır. Eğer mistik Hıristiyan inancının yerine başka mistik ve yanlış inanışlar konulacak olursa, yanlış yola saptırılmış olan ulus yağmurdan kaçırılarak doluya tutturulmuş olacaktır.

Komutam altındaki Alman ordusunun kazandığı Tannenberg zaferi sayesinde Alman ordu ve ulusunun dört yıl boyunca süren direnişi Alman ulusunu ırkî bir uyanışa sürüklemiştir. Irk mirası ve onunla beraber ulusal ruh, zihinlerimizde yeniden ve hiç olmadığı kadar canlanmakta, ulusal varlığın sürdürülmesi aynı zamanda da ırkî uyanışın doruğuna varan kendine has bir Tanrı bütünleşmesiyle Tanrı'nın yaşatılmasını istemektedir.

Bu derin ruhi süreç ırkî mirasımızda payı olan uluslara tutacakları yolu göstermiş, ulusun ortak manevi bağları ile ırkî karışıklığın ve yabancı bir inancın kötülüklerini ayırt etmek için gözlerini açmıştır. Ve nitekim karım* da bazı eserlerinde bunları büyük bir felsefi yorumla tanıtarak gerçeklerin herkes tarafından görülebilmesine yardımcı olmuştur. Topyekûn harp idaresinin temeli, bir ulusun manevi dayanışması, ırkî mirası ile inancının tek bir parça hâline sokulması ve ırkî mirasının biyolojik ve ruhi

* Mathilde (Spiess) Ludendorff (1877-1966). [h.n.]

ilkeleriyle onun karakterine büyük bir özenle önem verilmesi sayesinde elde edilebilir.

Bugüne kadar Hıristiyan olan kuzey ulusları ırkî mirasın, Tanrı'yı tanımaya yönelten prensiplerine uymak suretiyle bozulmaz bir birlik ve dayanışmaya ulaşabilirler. Onların hâli Japon ulusundan veya başka toplumların ırk ve kökenlerinden başka bir hâl değildir. Bu köken ve mahiyetin arkasında ulusal ruhun anlam ve etkileri için de derinden derine saklanan bir gerçeklik bulunmaktadır. Ulusal birliğimizi elimizden almak, insanı köleye çeviren Yahudi ve din adamları hâkimiyeti altına sokmak ve nihayet hayatımızın idamesine çalışamayacak bir şekilde bizi dermansız bırakmak için Hıristiyan inancı onu bizden gasp etti.

Her ırkî mirasın kendisine has bir Tanrı algısı vardır; nitekim Japon ulusununki kuzey ırklarının Tanrı algısından tamamıyla farklıdır. Onun için kanımızı taşıyan ulusların dayanışması da Japon ulusununkine göre başka bir temele dayanmaktadır. Mesela, egoizmi yeşerten Hıristiyan inancının bir sonucu olması gereken ve yurttaşlarının mukadderatını açıkça çiğneyen liberalist hürriyeti reddettiği gibi, Japon ulusunda hüküm süren baskı rejimini de reddetmektedir. Alman "Tanrı" inanışı, ulusun hayatı idamesine ve manevi dayanışmadan doğan mukavemet yetisine olan önemini ispat etmekte ve bunlarla bir ahenk sağlamaktadır. Bu durum ahirete dair kontrol edilemez mahiyetteki vaatlerle sımsıkı bağlanmış, bir hurafeye değil doğa bilimlerinin değişmez hükümleri ile insana ve ulusal ruha dayanmaktadır.

Bu inanç dünyada test edilmeyecek ve kanıtlanmayacak hiçbir şeyden bahsetmiyor, ifade edilemez olan hiçbir şeye dokunmuyor, her türlü mücadeleyi ve baskıyı reddediyor. Bu inanış bireylerin vicdanına kalmış bir şeydir, Japonlarda olduğu gibi daha ziyade ulusal bir anlam ifade etmez. Onun içindir ki Alman "Tanrı" algısı ulusun hayatı idamesi meselesinde başka yollardan yürüyor.

Bu inanç, fertleri birer ölümlü olarak ölümsüz olan ulusla bağlamakta, onlara ulusa karşı ağır mükellefiyetler yüklemekte, ulus için canını vermek zorunda bırakmakta ve ulusa nesiller boyunca mücadele etme ve yaşama azmini taşıyan hakiki bir kader birliği formunu vermektedir. Bu kader birliği eskimiş bir ifade olmakla beraber, diyebilirim ki kendi kendisini kuran, kendisine karşı kendisini sorumlu tutan bir birlik oluyor; yoksa ezelden gelen bir iradenin ya da herhangi bir tanrının müdahalesi umuduyla yaşayan bir kader birliği olmuyor.

Alman "Tanrı" algısı ulusun varoluşunu Japon okültizmi ve materyalist Bolşeviklerin baskı rejiminde olduğu kadar, Hıristiyan inancının liberalist hürriyetinden de uzaklaştırıyor. Bu inanış uygulamada hürriyet istemekte ve dolayısıyla ulusal varlığın idamesi için moral zorlamaları ve bu zorlamayı kullanabilmek için de siyasi liderliği ileri sürmektedir. Fakat bununla beraber, yukarıda kaydettiğim gibi, Tanrı ile bütünleşmeye yapılacak her türlü müdahaleyi nasıl reddediyorsa, devlet idaresini ve moral zorlamaları aşan bütün zorlamaları da aynı şekilde reddediyor. Ulusal bir hakka dayanan moral hürriyeti ulusumuzun hayata şekil verişinde kendisine has Tanrı'yı anlama tarzının açık bir ifadesi olmakta ve ulusal beraberliğe temel teşkil etmektedir.

Bu konuda sadece yukarıdaki açıklamalarla yetinmek istiyorum: Bu açıklamalarla güdülen amaç, manevi bir birliğin ve özellikle Alman ulusunun temellerini ve bu temellerin nasıl meydana gelebileceğini göstermek, topyekûn harbi idare edecek olan başkomutan ile topyekûn politikaya ona göre yol açmaktır.

Manevi hayatına böylesine derinden derine kök salmış bir dayanışması olan bir ulus topyekûn harpte silahlı kuvvetlerine her alanda destek olabilir ve bu harbin ağır yüküne katlanır.

Ulusun kendi geleceğini şekillendirerek bu durumu muhafaza etmesini Tanrı'yı anlamadan başarabileceğini hiç kimse aklından bile geçirmemelidir. Bu, temel bir esastır. Yahudiler ile Hıristiyan

din adamları bunu çok iyi biliyorlar. Hıristiyan inancı ulusal ve bireysel anlamda onu unutturdu. Irkî uyanış bunları anlama yetisini tekrar verdi.

Alman "Tanrı" algısını güven altına alan ve ulusumuzun manevi birliğine esas olan Alman Tanrı inancı, her ulusun kendine has Tanrı algısı gibi 'soyut' bir tesir yapmıyor; bilakis ulusun varoluşunda ilerletici ve koruyucu bir etkide bulunuyor. Hatta ileride göstereceğim gibi, disiplin ve savaş gücünün arttırılması üzerinde de tesirini gösteriyor ve dolayısıyla topyekûn harbin gerekliliklerine uymuş oluyor.

Sağlam bir neslin terbiyesi için lazım olan muhtelif biyolojik tedbirler ruhi ve ırkî gözetim ilkelerine riayet etmekle, anlam ve önem kazanmış olurlar. Bu tedbirlerin sağlıklı nesilleri tehlikeye düşüren alkol, uyuşturucu madde ve nikotine yönelik olması da gereklidir. Ruhi ve ırkî gözetim ilkelerine itibar etmek ve iktisadi durumu iyileştirmek suretiyle ulusun nüfusunu arttırmak için erkek ve kadına sorumluluk duygusu teşvik edilir ve analık asil bir vazife şeklinde kadına ulusal bir mükellefiyet olarak yüklenir. Yine bu suretle kendisini bütün kuvvetleriyle hissettiren düşük nüfus artışının can sıkıcı etkileri ortadan kaldırılmış olur. Böylelikle orduya büyük ve kuvvetli ihtiyat gücü yetiştiren, topyekûn harbi yapabilecek ve bunun sorumluluğunu üstlenebilecek karakterde, sağlıklı ve çoğalan bir nesil ortaya çıkar.

Hayata kendine has bir Tanrı algısı ile şekil verilirken, erkek ve kadın nesillerinin disiplin altına sokularak sağlam bir terbiye görmeleri lazımdır. Bu yapılırken görevlerini ve düşmanlarını iyi bilen insanların bu hayata şekil verme yükümlülüklerini tayin etmek, kendilerinin ruhi ve bedensel sıhhatlerinin her ne suretle olursa olsun bozulmamasına dikkat etmek gerekir. Hatta yetişkin ırkdaşların bile ruhi ve bedensel sıhhatlerinin her türlü zarardan korunması bir vazifedir.

Hıristiyan inancına göre toplum içerisinde seçilmiş kişiler olduklarına inanan kadın ve erkeklerin fala ya da kâhinlere inan-

maları histerik bir zayıflıktır ve harbin kritik dönemlerinde bu tip insanlar ulusun varlığını idamesi açısından büyük bir tehlike teşkil ederler. Hele böyle ruhları hastalandırılmış olanlara bu gibi mükellefiyetler yüklenince bu tehlike çok daha korkunç olur. Bu noktayı iyiden iyiye anlamak topyekûn politikanın görevidir. Topyekûn politika bu hususta herhangi bir harp tehdidi olmasa bile ulusa karşı yükümlülük duygusuyla daima hazır ve gidişe hâkim olmalıdır..

Düşmanın azmini kırabilecek, gerek cephede gerek cephe arkasında gerekse de düşman topraklarında, harbi bedenen ve ruhen aylarca ve hatta yıllarca sürdürebilecek kuvvette olan bir ulusa ihtiyacımız vardır. Bu nedenle ulusun kendisini tehdit eden bütün tehlikelere karşı hazırlıklı olması ve endişelerin had safhaya ulaştığı dönemlerde manen sarsılmaması gereklidir. Zira topyekûn harp acımasızdır. Böyle bir harp erkek ve kadından azami fedakârlık istemekte, yalnız erkeğe değil, evlatlarının ve kocasının tehlikeye düştüğünü gören kadına da yöneltilmektedir. Ulusal bütünlük ve dayanışma için ölçülemeyecek derecede kuvvetli bir iradeyi gösterecek olan kişi kadındır. Savaşabilecek durumda olan erkekler cephede savaştıkları yahut da orduda herhangi bir başka görev üstlendiklerinde sadece kendisine güvenen kişi yine kadındır. Kadın, erkek silaha sarıldığı zaman iktisadi sahada hem ordu için hem de ulus için faaliyete geçer, çalışır. Fakat topyekûn harpte erkek gibi silaha sarılmış olması kadar ulusal nüfusu arttırmak bakımından da çok önemli bir görevi olan ve çocuk doğurma sürecinde hayatını tehlikeye atan aynı kadınların Yahudi-Hıristiyan faaliyetleri ve mistik fikirlerle hakları ellerinden alınmış, din adamlarının ellerinde oyuncak olmuş, gizli canilerin iradesiz birer aleti hâline sokulmuştur ki, bu her iki unsurun amacı ulusun yoluna taş koymaktır.

Alman "Tanrı" algısına göre şekillenen dünya telakkisi, kadına eşit haklar vererek erkekle aynı konuma getirmekte, kendisine

özgü yeteneklerinden sadece ulusun çoğalmasında değil, hayatı idamesinde de istifade etmekte, kendisini erkekle birlikte harp döneminde dahi ulusal birliğin ve dayanışmanın koruyucusu yapmaktadır. Alman çocuklarının annelerinde vücut bulan ulusal ruhun kuvvetli ifadesi kadınlara böyle bir konuma gelme yetisini vermektedir.

Bundan dolayı topyekûn harpte azami kuvvet toplamak ve bu kuvveti muhafaza etmekle mükellef olan topyekûn politika kadının toplum içerisinde işgal edeceği yer meselesine bütün ciddiliği ile eğilmek mecburiyetindedir. Kadın kocası ve çocukları ile olan bağlarında aşağı bir konuma sokulmakla değil, ırkî mirasımıza uygun olarak, toplum ve devlet nezdinde kocası ile eşit bir konuma getirildiği takdirde görevini yapabilir.

Çözüme kavuşturulmalarında ordu kumandanlarının aynı ölçüde payları olan bu ciddi ulusal meselelere topyekûn politikanın da kendisini uydurması lazımdır. Ulusal politikanın bir harp için önem arz eden mahiyeti anlaşılmadığı sürece devlet bu politikayı ihmal eder veya sürüncemede bırakabilirdi. Ancak topyekûn harp ve politikanın mahiyeti anlaşıldığı andan itibaren herhangi bir ihmal ve sürüncemede bırakmanın yeri olamaz. Her iki husus gerek ordu gerekse ulustan intikamını çok acı biçimde alır. Topyekûn harbin ulustan azami kuvvet harcamasını talep edeceği zamanın ne kadar çabuk geleceğini kimse bilmiyor.

Devletin, yani topyekûn politikanın ve Yüksek Ordu Kumandası'nın tehlikeler karşında tedbirler almakta eşit derecede mükellef bulunduğu çok açıktır. Mesela; gazeteleri gayet sıkı bir sansürden geçirmek, askerlik sırlarını ele verenlere karşı çok şiddetli kanunlar hazırlamak, tarafsız sınırdaş devletlerle her türlü iletişimi kesmek, toplantıları yasaklamak, "memnun olmayanlar"ı veya hiç olmazsa onların kötü niyetlilerini tutuklamak, demir yolu sevkiyatını, radyo yayınlarını dikkatli biçimde kontrol etmek gibi tedbirleri alması lazımdır. Çünkü harbe girişmiş olan düş-

man, Yahudiler veya Roma Kilisesi'nin uluslarüstü kuvvetlerinin temsilcileri tarafından harekete geçirilen "memnun olmayanlar" ile doğrudan doğruya düşman propagandasının faaliyetleri ulusal birliğin tesisine engel olabilmekte ya da böyle bir birliği tehlikeye düşürebilmektedir.

Bahse konu olan şey ulusun varlığını idamesi olduğuna göre, bunlara karşı azami bir ciddiyetle ve çok şiddetli bir tutumla harekete geçmek zaruridir. Aksi takdirde ne alınacak tedbirlerle, ne de uygulanmak istenen politikayla bir sonuç elde edilemez. Harp esnasında yıkıcı nitelikteki propagandaları durdurmak imkânsız görünüyor. Biz bunu Dünya Harbi'nin tecrübelerinden öğrendik. Ve devletin bu konuda çaresiz kaldığını gördük. Fakat iş bir kere bu duruma gelmesin; geldikten sonra devlet müdahalesinin bile o günlerde bunun önüne uzun müddet geçemediğini bizzat gördüm. O zamanlar yurttaşlarımızın pek çok eksikleri vardı; bilhassa manevi dayanışma temelleri eksikti.

Topyekûn harp idaresi ve topyekûn politikanın görevi sadece ulusal dayanışmanın karşısındaki tehlikelerin önüne geçmek değildir. Her ikisi de emirlerine amade olan gazeteler, radyo haberleri ve filmler gibi daha birçok yayın araçlarıyla bunlara karşı mücadeleye girişmek zorundadırlar. Bununla beraber politika, bu hususdaki tedbirlerinde, münferit ve ulusal ruhun esaslarını bildiği ve bunlara riayet ettiği takdirde hedefine ulaşabilir.

Hayatını sağlam olmayan esaslara değil, ırk idrakine ve kendine has Tanrı algısı içinde sağlam esaslara dayandıran bir ulus, varlığını tehlikeye düşüren hareketlerin önüne, kafalarını ezecek tedbirlerle, cezalarla geçmek zorundadır. Zaten bir ulusun kendine has ırkî Tanrı algısı genel anlamda ulusun, özel olarak da ulusa mensup her ferdin hayatını idame ettirmesi için sağlam temeller kurmak zorundadır. Onun, fertlerin özelliklerini göz önünde tutarak her birine tayin edeceği yol nihai neticesini hiç kimsenin hatta devletin bile değiştiremeyeceği kendi yaratıcılığına bırakılmış bir keyfiyettir.

Bir ulusun manevi kuvveti mekanik yollarla tam olarak devam ettirilemez; ulusun kendisine manevi bir karakter biçmesi gerektir. Askerin sırt çantasında Goethe'nin *Faust*'una yer yoktur. Fakat Schiller'in kahramanlık azmi, hürriyet isteği askeri sağlamlaştırır ve olgunlaştırır.

Dünya Harbi'nde bir zamanlar Sparta ordularını kahramanlık şarkıları ile zafere doğru mahmuzlayan bir Tyrtaeus'un eksikliğini hissettik. Buna mukabil biz "hürriyet şarkısı" diye Yahudilerin "Adil Tanrı'nın huzuruna dua etmek için çıkıyoruz" veya "Ren kenarında nöbetçi var" adındaki marşlarını söylüyorduk. Hâlbuki bu marşlar söylenirken Alman ulusu kendisine dayanarak hayatı ve yurdu için büyük bir ıztırap içerisinde mücadele etmek mecburiyetindeydi. Bu bağlamda ne bir "manevi seferberlik" düşüncesi, ne de bireysel ya da ulusal olarak Almanların maneviyatı üzerinde toptan bir etki yapabilmek imkânı vardı.

Öte yandan topyekûn politika sadece harp politikası değil bir ulusal politikadır; ki yalnızca harp durumunda faaliyete geçmez, barışta da uğraşır ve daha fazla etkili olabilmesi için hayata kendisine has Tanrı algısı ile şekil vermek esası üzerinde çalışır. "Memnun olmayanlar"ın faaliyetlerine karşı koymak tedbirlerini de bu esas meydana getirir. Manevi dayanışmanın korunması başarının garantisi olur; çünkü kendi içinde birleşmiş bir ulus "memnun olmayanlar"ın faaliyetlerine ve onların yıkıcı propagandalarına karşı koyar.

Kemale ermiş olan bir ulus hükûmetinden hakikat ister. Ve yalnız barış zamanındaki durum hakkında değil, harp içerisindeki durum hakkında da gerçekleri bilmek ister; aksi takdirde bu meselede de "memnun olmayanlar"a ve söylenti uyduranlara kolayca yol açılmış olur. Kemale ermiş olan bir ulus kendisine gerçeklerin her zaman söylenmeyeceğinin farkındadır. Çünkü düşman gerçeklerin ilan edilmesinden çok değerli bilgiler elde etmiş olur ki, bu hâlde de harbin idaresine asla imkân kalmaz.

Bunun içindir ki gazetelerin ve halka yapılan bildirilerin olağanüstü hâl kurallarına tâbi tutulması lazımdır. Topyekûn politika bu noktalara riayet etmeyecek olursa, kendisini büyük bir ihmalkârlık sorumluluğu altına sokar. Ancak bu da gerçeklerin nihai olarak ve aynı zamanda da vaktinde ve doğru biçimde aksettirilmesi ile müşterek bir şekilde olmalıdır. 9 Eylül 1914'te Marne'daki felaketin ve yine bu felaketin harp bakımından olan öneminin gerçeğe uygun bir şekilde ulusa bildirilmemiş olması ölümcül sonuçlara sebebiyet verdi.

Harp öncesindeki ve esnasındaki ekonomik şartların niteliği derin bir hoşnutsuzluğun kaynağı olabilir. Ve hatta ulusal bütünlük ve dayanışma için bir tehlike hâlini alabilir. Bu durum, sosyal demokrat ve komünist doktrinin ulus içerisindeki ayrıştırıcı etkisini ifade eden bir hakikattir. Hiç şüphesiz ki topyekûn harbi şuurla yapan bütünleşmiş bir ulus pek çok şeyi feda eder, yoksulluk ve açlığa göğüs gerebilir. Nitekim Alman ulusunun büyük bir kısmı bunu Dünya Harbi'nde ispat etti; fakat zafere, harbe, ulusun direnme yetisine ve manevi dayanışmasına karşı sabotaj yapmak için "memnun olmayanlar"ın iktisadi sıkıntıyı ne şekilde istismar etmiş olduklarını ve edebildiklerini de çok iyi biliyoruz. Hele bu zaruret aynı zamanda hâli vakti yerinde olan vicdansız insanların, yoksulların aleyhine çıkar sağlamalarına ve hatta daha da ileri gitmelerine kadar varınca "memnun olmayanlar"ın işleri o derece kolaylaşır. Topyekûn harpte ulusun ekonomik şartlarını, gelecek bölümde inceden inceye anlatacağım. Ulusal dayanışma ile ilgisi bulunması nedeniyle, konuyu tamamlamak için bu noktaya kısaca işaret etmek gerektiğine inanıyorum.

Genel olarak iktisadi şartlara şekil vermek suretiyle ulusal dayanışmanın taleplerine göre hareket edilmiş olur; fakat bunun da esası kendine özgü bir Tanrı algısı olan ulusun hayat telâkkilerine dayanmalıdır. Bu telâkki ise taleplerinde vicdan hürriyetini, çalışan yurttaşların ve gelişip büyüyen, kendisini savunabilme yetisinde olan ulusun refahını bütünüyle taşıması gerekir.

Clausewitz *Savaş Üzerine* adlı eserinde bir ulusun harpte, dayanışmaya olan büyük ihtiyacından bahsetmiyor. Son 100 yıl içerisinde Alman ulusu güçlü bir irade göstererek bu anlamda itibarı hak etti ve hatta Scharnhorst* ile Boyen'in** zorunlu askerlik düzenlemeleri neticesinde bu kazanıma hakkıyla sahip oldu. Zorunlu askerlik uzun zamandır aralarında ayrılık olan ulus ile devleti birbirine bağladı. Harbin kritik dönemlerinde devleti ulusa dönüştürdü. Dolayısıyla ulus yalnızca vergi vermek, devleti ve hükûmeti savunmak için "geçiştirici" olmaktan daha farklı bir anlam ifade eder. Bu gibi inanışlar uzun zaman etkili oldu. Ben ise miğferimin üzerinde hâlen şu yazıyı taşımaktayım:

"İmparator ve vatan için Tanrı'ylayız".

Bu ifadenin içerisinde "ulus" kelimesi yoktu. Onun için bu kelimeler kapsamlı değildiler.[2] Günümüzde, topyekûn harbin "ulus" kavramına yaptığı vurgu ile birlikte ulus da ön plana çıkmış bulunuyor. Aynı zamanda, ulusun gündelik yaşayışında ve hele ki bu yaşayışın tehlikeleri içerisinde varlığını idamesi için ulusal dayanışmanın da önemi anlaşıldı. Şüphesiz ki topyekûn harpte

* Gerhard von Scharnhorst (1755-1813), Prusyalı general. Yaptığı reformist çalışmalarla Prusya ordusunun reorganizasyonunda çok önemli bir yer sahibidir. [h.n.]

** Hermann Ludwig von Boyen (1771-1848), Prusyalı asker. Scharhorst'un bir öğrencisi olan Boyen, hazırlamış olduğu ve 1814 tarihinde yürürlüğe giren askerî kanun ile tanınmaktadır. Bu kanun mecburi askerlik sistemini Prusya'nın temel askerlik kaynağı hâline getirmiştir. [h.n.]

2 Bu kelimeler Yahudi düşüncesine göre biçimlendirilmişti. Yahudi neslinden yaşayan babalara Yehova'nın işaret ettiği ve İncil'de sık sık sözü geçen "Baba Vatan (*Vaterland*)" bütün dünyanın, Yahudilerin "Baba Vatanı"nı ifade etmektedir. Biz anneliği korurken, Yahudiler onu bir kenara atıyor. Bu yüzden "Baba Vatan" kelimesi bize hiç uygun değil. Bizim uğruna mücadele verdiğimiz "vatan (*heimat*)" gibi güzel bir kelimemiz vardır. Yehova ile uçsuz bucaksız "Baba Vatan" için çarpıştığımız zaman bu kelime Yahudilerce kabul görüyordu . Yahudilerin Yehova'sı, vatanımızı bozmak ve kralınızı devirmek istiyordu.

devletin varoluşu bağımsız bir ulusun varlığını idame etmesinden ayrılamaz. Fakat topyekûn harpte savaşan devlet değil, ulustur.

Ulus içerisinde her ferdin bütün kuvvetini cepheye veya vatana vakfetmesi lazımdır. Bunu ise, ulusun varlığının idamesi için böyle bir harbe girişilmesini laf olsun diye değil, bir gereklilik olarak gördüğü zaman yapabilir. Topyekûn harpte ağırlık merkezi ulusun üzerindedir. Yüksek Ordu Kumandası bütün hesaplarını ulusa dayanarak yapmak mecburiyetindedir. Topyekûn politika ise ulusun kuvvetini harp idaresinin emrine vermek ve ulusun hayatını idame ettirmekle mükelleftir. Irkî ve manevi esaslara riayet etmek suretiyledir ki, ulusu, harp idaresini ve politikayı ulusal varlığın idamesine temel olan yekvücut hâle getirme imkânı elde edilmiş olur.

BÖLÜM 3
EKONOMİ VE TOPYEKÛN HARP

Ülke içi ekonomi bir ceset değil, hayat dolu bir şeydir. Toprağı işleyen, onun zenginliğini alan, toprağın verimini ve kazanılan maddeleri ulusun talep ve ihtiyaçlarını karşılamak için harcayan insandır ki, o da hammadde üretimi yapar ve bütün bu işlerde kullanılması icap eden yardımcı teknik araçlara geniş ölçüde başvurur. Hayatı canlandıran bu teknik araçlar teknik kültüre, yani ulusun Tanrı algısına hizmet etmek için kendisini hakkıyla kullanacak olan sanatkârın eline teslim eder, insan ise aklı ve bedeniyle ekonomiye can ve kuvvet verir. Aşağıda evvela "ölü" olan ülke içi ekonomiyi, yani onun ulus ve ordunun ayakta kalabilmesi ve ikmali için gerekli olan maddelerini ele aldığımdan bu noktaya özellikle açıklık getiriyorum.

Savaşan kuvvetler ile ulus, ekonomi sahasında da kuvvetli bir bütünü teşkil eder. Topyekûn politika ve topyekûn harp idaresi bunu ne kadar erkenden kavramış olsa da yeterli değildir. Her ikisi

de şu ciddi sorunu yönetmek zorundadırlar: Anavatan, savaşan kuvvetler ile birlikte bütün ulusun ve özellikle de harp idaresinin ihtiyaçlarını nasıl karşılar? Ülke dışından neler getirmek zorundadır? Harp başladıktan sonra da dışarıdan getirilen şeylere bel bağlayabilirler mi? Anavatanın deniz yolları açık kalıyor mu? Yahut deniz harbi veya bir abluka neticesinde, Dünya Harbi'nde Kuzey Denizi ve kısmen de Baltık Denizi'nin İngiltere tarafından, Akdeniz'in de İtalya ve Fransa tarafından ablukaya alınması sonucunda Almanya ile Avusturya-Macaristan'ın başına geldiği gibi denize çıkışları kapanıyor mu? Çoğu ülke, ithalatının tamamıyla kesileceğini veya kısmen sınırlanacağını düşünmek mecburiyetindedir. Denizlerde hüküm süren İngiltere bile Almanların denizaltı gemileri dolayısıyla 1917'de ithalatın, çok tehlikeli bir safhaya girdiğine şahit oldu.

Ulus ve ordunun ekonomik ihtiyaçlarını temin ile yakın ilişkisi bulunan bir başka çok ciddi meseleyi de devletin mali durumu ile seferberliği ilan ederek harbe girmesini ve harbi devam ettirmesini sağlayacak mali tedbirler teşkil eder.

Bu hususta topyekûn politikanın topyekûn harp idaresine hizmet etmek mecburiyetinde olduğu saha çok büyüktür. Kısa bir harp içerisinde böyle bir mükellefiyetin yerine getirilmesi daha kolaydır. Gelecekte yaşanabilecek bir Avrupa Harbi'nin böyle kısa sürmesi ihtimali vardır; çünkü, herhâlde, harbe girişecek olan devletler ordularını hazır ve emre amade kılmak hususundaki kararlılıkları ile, iktisadi ve mali vaziyetlerini üç kat daha kuvvetlendireceklerdir. Bunun dışında, zaten uzun süren bir harbin ulusal dayanışmayı tehdit eden unsurları da harbin kısa sürmesini gerektiriyor. Ancak bu umutların gerçekleşmesini kim sağlayabilir? Dünya Harbi'nden önce de Yüksek Ordu Kumandası ve politikacılar gelecekte çıkabilecek harplerin kısa süreceğini düşünmüşlerdir. Hâlbuki ben başta harp malzemelerinin ikmalindeki sıkıntılar olmak üzere, daha başka ciddi hususlara da işaret ettim. Dört yıl sürecek yıkıcı bir savaşın çıkacağı ihtimalini aklımdan dahi geçirmememe karşın, maalesef bu şüphelerimde haklı çıktım.

Ülkelerin mali ve iktisadi alanlarda ne gibi tedbirler almaları gerektiği konusunun cevabı tabiidir ki kestirilemez. Bu hususta kuralların tespitine de imkân yoktur; ancak, ulus ve ordunun hiçbir şeyinin eksik edilmeyerek, harbin ve harp hareketlerinin iyi bir neticeye vardırılması gerektir. Bu görünüşte kolay ancak tatbikatta zor bir şeydir; çünkü bu istekler hiçbir zaman tamı tamına karşılanamaz. Hakikat teoriden tamamıyla farklıdır. Fakat bu durum harbin idaresi ile ilgili olduğu kadar teorinin pratiğe geçmesi ile de ilintilidir.

Almanya'nın Dünya Harbi öncesindeki ve esnasındaki iktisadi vaziyetini ve yine o dönemlerdeki harp idaresi ile ilgisi olarak aldığı tedbirleri aşağıda anlatacağım. Bunları okuyanlar devletlerin harp idaresi anlamında, topyekûn politikalarından iktisadi alanda neler beklediklerini, bunların ne dereceye kadar yerine getirildiğini veya getirileceğini gözden geçirerek kendi kendilerine bir sonuca varabilirler.

Almanya 1914 Dünya Harbi'ne iktisadi ve mali olarak hazırlanmamıştı. Sadece mali seferberlik için yeterli derecede tedbirler almıştı. Almanya'nın mali hazırlıklarının neler olduğu ve ülkelerin mali durumundan harbin neler istediği hakkında okuyuculara bir fikir verebilmek için evvela bu noktadan başlıyorum.

Reich arşivinde yayınlanan "Dünya Harbi – Harbin İdaresi ve Harp Ekonomisi" başlıklı çalışmaya göre harp başladığı zaman Alman Reichsbank'ın kasasında 300 milyon mark nakit para ile birlikte 2 milyar mark değerinde altın stoğu mevcuttu. Buna göre; kanunla tespit edilmiş olan 1/3 altın karşılığı ile Dünya Harbi'nden önce altın karşılığında başka bir karşılık düşünülmemişti.[1] 6 milyar marklık banknotun tedavül ettirilmesi mümkündü.

1 Fransa ile Rusya'nın altın karşılığı daha iyi bir durumdaydı. Avusturya ise Almanya'dan daha kötü bir durumdaydı. İngiltere'nin Almanya'dan daha az altın karşılığı vardı ancak mali durumunun emniyeti bakımından harbe girmiş olan bütün devletlere üstün çıktı. Bu rakamlarda dövizler, yani yabancı devletlerin ödeme vasıtaları yoktur. O sıralarda henüz döviz işleri yoktu.

Alman ekonomisinde 2 milyar marklık altın ve nakit tedavülde olduğundan o günlerin iktisadi şartlarındaki para ihtiyacını kapatmak için yalnız 1,8 milyar marklık banknot çıkarmak gerekmişti. Buna göre; altın karşılığını tehlikeye sokmadan Alman ekonomisine 4,2 milyar mark tutarında banknot katmak imkânı hâsıl oldu. Seferberlik süreci de dâhil olmak suretiyle, harbin henüz ilk aylarında 4,52 milyar marka ihtiyacı vardı ki, bu itibarla altın karşılığının kanunun müsaade ettiğinden çok daha büyük tutarda banknot çıkarmak icap etti.

Ayrıca doğal olarak daha başka paraya da ihtiyaç vardı. Normal bir iktisadi duruma rağmen o sıralarda halkın harp hâlinde nasıl hareket edebileceğine dair yeteri kadar bilgi sahibi olmamasından ötürü borsalardan panik hâlinde satışlar yapılması ve bankalardan olağanüstü miktarlarda para çekilmesi de beklenen bir şeydi. Buna karşı koymak lazımdı. İktisadi işleyişi ve üretim araçlarını korumak uğruna yapılan işleri mümkün hâle getirmek için de ayrıca kredi ödeneği bulmak zarureti ortaya çıktı. Her iki şık da 1,5 milyar marklık banknotun ve 2 milyar marklık da paraya döndürülebilecek Reichsbank tahvilinin emre amade bulundurulmasını zorunlu kıldı. Seferberlik ilan edildiği zaman ordunun ve ulusal ekonominin ilk ihtiyaçları işte bu suretle karşılanmış oldu. İngiltere'nin dışındaki diğer devletlerde olduğu gibi, Almanya'da da 31 Temmuz 1914 günü bütün borsalar kapandı. Alman Devleti'nin sağlam mali durumuna dayanan mali seferberlik kapsamında aldığı tedbirler 1 Ağustos 1914'te kamuoyuna ilan edildi.[2]

Yukarıda bahsedilen ilanın içerisinde şunlar belirtilmekteydi:

2 Almanya'nın 5, Fransa'nın 28, Rusya'nın 19, İngiltere'nin 14.12 milyar marklık hazine borcu vardı. Diğer ülkelerde olduğu gibi, Almanya'da da yerel yönetimlerin ve halkın devlete borcu bulunuyordu. Ancak rakamlar mevcut değildir.

"Fakat Alman İmparatorluğu'nun da tehdit eden paniğe hâkim olması için var kuvvetle hareket etmesi lazımdı. Bu tehlike anında sorumlu resmî makamların ve Almanya'da ekonomiyi yöneten şahsiyetlerin on yıllar önce öngörülerine dayanarak kurdukları mali organizasyonlar mükemmel surette işliyordu. İlgili kimselerin vaktiyle ekonominin hızlı büyümesi nedeniyle geniş temelli Alman para ve kredi sisteminin daha geniş bir esas üzerine kurulması maksadını gütmelerinin ne kadar zaruri olduğu şimdi anlaşılıyordu. Alman ekonomisinin mali temelleri işte bu suretle hiç zorluk çekmeden harp ortamının panik dalgalarına mukavemet edebildi."

Alman ordusunun 1 Ağustos 1914'te ilan ettiği seferberlik hâli mali seferberliği de başlattı. Julius Kulesi'ndeki* harp hazinesi[3] ile İmparatorluğun ele geçirilebilir ve kullanılabilir daha başka rezervleri (yaklaşık 300 milyon mark) nakit mevcudunu kuvvetlendirmek maksadıyla, önceden planlandığı gibi, Reichsbank'a teslim edildi. Kara ve deniz kuvvetleri seferberliğinin mali ihtiyaçları bilhassa Reichsbank'tan kısa vadeli krediler almak suretiyle temin edildi. Yapılan planlamaya göre, iktisadi ve ticari çevrelere Reichsbank tarafından önemli ölçüde krediler ve İmparatorluğun büyük şehirlerinde ivedilikle kurulmuş olan Kredi Büroları aracılığıyla da mal ve hisselere karşılık geniş kapsamlı borçlar verilmişti.

Reichsbank'a banknotlarına karşılık olarak kısa vadeli faizsiz hazine bonoları ile Reichsbank nezdinde itibarı olan tüccarların poliçelerini kabul etmek yetkisi verildi. Piyasadan çekilmiş ve herhangi bir kriz durumunda kullanılması amacıyla saklanmış olan banknotlar (yukarıda belirtmiş olduğum 2 milyar marklık devlet banknotları) piyasaya çıkarılmak üzere Reichsbank'ın emrine verildi. Ayrıca hazırlanmakta olan kanunlara uygun olarak, bank-

* Berlin'in batısındaki Spandau Kalesi içerisinde bulunan, Orta Çağ'da inşa edilmiş bir kule. [h.n.]

3 Fransa'nın 1871'de Almanya'ya ödediği savaş tazminatına ait paradan 120 milyon mark ile yine bu paraya ayrıca eklenmiş olan 85 milyon marklık altın rezervi.

notlarına karşılık altın göstermek mükellefiyeti Reichsbank'ın üzerinden kaldırıldı.

Bu önemli ve ağır kanun projelerinin yürürlüğe girmesi için mücadele etmek zorunda bırakılmış olan İmparatorluğu dönemin şartları altın para esasına geri dönmeye zorluyordu. Aynı zamanda harp idaresinin menfaatine uygun olarak Reichsbank'ın o ana kadar İmparatorluk içindeki geniş ölçekli mali bağımsızlığı da sınırlandı. Fakat yukarıda izah edilmiş olan finans tekniği sebebiyle, seferberlik tedbirlerini aşan başka bir teçhiz önlemi İmparatorluk tarafından alınmadı. Hatta ciddi bir vaziyet karşısında belli başlı bazı finans uygulamalarının tatbiki için de Alman İmparatorluğu'nun finans işlerinden sorumlu çevrelere esaslı direktifler verilmedi. Altın karşılığının feda edilemeyeceği düşüncesi altında bunalmış ve paranın doğası üzerine kafa yormamış olan bir memleket için mali seferberlik tedbirleri yerinde bir hareketti. Bunlara daha başka iktisadi tedbirler de eklendi.

Dışarıya yapılacak olan ödemeleri başka bir zamana bırakan moratoryumdan da kısaca bahsetmek isterim. Harbi mali açıdan da başarıyla yürütebilmek için hükûmet ülke içerisinden ödünç almak yolunu tuttu; zira uluslararası piyasalar kapılarını ülkeye kapatmıştı. Bunun neticesinde 84 milyar mark halktan borç olarak alındı. Hükûmet, İngiltere'nin yaptığı gibi, vergileri yükseltmeye kalkışmayarak bu çareden vazgeçti. Düşman ülkelerin borçla çalıştığını herkes çok iyi bilir. Bilhassa Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Yahudi-Roma menşeli uluslararası sermaye henüz Amerika Birleşik Devletleri Almanya'nın düşmanları tarafında harbe girmeden bu borçları seve seve verdi. Ve sonra da parasını kurtarmak için Amerika Birleşik Devletleri'ni Almanya'ya karşı "Haçlı Seferi"ne sürükledi.

Dünya Harbi'nin ve uluslararası kapitalizmin neden olduğu felaketlerin güvensiz mali şartlar altında yaşayan devletlerin bir harbi günümüzde ne dereceye kadar finanse edebilecekleri,

üzerinde çok düşünülecek bir meseledir. Bu devletler içerisinde sadece İngiltere'nin mali vaziyeti tatmin edici düzeydedir. Eğer harp Yahudi-Roma çıkarlarına uygun ise uluslararası kapitalist çevreler böyle bir harp için gerekli olan parayı hiç düşünmeden sağlarlar. Fakat bunu yaparken, Dünya Harbi'nin 'muzaffer devletlerinde' görüldüğü gibi, bu devletleri yine Uluslararası Yahudi hükümranlığının ya da Roma teokrasisinin boyunduruğu altına sokma amacıyla hareket ederler. Hiç şüphesiz ki Avusturya Generali Montecuccoli'nin* dediği gibi: "Harbin idaresi için evvela paraya, sonra yine paraya, üçüncü ve son olarak yine paraya ihtiyaç vardır."

Büyük Friedrich de ordunun gücü ile finansal şartlar arasındaki bağa sıkça işaret etmişti. Hatta 7 Yıl Savaşları'nı bile sadece İngiltere'nin mali yardımı ile sürdürebilmişti. Paranın harp için önemi eskiden beri inkâr edilmez bir gerçektir. Atalarımız harbi parasız yapıyorlardı; çünkü harp sonradan halkın genelini ilgilendiren bir hâl aldı. Günümüzde buna imkân yoktur. Fakat topyekûn politika harp idaresine ve ulusun hayatı idamesine menfaat sağlayacak şekilde başka yolları seçebilir. Ki bu yollar Alman mali idaresinin 1914'teki seferberlik düzenlemelerinde takip ettiği yöntemlerin ötesindedir.

Demek istiyorum ki, her devlet harp idaresinin sağlıklı yürütülmesi için ülke içerisinde kullanabilecek araçlar bulmak durumundadır. Şu da var ki, devlet bunu yaparken sağlam bir mali idarenin esaslarına aykırı hareket etmemelidir. Aksi takdirde orduya yönelik tehlike arz edebilecek tepkilerin önüne geçilemez. Fakat ülke dışı satın alma işlerinde, yani ulusun ve harp idaresinin ihtiyaçlarını sağlamak için yabancı memleketlerden mal ve eşya ithal etmek mecburiyetinde kalınırsa durum tamamen değişir. Böyle bir durum karşısında ülke içerisinde yürürlüğü olan tedbirler işe yaramaz. Eğer elde döviz yoksa yabancı ülkelerin

* Raimondo Montecuccoli (1609-1680). [h.n.]

malları ancak altın ile satın alınabilir. Bunun neticesinde de ülke içerisindeki paranın değeri etkilenmiş olur. Fakat bir harp söz konusu ise buna da katlanmak mecburiyeti vardır.

Dünya Harbi başladığı zaman Alman devlet bankası olan Reichsbank'ın özerkliği büyük ölçüde elinden alındı. Bu dikkate değer bir harekettir; zira Dawes Planı* sonucunda Reichsbank'ın devletle olan ilişkisi eskisinden daha özerk bir hâl almıştı. Topyekûn politika devlet bankasının devletin hükümranlığı altına girmesini istemektedir.

Altın karşılığına dayanan para sistemi birçok devlet için iktisadi ilerlemeye engel teşkil etmektedir. Bizde tedavülde olan banknotların üçte birinin altın karşılığı olması ilkesindeki gibi, altın karşılıklı para ilkesi henüz Dünya Harbi esnasında terk edildi. Bugün artık Almanya'nın da herhangi bir altın karşılığı yoktur.

Uluslararası kapitalist çevrelerin entrikaları ulusları her ne surette olursa olsun karşılığı ülke içerisinde bulunan yahut özel rayice tabi veya sadece ülke içerisinde geçerli bir para kullanmaya zorlamaktadır. Eğer devletler paralarına başka bir değer ölçüsü bulmakta anlaşacak olurlarsa, dış münasebetlerinde de yakalarını altına bağlı kalmaktan kurtarabilirler. Fakat bu gelecek için söz konusu olabilecek bir karardır. Bununla beraber, sadece ülke içerisinde dolaşıma sahip olan bir para da ortadan kaybolabilecek bir mahiyet taşıdığı müddetçe hiçbir işe yaramaz. Devletin maliyesi yalnızca parasının tedavülden kaldırılamaz bir gücü olduğu sürece sağlam kalabilir. Paraya hükmetme meselesi bir ulusun iktisadi hayatı ve dolayısıyla harbin idaresi içerisinde çok önemi olan bir husustur. Harbi idare edenler, topyekûn harbin mali temellerinin gerçekte nasıl vücuda getirildiğini iyi bilmelidir.

* Birinci Dünya Savaşı'nda mağlup olan Almanya'nın galip devletlere ödeyeceği savaş tazminatını düzenleyen ve 1924'te kabul edilen plan. Adını Amerikalı maliyeci ve devlet adamı Charles G. Dawes'ten (1865-1951) almıştır. Dawes hazırladığı plan ile Nobel Barış Ödülü'nü kazanmıştır. [h.n.]

Yukarıda bahsi geçen hususlar arasında "harp paniği" ve bütün ulusun seve seve yapacağı "maddi fedakârlıklar" bulunmakta. Bütün bu şeyler harp idaresinin iktisadi alanda güven altına alınması bakımından bir ulusun manevi özelliklerinin ne kadar büyük bir önem taşıdığını, topyekûn bir harpte bunun aksinin olamayacağını göstermektedir. Devlet başka bir para sistemine karar vermedikçe, "harp paniği" ve kargaşa durumu, borsaları erkenden kapatmak, banka ve tasarruf mevduatlarından para çekilmesini bir düzen altına almak gibi tedbirlerle azaltılabilir. Bununla beraber "fedakârlık" kendisini düzen altına sokturamaz; olsa olsa fedakârlık yerine zorlayış, gönül rızası ile yapılanın yerine zorla yapılan borçlanma gelir ki, bundan dolayı endişeye kapılanların borç olarak verecekleri parayı nereden bulabilecekleri meselesi hâlledilmiş olmaz. Nasıl olursa olsun, topyekûn harbin gerek güven altına alınmasında gerek de başarılmasında zaruri bir etken olan mali tedbirlerin ulusu çok derinden etkileyeceği açık bir gerçektir. Hele ki insanlar kendi güvenlikleri için can vermenin tabii bir şey, fakat para vermenin can sıkıcı bir iş olduğu kanaati ile yetişecek olursa, bu zahmet o derece büyük olur. Ancak, toplum genelinde insanlar yekvücud hâlinde kader birliği yaptıklarını hisseder ve kendilerini birbirleri yerine koyacak olurlarsa bu zahmet de aynı ölçüde küçülür. Burada ulusun manevi dayanışmasının önemi ve "memnun olmayanlar"ın faaliyetlerine imkân tanımamak bakımından topyekûn harp hakkında aydınlatılmaları zorunluluğu aşikâr hâlde görülmektedir.

Diğer taraftan, ulusun kendi varlığını idame için verdiği paranın yolsuzluğa kurban edilmeden harcanmasını, hile ve rüşvete meydan verilmemesini ve nihayetinde bunun bir bağış değil, ulusun canını korumak için yerine getirilen bir ödev şeklinde görülmesini yüksek bir vicdani görev olarak topyekûn politikadan beklemek ortaya çıkmaktadır. Dünya Harbi'nin tecrübeleri, ulusal dayanışmanın mali alanda etkin olabilmesi ve zarar gör-

memesi için hangi hususların ortadan kaldırılması gerektiğini apaçık göstermektedir.

Mali düzenlemeler ulusun ve ordunun, gıda maddelerinin ve her türlü harp malzemesinin temini konusuna çok derinden temas etmektedir. Şurası açıktır ki, bir memleket harp esnasında ordunun doğrudan doğruya savunmakla sorumlu olduğu kendi topraklarında gıda maddesi, yem, ot ve muhtelif hammaddeleri ne kadar fazla hazır tutarsa, bu durum ulus, ordu ve topyekûn harp idaresi için o derece hayırlı olur. Ve bunun sonucunda topyekûn politikanın işi de o nispette hafifler.

Ne var ki hiçbir devlet böylesine bir yeterlilikte değildir. Ulusların ve özellikle de harbin ihtiyaçları o kadar çeşitli bir hâl almış bulunuyor ki, bu ihtiyaçları ancak uluslararası ticaret vasıtasıyla karşılamak mümkündür. Olası bir harp durumunda harbe girmiş olan bir memleketin dünya ile ticaret bağları kesilince dışarıdan ithalatı da kesileceğine göre, ihtiyaçlarını bütünüyle karşılamasına artık ihtimal yoktur. Bu düşünceden ötürüdür ki devletlerin amacı, harp çıktığında hiç olmazsa kendi ihtiyaçlarını temin edebilecek alanlarda henüz barış döneminde hazırlık yapmak ve ulus ile ordu için gerekli olan levazımatı az çok temin etmektir. Ancak bunun için paraya ve hem de çok paraya ihtiyaç vardır; öyle ki, istikrarsız mali şartlar ve dalgalı kur söz konusu olduğunda bu para için uluslararası kapitalizmin desteğini sağlamak pahasına ulusal bağımsızlıklarını değişen ülkeler bulunabilir.[4]

Bu sebepten her devletin durumu bütünüyle farklıdır. Devletlerin coğrafi durumları yani diğer devletlerle olan ortak sı-

4 Birinci Dünya Savaşı esnasında uluslararası kapitalizmin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki odakları bize karşı savaşmaları, silahlanmaları ve dolayısıyla mukavemetlerini arttırmaları için düşmanlarımıza milyarlar verdiler. Bugün aynı odaklar, Birinci Dünya Savaşı'nda vermiş oldukları paraları geri alma hususunda herhangi bir tasarrufta bulunmuyorlar. Öte yandan, borç para almış olan devletlerin vatandaşları da uluslararası kapitalizmin etkisine daha fazla girerek onların uşağı hâline gelmişlerdir.

nırlarına göre şartlar değişebilmektedir. Yine bu vaziyete göre ulusal varlığın güçlendirilmesi ve harbin idaresi için ülkelerin iktisadi alanda yapacakları hazırlıklar da önemli ölçüde farklılık gösterecektir. Tehlikede olmasına rağmen harp hâlinde ithalatında büyük bir aksaklık olmayacağına güvenen bir ülke tarafsız devletlerden yalnızca ufak ölçülerde ithalat yapabileceğini hesaplayan bir ülkeden daha az miktarda malzeme tedarik etmekle yetinebilir. Bununla beraber, okuyuculara belirli bir fikir verebilmek için Alman ulusunun Dünya Harbi'ndeki iktisadi şartlarını ele alıyorum.

İleride de bahsedeceğim gibi, ulus ve orduya gıda, et, yem ve yakıt/akaryakıt maddelerinin temini hususunun ilk planda yer aldığına şüphe yoktur. İnsan çalışıp mücadele edebilmek için evvela yaşamak ve hayatını muhafaza etmek mecburiyetindedir. Beygirler ve sığır hayvanları yem yemekle hayatlarını idame ettirirler. Makineler yalnız yakıt/akaryakıt maddeleriyle çalışır.

Dünya Harbi'ne bilinçli bir şekilde tanık olan nesiller Almanya'da insanların gıda, beygir ve sığır gibi hayvanların ise yem ihtiyaçlarının karşılanabilmesi meselesinin savaş yılları boyunca giderek nasıl bir sorun hâline geldiğini daima hatırlayacaklardır. Bu ihtiyaçları mümkün mertebe güvence altına almak uğrunda sarf edilen çabaların hakkıyla takdir edilebilmesi için bahsi geçen hatıralar ne kadar yaşatılsa azdır. Mesela, yem ve otun eksikliği meselesinin ne kadar ciddi bir durum olduğu Doğu Cephesi'nde benim hiç olmazsa karınlarını doldursun diye beygirlerin yemlerine odun talaşı karıştırmak zorunda kalışımdan anlaşılabilir. Fakat bu tarzın beygirleri kuvvetten düşürmesi ve sıhhatlerini kaybettirmesi tehlikeli bir gerçekti. Bize harp ilan ettikten sonra Romanya'ya karşı açılan savaşı Eflak eyaleti ele geçirilinceye kadar devam ettirmek kararını bana İttifak Devletleri'nin kötü beslenme şartlarının zorunluluğu verdirmiştir.

1918'de Doğu Cephesi'nin Ukrayna'ya kadar yayılmasında da aynı düşünceler rol oynamıştı. Ancak böylelikledir ki İttifak

Devletleri'nin beslenme işini (Avusturya'nın hâli bizimkinden daha kötü idi) esaslı bir surette düzeltebildim. Fakat darlık ve sıkıntıyı durduramadım. Bunun etkileri o tarihlerde doğmuş olan yahut çocuk denecek yaşta bulunan Almanlarda hâlen bellidir. Onun içindir ki Dünya Harbi'nden sonra kendi ziraatımızın bütün ihtiyaçlarımızı temin etmesi lazım geldiğine sürekli biçimde işaret etmeme hiç şaşılmamalıdır. Bu, tartışılmaz bir hedef hâlini almıştır.

Dünya Harbi'nden önce yılda 1 milyon tondan fazla buğdayı memleketimize sokmak zorundaydık. Hatta başka bir kaynak dışarıdan getirilmesi gereken buğdayı 1 milyon 830 bin ton olarak hesap etmektedir. Almanya yem ihtiyacının beşte ikisini temin edebildi. Ayrıca 8 milyon ton yem ithalatı yapmak icap ediyordu. Bu büyük rakamlar Almanya'nın lazım olan miktara yakın bir ölçüde çavdar, patates ve eti bulunduğu hâlde o günlerin şartlarında bizlerin yabancı ülkelere ne kadar bağlı olduğumuzu gösteren önemli verilerdir.

Herhangi bir suretle ne zahire ne de yemlik depo edilmemişti. Çünkü evvela hükûmet bu çok ciddi meseleyi kâfi derecede düşünmemişti; bundan başka bir harbin pek kısa süreceği fikrine saplanarak hareket etmişti.

Tahıla gelince, hiç olmazsa 1 milyar marklık tahıl depolanması lazım geliyordu ki, bunu yapabilmek için para olmadığı gibi tacirler ve çiftçiler de tahıl ithalinin yenilenmesi durumunda fiyatlarda çıkarlarına uymayan değişiklikler olacağını düşünüp korktuklarından böyle bir depolama faaliyetinin aleyhindeydiler.

Böyle bir durumda, eğer ithalat tıkanırsa, harp başlar başlamaz kıtlığın da başgöstermesi tabii bir şeydi. İlgisi olan herkesin büyük gayret sarf etmesine rağmen insan, beygir ve gübrenin eksikliği dolayısıyla ekimin adamakıllı yapılamaması yüzünden mahsul de giderek azalmaya başlamış ve bunun sonucunda insan, beygir ve sığır hayvanlarının yoklukları artmıştı. Günümüzdeki

vaziyetin Dünya Harbi'ndeki hâlimizden daha elverişli bir duruma gelmesi, ordunun gittikçe daha mekanize hâle getirilmesi sebebiyle beygirlere verilecek yem ihtiyacının eski günlere göre azalmış olmasından ve ziraat için azotlu gübre kullanılmasından ileri gelmiştir.

Vaktiyle benim tarafımdan himaye görmüş olan Leuna fabrikalarının topyekûn harpte ulusal gücün idamesi bakımından çok büyük önemi vardır. Mesela; sebze, mercimek, bezelye, prinç, kahve, çay vs. ile süt, yumurta, yağ gibi diğer yiyecek ve içecekler harbin başlangıcında ulusun ve ordunun beslenmesine ve uzun süre dayanacak durumda değildi.

Barış zamanında ordu ve donanma idaresinin hem barış hem de seferberlik için belirli bir iaşe, yem ve malzeme stoğunu hazırlamış olduğuna hiç şüphe yoktur. Böylelikledir ki, ilk iaşe dağıtımı güven altına alınmış ve silahlı kuvvetlerin ihtiyaçları yine ilk günler için planlı bir surette temin edilmişti. Aylarca sürecek olan bir muhasaraya dayanabilmeleri için özellikle müstahkem mevkilerin iaşeleri düzenli bir programla göz önünde tutulmuştu.

Dünya Harbi başlamadan hemen önce, büyük şehirlerin ve endüstri merkezlerinin iaşe meselesi de keza itinalı bir muameleye tabi tutulmuştu ama fazla bir şey başarılamamıştı. Ki vaziyet de korku veriyordu. Ekmeği vesikaya bağlamak gibi doğru, domuzları öldürmek gibi yanlış tedbirler alındı.

En nihayetinde halkın iaşesi meselesi bir ölçüye bağlanarak toplumun ağır işlerde çalışan bölümü cephedeki bir asker gibi fiziki dayanıklılığını sürdürebilecek düzeyde tayın almaya başladı. Fakat kıtlık bu tedbirde de kendisini hissettirdi. Hele ki gerçekten ulus bilinciyle hareket ederek sadece devletin verdiği kadarına kanaat eden düşük halk tabakalarında mevcut sıkıntılar daha çok hissediliyordu. Gerçek şu ki, bazılarının farklı türlü davranmaları ile kamunun zararına olarak kendilerine fayda temin etmeleri ulus

genelinde derin bir hoşnutsuzluk kaynağı oldu ve ulus birliğini ciddi surette sarstı.

Beslenmeye ek olarak insan için hayatı idamede giysi en önemli ihtiyaç hâlini almaktadır. Az miktarda ürettiğimiz ketene varıncaya kadar giyilecek şeylerin yapıldığı hammaddeler hususunda ve hele yün ve pamuk bakımından tamamıyla yabancı memleketlere bağlıyız. Silahlı kuvvetlerin 1914'te giyecek şeyi vardı; belli başlı bir stok mevcuttu. Halkın giyinmesi için de imalathanelerde ve piyasada kumaş stoğu vardı. Herkes hiç değilse bir müddet için ihtiyacını temin edebilecek vaziyetteydi. Ayrıca dokuma fabrikalarında da üç aylık kumaş stoğu bulunuyordu. Giyinme işlerinde harbin tesiri kendisini sonradan hissettirmeye başladı. İthalatın yapılamaması ve cephede üniformaya olan büyük ihtiyaç dolayısıyla harp başladığı zaman öncelikle çoğu günün ihtiyaçlarına göre giyinmiş olan halkın çalışan ve fakir tabakasında kumaş kıtlığı başgösterdi ve bu alanda da tayına bağlama usulüne gidildi. Yün ve pamukla karışık yapılan muadil elbiselerin kumaşları hakikaten dayanıklı değildi, çabuk aşınıyordu. O devirde yün ve pamuğun yerini tutacak başka elyaf henüz yoktu.

Ayakkabı ve beygirlerin koşum takımları vs. için de deri ihtiyacı yurt içindeki stoklarla karşılanamadı. Ülke içerisinde bu ihtiyaca yetecek deri üretilemiyordu. Henüz barış zamanında büyük miktarda deriyi yurt dışından getirmek mecburiyeti vardı. Çok geçmeden deri de eksikliğini hissettirdiğinden, giyinme işi de biraz önce kısaca bahsettiğim gibi aynı şekilde tek elden idare edilmeye başlandı.

Burada da giyilecek şeyler hakkında söylediklerimle yetiniyorum. İaşe konusu gibi, bu konunun da topyekûn harbin idaresi açısından büyük bir önemi olduğu açıktır. Çünkü bahis konusu yalnızca ordu değildir; ulus da bahsin içerisindedir. Bu itibarla düşman karşısındaki askerleri yurt içindeki kardeşlerine göre ayrıcalıklı bir muameleye tabi tutmak lazımsa da bahsi geçen şey,

sadece askerlerin hayatını idame ettirmek değil, anavatandaki Almanların hayatının da idame ettirilmesidir.

Giyinme sorununun ulusal dayanışma ile doğrudan ilişkisi vardır. Bu hususta yaşanan sıkıntılar da ulusu ve özellikle giydikleri çabuk harap olan, el ve kolları ile çalışan halkı olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla bu sorunun da önceden tahmin edilerek düzenlenmesi, gerek topyekûn harbin idaresi gerekse topyekûn politika için çok ciddi bir meseledir. Memleket içerisinde temin edilmediği müddetçe hammadde sorunu gibi bu da devletin finansa ve iktisadi yapıya vereceği şekil ile çok yakından ilgilidir.

Sefer hâlindeki bir ordu için lazım olan giysinin barış zamanında temin ve tedariki bile büyük hazırlıkların yapılmasını gerektirmektedir. Almanya'da özel müesseseleri de katarak barış ve savaş stoklarını hazırlayan ve savaş döneminde faaliyetlerini arttıran levazım dairelerimiz vardır.

Bu alanda ne kadar büyük bir öngörüye sahip olsalar da, hükûmetler gerek iaşe gerekse giydirme açısından halkı tayına bağlayacak ve karne usulüne tabi tutacaktır.

Ordunun ihtiyacı olan harp levazımını ile donanımını sağlamak da ülkelerin ekonomileri ve topyekûn politikaları için ayrıca ciddi bir iştir. Yardımcı teknik araçlara nasıl bir önem verilmesi gerektiğinden ileride bahsedeceğim. Ancak ordunun silah, cephane ve diğer harp gereçleri ile harp gemilerine, tanklara vs. geniş ölçüde ihtiyacı bulunduğuna bugün artık hiçbir yerde şüphe edilmemektedir.

Her endüstride olduğu gibi, silahlanma endüstrisinin de temelleri kömür ve maden cevheridir. Dünya Harbi'nden önce bu hammaddeler bizde kâfi derecede mevcuttu. O zamanlar Alman Devleti'nin elinde Lorraine'deki madenler de bulunuyordu. İleride anlatacağım işgücü sorunu hâlledildiği müddetçe kömür tedarikinde endişe verici bir husus yoktu. Alman dökümhaneleri ve eritme fabrikaları 1913'te 40 milyon ton demir cevheri

işliyorlardı. Bunun 11,5 milyon tonu Alman cevherinden bir parça daha iyi ve daha fazla demiri olan yabancı memleketlerden getirilen cevherdi.

Bu itibarla muhtemel bir harp durumunda demir cevherinin eksikliğine dair bir kaygı taşımıyorduk. Hele yüksek değerde demir cevheri olan İsveç ile deniz yolu açık kaldıkça böyle bir kaygıya yer yoktu. Bu vaziyet karşısında diğer memleketlerden yapılan ithalatın kesilmesinden bir zarar gelmezdi. Fakat silahlanma endüstrisinin muhtaç bulunduğu diğer hammaddelerde işin mahiyeti değişiyordu. Daha evvel bahsi geçen ilanda çeliği sertleştirmek vs. için lazım olan yardımcı madenlerin eksikliği hakkında şöyle bir ifade bulunuyordu:

> "Alman endüstrisi bu madenleri tedarik hususunda esas itibarıyla yabancı memleketlerden yapılan ithalata bağlı bulunuyordu. Bu yabancı memleketlerdeki kaynakların yardımı olmasaydı Alman demir endüstrisi orta hâlli bir gelişim süreci geçirirdi. Bu gibi yardımcı madenlere olan ihtiyaç küçük olduğu nispette çeliğin ya da demirin kalitesi veyahut bunlardan yapılan şeylerin kullanılır bir mahiyet almaları bakımından çok önemliydi. Yalnız memleket içerisinde üretilen çinko ve kurşun miktarı iç piyasaya sunulan mamul eşyaya yetebiliyordu. Buna karşı hemen hemen bütün endüstri şubelerinde kullanılan yumuşak maden, yani bakır barış zamanındaki ihtiyacın beşte biri oranında üretilebilmekteydi. Volfram cevheri krom, vanadyum gibi çeliği sertleştirmeye mahsus bazı madenlerle kendimizin çıkardığı pek az bir miktardan başka çok ehemmiyetli olan nikel, alüminyum ve kalayı yabancı memleketlerden getirmek mecburiyetindeydik. Ve nihayet çelik imalinde en önemli bir yardımcı maden olan manganezi Alman demir endüstrisi tamamıyla memleket dışındaki temin ediyordu. Rusya, İspanya, Brezilya ve Hindistan'dan ithalat kesilince yokluk çok etkili bir şekilde kendisini hissettirdi."

Bu açıklamaların büyük bir kısmı barış zamanındaki normal iktisadi şartlar ve yine bu dönemdeki harp malzemesinin arzı ile ilgilidir. Harp döneminde çeliği sertleştirmeye yarayan madenlerle

diğer yardımcı madenlerin elde bulunmaması yüzünden, örneğin silah ve cephane imalinin karşılaşacağı güçlükler bu açıklamalardan kolayca anlaşılabilir. Çok iyi bilindiği gibi, top ve her türlü cephane imalinde çelik ve sertleştirilmiş çelik kadar, yumuşak maden yani bakır da gerekli olan bir şeydir. Savaş tecrübeleri bize silahlanma endüstrisinde hangi madenlerin eksikliğinin hissedildiğini çeşitli vesilelerle öğretti. Örneğin, sırf en zaruri ihtiyaçları gidermek maksadıyla herkesin evindeki bakır eşyalar toplattırıldı. Toplattırıldı ama, eğer ki Yahudi Parvus Helphand*, Kophenag üzerinden sağladığı irtibatla bu madeni bize yetiştirmiş olmasaydı, bu iş de başarılamazdı.

Harp donanımı imalinde hususi silah endüstrisiyle (Krupp, Rheinische Metallwaren-und Maschinenfabrik, Waffen fabriken von Solingen-Suhl, Löwe A.G., Mauer) birlikte Spandau'daki cephane fabrikası, tüfek fabrikaları, barut fabrikaları vs. gibi devlete ait fabrikalar Silahlı Kuvvetler'in emrinde bulunuyordu.

Silah endüstrisinde büyük bir faaliyet vardı. Üretilen şeyler iyiydi ama talebi karşılamıyordu. Topçu mühimmatının çoğaltılması hakkında benim sonuçsuz mücadelelerim Alman ordusu tarihinde hiçbir zaman unutulmayacaktır. Ordunun her türlü yardımcı teknik araçlarla donatılması ve askerlik mükellefiyetinin tatbiki için verdiğim uğraşlar da keza hatırlarda kalacaktır.

Aslında önceleri asıl mühimmat ihtiyacını ben de tam olarak tahmin edememiştim; fakat ufukta görülen harbin mahiyetini bilmiyor değildim. Şimdilerde, ordunun sorumlu makamları sanki askerin yardımcı teknik araçlarla yeteri kadar donatılmasını

* İsrail Lazareviç Gelfand (1867-1924). Parvus Helphand, Alexander Parvus gibi müstear isimler de kullanan Gelfand bir Rus yahudisiydi. Alman ajanlığı yaptığı da iddia edilen bu Marksist devrimci, bütün Avrupa'da ün yaptığı gibi, Osmanlı Devleti'nin son dönemine de etki etmiştir. Osmanlı kamuoyunda "Parvus Efendi" olarak tanınan Gelfand İttihat ve Terakki'ye bir anlamda danışmanlık yapmış, Türk milliyetçiliğinin yönlendirilmesine fikirleriyle tesir etmiştir. [h.n.]

göz önünde tutmadığını ima eden açıklamalara kalkışmak yanlış bir iddiadır. Maalesef en zaruri ihtiyaçların bile karşılanmasına engel olan şey yine bu mali kaygılardı.

Sivil uzmanlar bir müddet şu cümleyi ileri sürdü: "Karşılıksız masraf olmaz". Dünya Harbi'nden çok kısa süre önceydi ki, bu esası terk etmek ve ordunun daha mükemmel bir şekilde harp donanımı ile teçhizi için daha farklı tedbirler gerektiren mali yöntemleri bulmak kararını verdi. Verdi, ama artık çok geçti... Bugün elimizde bize rehber olan bir harp tecrübesi vardır.

Dünya gazetelerine bir göz gezdirmek silah endüstrisinin faaliyetlerini görmeye yetmektedir. Özel şirketlerin dağıttıkları kâr payları da durumun mahiyetini anlatabilecek verilerdir. Şurası katiyetle kabul edilebilir ki, harp donanımının mükemmelleştirilmiş olduğu da bir tarafa bırakılsın, harp teknolojisindeki gelişmeler sayesinde bütün ordular gelecek savaşa bugüne değin görülmemiş ölçüde bir harp hazırlığı yaparak yaklaşmaktadırlar. Harp endüstrisini yeniden kurmak zorunda olan Alman Devleti gibi bir devlet, böylesine silahlanan devletler safında, başlangıçta iyi bir durumda bulunmayacaktır. Alman Devleti, sadece Versay Antlaşması'nın yok ettiği şeyleri yeniden üretmek değil, bunun dışında, bir de silah endüstrisi kurmak zorundadır. Fakat bu endüstri de, gerekli miktarda uzman personel bulunduğu takdirde verimli olarak çalışabilir. Hâlbuki böyle bir kadronun hemen yetiştirilmesi mümkün değildir. Seferberlik döneminde o ana kadar harp donanımı imal etmeyen endüstriler de, mesela tapanın yapılmasında kullanılan herhangi bir hususi parça imal etseler bile, harp endüstrisinin emrine verilmelidirler.

Topyekûn Harp'te tahmin edilemeyecek kadar geniş bir ölçüde levazımatın, mühimmat ve harp malzemesinin yeniden imal ve hazırlığı bahse konmaktadır. Dünya Harbi'nin ilk iki ayında bu hususlar düşünülmemişti. Bunun doğurduğu netice, ordunun çoğu birliğinde manevi kuvvetin azalması ve halk arasında de-

dikoduların dolaşması oldu. Kuvvetlerin çoğu boş yere harcandı. 29 Ağustos 1916'da "Yüksek Komuta"ya geçtikten sonra bu çalışmaların tesiri görülebildi. Bütün harplerde olduğu gibi, ne kadar çok insan kuvveti harcanırsa o nispette harp donanımı isteyen sesler etrafta yankılarını uyandıracaktır. Fakat bu istek, yalnız donanımın sağlanması için gerekli hammadde ve iş gücü hazır edildiği zaman yerine getirilebilir. Tabii bu sırada, lüzum veya imkân olduğu takdirde, gerek barışta gerekse savaşta yabancı memleketlerden hammadde yahut doğrudan doğruya donanımı sağlamak için altın ya da döviz mevcudu olması bu isteğin yerine getirilmesinde şarttır.[5]

Madenî eşya imal eden silah endüstrisinin yanında, büyük önemi haiz diğer bir endüstri de kimya endüstrisidir. Barut, patlayıcılar ve petro-kimya maddeleri ile medikal malzemelerin imali kimya endüstrisinin sahasına girmektedir. Hele zehirli gazlar harpte kullanılmaya başlandıktan sonra kimya endüstrisinin değeri daha fazla artmıştır. Savaşlarda zehirli gaz kullanılmasının önüne geçmek için büyük kısmı samimiyetsiz olan cılız istekler bu durumu hiçbir şekilde değiştirmeyecektir. Dünya Harbi'nde Alman kimya endüstrisi tamamıyla yabancı devletlerden bağımsız değildi. Fakat ordunun ihtiyaçlarını temin etmiş ve olağanüstü işler başarmıştı. Alman kimya endüstrisi, az miktarda gübre ile beraber, motorlu taşıtlara suni lastik ve özellikle akaryakıt olarak benzol yetiştiriyordu ki, böylelikle akaryakıta olan ihtiyacı büyük ölçüde gidermişti.

Ordu ve donanmanın akaryakıt ihtiyaçlarını gidermek meselesi Dünya Harbi'nde beni büyük bir endişeye sevk etmişti. Bu maddenin eksikliği kendisini her tarafta hissettirmişti. Onun, iaşe araçları ile beraber temin ve tedariki Eflak'ın işgalinde bir amaç olmuştu. Her ne kadar Romanya'nın petrol hatları yok edilmiş

5 Dünya Harbi'nde ABD'ndeki uluslararası kapitalist odaklar, düşmanlarımıza milyarlarca paradan başka doğrudan doğruya harp malzemesi de vermişlerdi.

bulunuyorduysa da, bölgenin ele geçirilmesi ile hafif kamyonların ve uçakların akaryakıt ihtiyacının büyük bir kısmı sağlanmış oldu. Fakat durmadan artan ihtiyaç öylesine büyüktü ki, 1918'de Kafkasya'ya yönelmek zorunda kalındı. Dünya Harbi'nden sonra ordunun motorizasyon düzeyinin ilerlemesi, hemen hemen bütün harp gemilerinin mazotla çalışması ve hava silahlarının geliştirilmesi nedeniyle akaryakıt maddelerine ve makine yağına olan ihtiyaç ziyadesiyle artınca, dünya üzerinde petrol sahalarına hâkim olmak ve bu sahaları sömürmek ABD, İngiltere, Rusya ile bunların arkalarına sığınmış olan Yahudilere ve Roma Kilisesi'ne mensup uluslararası kapitalist odakların küresel siyasetlerinde bir parça hâlini aldı.

Akaryakıt maddelerini hazırlayıp tedarik etmek bütün devletlerin harp idareleri için zaruri bir ihtiyaçtır. Memleket, hammadde veyahut kimyevi yollarla ne kadar az üretimde bulunur ve harp esnasında dışarıdan yapacağı ithalata ne kadar az güvenirse, o derecede bu işin tedarikini sağlamak zorundadır. Burada da devlet mali durumu, altın ve döviz miktarı, bu ihtiyaçları karşılamak bakımından büyük bir önem arz edecektir.

Harbin idaresi için değerli olan, Dünya Harbi'nde önemi anlaşılan hammaddeleri burada ayrı ayrı sayamam. *Harp Hatıralarım*'da bu alanda da değeri olan harp tecrübelerimi kaydettim. Bu arada yalnız kereste ve çimentoya değinmek isterim. Her ikisi de siper yapmak ve maden ocaklarında kullanılmak bakımından büyük değeri olan şeylerdir. Ben bunları doğudaki başkomutanlığın işgal sahası olan Litvanya ve kısmen Beyaz Rusya ve Doğu Polonya'dan gönderiyordum.

İşgal altında bulunan yerler öncelikle yerel halkı beslemek zorundaydı. Hâlbuki batıda buna imkân yoktu; dolayısıyla ABD iaşe maddelerini gönderiyor ve bunun sonucunda da müteahhitler ziyadesiyle para kazanıyorlardı. Bunun dışında, işgal altındaki topraklarda harp teçhizatının her sahası için geniş ölçüde olmak

üzere, her çeşit hammadde yetiştirildi. Topyekûn harpte işgal edilecek her alan ayrı muameleye tabi tutulacaktır.

Ulus ve ordunun ihtiyaçlarını temin etmek için ziraat ve endüstri gibi pek çok ulusal ekonomi dalının yerine getirdiği önemli işler, anavatanın iktisadi durumunu korudu ve bu suretle karşı bir hizmet görmeden devletin kendilerini bakmak zaruretinde olduğu milyonlarca işçiye manevi haz, kazanç ve yaşama imkânları verdi. Ziraat ile endüstri bir yandan kendilerine verilen iş gücünün yardımıyla harbin idaresine katkı sağlarken, diğer taraftan da büyük kısmı muharebede kullanılacak değerdeki, ordu içerisinde istihdam edilen milyonlarca işçiyi alıkoyuyorlardı. Anavatan ve cephelerle olan trafiği ve ilişkileri aksatmamak ve büyük ölçekli askerî birliklerin nakliye hareketlerini düzenli biçimde sağlayabilmek durumunda olmak gerektiğinden savaşabilecek hâlde olup da orduda kullanılmayan Almanların sayısı daha fazla arttı.

Bu problemler topyekûn harpte herhangi bir askerî kumanda idaresinin dikkatini celp edebileceği gibi, benim de bütün dikkatimi bu konuya yoğunlaştırmama neden olmuştu. Özel bir örnek olarak, maden kömürü çıkarılmasının gerektiği bir durumda on binlerce işçinin cepheden alınarak anavatana gönderilmesi ve mütemadiyen talep edilen vasıflı işçi konusunda da müdahil olmak mecburiyetinde kaldığımı kaydetmek isterim. Bahsi geçen iş gücünden feragat etmek ve bu kişilerin cepheden alınmaları çok tehlikeli bir hareketti. Bunun sonucunda ise bir yandan büyük işçi yığınlarının daha fazla ayartılması, diğer yandan da işçilerin tembelleşmeleri ve dolayısıyla da iş verimlerinin ciddi derecede azalması durumu hâsıl oldu. Az iş çıkarıldığından, işçi yetiştirilmesi için, feryadın arkası kesilmiyordu. Çıkarılan işin azalmasına doğrudan müdahale eden hükûmet yetkilileri "memnun olmayanlar"ın liderlerini cepheye göndermekten başka hiçbir şey beceremediler. Bunun sonucunda da, ordunun manevî

kuvveti hissedilir derecede sarsıldı. İşte özellikle bu bakımdan, ulusal dayanışmanın ve buna karşı yapılması icap eden hareketin eksikliği bariz bir şekilde kendisini belli ediyordu. Bu kolayca düzeltilebilecek özgünlükteki bir şey değildi.

Cephedeki askerler, anavatandaki arkadaşlarının tıpkı barış zamanındaki gibi çalışarak ailelerini iyi geçindirdiklerini düşünürlerken, –cephe gerisinde kalmış olan ailelere devletin yardım etmesine rağmen– ülke için hayatlarını riske attıkları hâlde anavatandaki arkadaşlarının ailelerine verdikleri desteği kendi ailelerine veremediklerine inandılar. Bu durum askerler arasında ziyadesiyle olumsuz bir havanın esmesini beraberinde getirdi. Ben ise hem erkeğe hem de kadına mecburi hizmet yükleme gayesiyle hareket ederek bir eşitlik kurmayı umut ediyordum. Ancak bunda başarılı olamadım. Hatta bu isteğim kamuoyunda o kadar çirkin bir hâle getirildi ki, pratikte bunun zararları büyüdü ve haklı olarak hoşnutsuzluk çoğaldı.

İşçiler askerlere yoldaş olmuyor, ulusun varlığını korumak için onlar gibi canlarını vermiyor, askerlerin kendilerine karşı davrandıkları gibi iş gücünü askerlere tahsis etmiyorlardı. Onlar şahsi menfaat kaygısıyla hareket ederek siyasal emeller peşinde koşuyorlar, kendilerine ulusun ve ordunun çektiği sıkıntıdan fayda sağlıyorlardı; ki bütün bu şeyler derin izler bırakıyordu. Alman ulusunun dayanışma eksikliğini hiçbir şey bu hakikat kadar açık bir şekilde ifade edemez. Fakat haddizatında işçiler de kıtlık ve zaruretlerden kendilerine fayda sağlamayı ve zengin olmayı düşünen toplumun geniş kısmından farklı düşünmüyorlardı.

Harp esnasında zaruri olan iaşe, yem ve hammadde araçlarının temin ve tedarikini bir düzen altına almak amacıyla, bu tür birleşim ve organizasyonlarda çoğunlukla görüldüğü gibi, her türlü müstakil hareketi ortadan kaldıran, kuvvetli bir biçimde merkezileştirilmiş kurumlar meydana getirildi. Böylelikle ortaya

çıkmış olan zorunlu merkezî ekonomi kısmen işlerin nasıl yapılması lazım geldiğini fakat aslında nasıl yapılmaması gerektiğini gösteriyordu. Merkezî-hiyerarşik idare tarzı zaruriydi; fakat bürokrasi ile kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak gereklidir.

Yahudi Walter Rathenau* tarafından kurulmuş olan merkezîleştirmenin gayesi, henüz Dünya Harbi'nden önce Yahudi-Roma tandanslı uluslararası kapitalist odakların eline geçmek üzere olan Alman ekonomisini büsbütün bu kişilere teslim etmekti. Dünya Harbi'nde ve sonrasında bu hususta büyük ölçüde başarılı oldular. Merkezîleştirme çabaları insanları yaratıcılık hevesinden ve sorumluluk duygusundan mahrum edici bir etki yaptı. Ulusal dayanışma olgusu bu görüşü kabul eden toplumdan bir fayda sağlayamadı. Onların takındıkları tavır ve aldıkları önlemler hoşnutsuzluğun çoğalmasına, vurgunculuk ve kaçakçılığa vesile oldu ki, her ikisi de hiçbir şekilde affedilemez suçlardır.

Yiyecek-içecek satan dükkânların önüne vatandaşların uzun bir kuyruk gibi dizilmeleri "memnun olmayan" tabakaya çok elverişli bir biçimde faaliyet imkânı sağladı. Ekonomiye belirli bir şekil vererek uygulama sahasına geçmek ulusun zihinsel davranışları üzerinde çok derin etkiler bırakmaktadır. Dolayısıyla, böyle bir vaziyet karşısında, dikkatle ve adalet duygusuyla hareket etmenin, bu şekildeki bir tutumun doğruluğunu halka anlatmanın büyük önemi vardır. Bu yöntem ihmal edilir de sahtekârlık ve rüşvetçilik merkezî ekonominin doğru bir tercih olduğu yönündeki inancı sarsmaya başlarsa, vaziyet çok kötü bir hâl almaya başlar.

* Walter Rathenau (1867-1922). Alman sanayici ve devlet adamı. Birinci Dünya Savaşı döneminde Alman ekonomisinin savaş şartlarına uyum sağlayabilmesine katkı yapmış ve savaş sonrasındaki çalışmalarıyla Almanya'ya yönelik iktisadi ve diplomatik izolasyonun kaldırılmasında rol oynamıştır. Bilhassa 1922'de Dışişleri Bakanı olduktan sonra Sovyetler Birliği ile sıkı ilişkiler geliştirilmesine ilişkin çabaları Batı ülkelerinde ve Almanya içerisindeki milliyetçi kesimlerde tepki toplamıştır. Bunun sonucunda aşırı sağcı Alman milliyetçileri tarafından öldürülmüştür. [h.n.]

Yukarıdaki ifadelerimle, ülke ekonomisinin topyekûn harp için olan öneminin altını çizerek bu alanda da harbin idaresine hizmet edebilmek maksadıyla, topyekûn politikanın gerek savaşta gerekse barışta ne kadar ağır bir görevi başarmak zorunda olduğunu vurguladım.

"Ulusun manevi beraberliği", "ekonomi ve topyekûn harp" bölümlerinde birbirinden ayrı iki sahayı tahlil ederek, bu iki sahanın nasıl iç içe geçtiklerini ve topyekûn harp idaresinin bunlara ne kadar bağlı olduğunu gösterdim.

Clausewitz'in *Savaş Üzerine* adlı eserinde öğrettiği şeyler arasında ulusun manevi beraberliğine olduğu kadar iktisadi vaziyetin harp için önemine de çok az temas etmiştir. Harbin büyük teorisyeni General von Schlieffen de bu hususları ciddi bir şekilde ele almamıştır. Ulusal dayanışma ve ulusal ekonominin harbin idaresi açısından önemi Dünya Harbi'nde ve bu harbin uzun sürmesinde kendisini kuvvetli bir şekilde göstermiştir. Günümüzde devletlerin politikaları ve harp idareleri ile bu reddedilmez ve zorlayıcı gerçeklerin önemini ne dereceye kadar kavramış oldukları konusunu bir yana bırakmak mecburiyetindeyim. Belki de ulusal dayanışma problemi karşısında devletler çok çaresiz kalacaklardır. Ve bu devletler insan ruhu ile ulusal ruhun ne şekilde ele alınacağı hakkında hemen hemen hiçbir şey bilmiyorlar. Ulusun ve silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarını temin meselesi, mekanik yöntemler yardımıyla hâlledilmeye çalışılacaktır ki, bu tip çözüm çabalarının karşısına çıkacak sert ve acı gerçekler onların önünde aşılmaz engeller olarak belirecektir.

BÖLÜM 4

SİLAHLI KUVVETLERİN GÜCÜ VE ETKİNLİĞİ

Önceki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, uzun süren bir harpte topyekûn harbin idaresine olumsuz tesir eden iktisadi zorluklar ve ulusal dayanışmanın tükenmesi yüzünden, harbin neticesini tehlikeye düşürmemek için, topyekûn harbin idaresi, giriştiği harbi mümkün olduğu kadar kısa sürede sona erdirmek amacıyla hareket edecektir. Doğal olarak bu da harbin henüz başlangıcında ulusal gücün bütünüyle seferber edilerek iyi talim ve terbiye görmüş, iyi donatılmış ve organize edilmiş bir silahlı kuvvet hâlinde harp idaresi emrine verilmesine ve arta kalan işlerin de zaman geçirmeksizin tamamlanmasına bağlıdır.

İster başlangıç anında isterse kat'i netice aşamasında olsun silahlı kuvvetler harp için hiçbir zaman tamamen hazır ya da çok kuvvetli olamaz. Gerçek şu ki zafer "kuvvetli taburlar"a sahip olanındır; bu, başkomutanın arzusunu her zaman gerçekleştirmeyen harp idaresinin sıkıntılarını göz önünde tutan eski

bir harp tecrübesidir. Keza bu, düşmanın alacağı tedbirleri de hesaba katan bir tecrübedir. "Zayıf taburlar" da orduları zafere taşımışlardır. Ancak Dünya Harbi'nin henüz başlangıcında Başkomutanlığın bu analizini en can alacak noktasından yakalayan şey, düşmanlarımızın sayısal üstünlüğü olmuştur.

Harpte sayısal üstünlük çoğu kez belirleyici etken olmuştur. Bu hususu önemsememek hatalı bir tutumdur. Sayısal gücün önemi bütün açıklığı ile kabul edilmelidir. Topyekûn harbin idaresinde bilinçli hareket edildiği takdirde, bir devletin neler yapabileceğini Fransa Dünya Harbi'nden önce gösterdi. Bütün ısrarıma rağmen, zorunlu askerliği genel anlamda tatbik etmemiş olması ve savaşabilecek düzeyde görülen erkeklerin yalnızca %54'ünü toplaması ve böylelikle harbin başlangıcında savaşabilecek durumda olup da eğitim görmemiş 5,5 milyon kişiyi ve temel askerlik eğitimine sahip 600 bin askerin ordu emrine verilmemiş olması nedeniyle Alman ulusunun kendisine karşı ne büyük bir suç işlediği zamanla her tarafta öğrenilmiş olsa gerek. Harp devam ettiği müddetçe bu ihmal asla giderilemedi. 1914 Eylülü'nde kurulan dört yeni kolordu, Aralık 1914'ten Ocak 1915'e geçerken de ayrıca dört kolordunun daha teşkili ve devamlı biçimde yapılan bazı değişiklikler o dönemde zorunlu hâle gelmiş düzenlemelerdi. Ancak bu düzenlemelerin etkisi mevcut yaraya merhem olamamış, geçici çözüm çabalarından öteye gidememiştir.. Harbin henüz başında elde fazladan sekiz kolordu bulunsaydı, zafer büyük ölçüde güvence altına alınmış olurdu.

İngiltere'de de aynı durum söz konusuydu. Onlar da, bugünkü gibi, Dünya Harbi'nden önce, genel olarak zorunlu askerlik sistemini uygulamıyorlardı; genel bir zorunlu askerlik hizmetini Dünya Harbi'nde uyguladılar. Eğer Alman Yüksek Ordu Kumandası ağustos ve eylül aylarında Batı cephesinde kesin zaferi elde edebilmiş olsaydı, İngiltere bu açıdan çok geç kalmış olacaktı. Barış döneminde ulusun askerî gücünü tamamıyla topyekûn

harbe hazırlamak ve topyekûn harbin başlangıcında bu kuvveti kullanmak, ulusun hayatını idame mücadelesi için zorunlu çabalardır. Bunlar, topyekûn harbin kökenleri açısından esas teşkil etmektedir.

Topyekûn harp, savaşabilecek güçte olan her erkeğin 20 yaşından başlayarak silahlı kuvvetler içerisine alınmasını, talim ve terbiye görmüş olanların belirlenecek en üst yaş limitine kadar[1] ordunun emrine hazır bulundurulmalarını ve bu gibilerin muharip birliklere ya da ihtiyatlara (*ersatz*) bağlanmalarını talep eder. Bütün bunlara rağmen, savaşabilecek güçte olan hatırı sayılır miktardaki insan ise gerek savaş gerekse barış zamanında askerlik yapmaktan kaçınma yoluna gitmektedir. İşte ben bu gibi kimselerden bahsettim.

Dünya Harbi'nden önce zorunlu askerlik uygulaması olan ülkelerdeki askerlik hizmeti 2 veya 3 yıllık süreç için uygulanıyordu. Bu süre askerin harbe hazır bir hâle getirilmesine ve hayatlarının ilerleyen dönemlerinde, ihtiyat ya da milis olsunlar, daha önceden askerî eğitimlerde öğrenmiş oldukları bilgileri düşmana karşı kullanabilmelerine imkân tanıyordu. Bu hususun daha kısa bir zaman zarfında ne dereceye kadar temin edilmiş olduğu meselesini bir yana bırakmak zorundayım. Bugün askere verilmekte olan silah ve diğer yardımcı ekipmanın mükemmelleşmiş ve rafine hâle gelmiş olması askerî eğitim meselesini daha sade hâle getirmemiştir. Zira bu silah ve ekipmanın yaşlı erkekler tarafından ustaca kullanılması çok zor bir mesele hâlini almıştır.

1 Vatandaşları silahaltına alma konusunda her devletin farklı sağlık standartları vardı. Mesela, Almanya'nın standartları Fransa'dan daha genişti; buna rağmen, Almanya harpte yararlanılabilecek düzeyde olan her yaş grubuna mensup kişilerin %54'ünü, Fransa ise %82'ini askere alabiliyordu. Yabancılar, Yahudi kanı taşıyanlar Kuzey Avrupalı ulusların ordularına, "beyaz ırk"ın dışında kalan askerler "beyaz ırk"a mensup ulusların ordularına giremezlerdi. Bu gibiler, kendi ulusları için hayat mücadelesine girişmiş olmuyorlardı.

Bu üzerinde durulması gereken çok önemli bir husustur. Harpte silahlı kuvvetleri yalnızca barış zamanındaki muharip birlikler değil, milis ve ihtiyatlar da dâhil olmak üzere oluştururlar.

Bedenin ve azmin çelikleştirilmesi ile kişiyi harbe her daim hazır kılan bir eğitim ve buna ek olarak askerlerin iyi biçimde teçhizi ordunun muharebe etkinliğini yükseltir, kendilerine ulusun ayakta kalabilmesi için güven ve üstünlük duygusu ile mücadele kararlılığını verir.

Yüksek Ordu Kumandası daha iyi bir harp eğitimi ile yeterli ekipmanı topyekûn harbin idaresi açısından hiçbir devirde görülmeyen ölçüde önemli bulsa da devletler bu unsurların efektif kullanımının üzerine daha fazla eğilmelidir. 1914'te savaş başladığı zaman, ordumuzun, özellikle de ağır topçumuzun, eğitim ve teçhizatı iyiydi; bununla beraber bazı şeyler daha iyi olabilirdi. Nitekim mühimmat eksiği bunlardan biriydi. Buna rağmen, mühimmat eksikliği ilk büyük meydan muharebelerini aksatmadı. Alman Yüksek Ordu Kumandası son derece kritik durumlarda bile, Batı cephesindeki mükemmel ordularıyla, Fransız ordusunu kuvvetli taarruzlarla ezmeyi, enerjisini kırmayı ve dolayısıyla Fransız ulusunun mukavemetini bitirmeyi amaçladı. Bunun içindir ki, Alman Yüksek Ordu Kumandası'nın savaşın henüz başlarında kesin sonuç alma uğruna bazı ihtiyat kuvvetlerini muharebeye sokma planı şüphesiz doğru bir işti. Fakat daha sonra Yüksek Ordu Kumandası bu yüzden eleştirildi, hatta ayıplandı. Çünkü savaşın ilerleyen dönemlerinde ihtiyatların eksikliğinden dolayı kritik bir muharebe kaybedildiğinde öncelikle bu durum göze batıyordu. Fakat başarısızlığın sebebi askerî birlikler değil, harbin idare ediliş tarzıydı.

Başarısızlığın sebeplerini burada tek tek saymak konunun bağlamı dışına çıkmasına neden olur. Ancak eğitim açısından düşmandan iyi bir durumda olan Alman ordusu zafer kazanamadı. Harp uzadı ve devletleri barış zamanında ihmal ettikleri

şeyleri sonradan tamamlamak zorunda bıraktı. Bunun üzerine, Alman ordusunun eğitimi de zamanla bu konuda çok efor sarf ederek eğitim düzeyleri yükselmeye başlayan devletlerle aynı seviyeye geliyordu. Birkaç hafta sürecek bir eğitim programı ile muharip asker yetiştirmemize ve bu askerlere düşmandan üstün oldukları hissini vermemize imkân yoktu. Sayıların önemi giderek ön plana çıkıyordu. Bununla beraber, Alman ordusunda mühimmat ve daha başka harp ekipmanının eksikliği de şiddetle kendisini gösterdi. Bütün dünya genelindeki harp endüstrisi kaynaklarından istifade etme şansına sahip olan düşmanda bu eksiklik bize nazaran daha rahat giderilebilecek bir vaziyetteydi. Böylelikle de düşman sayı ve harp ekipmanı üstünlüğünden giderek daha başarılı bir şekilde yararlanabildi. Bu durum evvela düşmanın kendi askerlerine benim Almanlara verebildiğimden daha sık istirahat vermesi siper harbinde tesirini gösterdi. Üstelik birliklerim ileri hatlarda şiddetli düşman ateşinin etkisine maruz kaldığı anlarda da bu durum yine aynı şekilde devam etti. Bundan dolayı sayıca az olan askerlerimizin gücü düşmanınkinden daha çok yıprandı.

Çok eski dönemlerden beri orduların muharebe etkinliği, insan gücü ve harp teknolojisi ile doğrudan ilintilidir. Kılıç, kalkan, ok ve yay, harp arabası, sapan, taştan siper gibi şeyler nihayetinde birer yardımcı teknik araçtır. Bu böyle olmuş, böyle kalmıştır. Saldırı ve korunma araçları gün geçtikçe daha çok mükemmelleşmiş olup, askerleri ve onların muharebe silahlarını sevk etmek için demir yoluna, motorlu araçlara, harp gemileri ve uçaklara ihtiyaç vardır. Yukarıda zikrettiğim bütün bu yardımcı "teknik" araçlar olmadan bir ordunun etkin şekilde savaşabilmesi hiçbir şekilde düşünülemez.

Bu itibarla, Dünya Harbi'nin savaşan orduları insan ve her türlü yardımcı teknik araçları ortak biçimde kullanarak harp ettiler. Büyük çaplı toplardan nakliye araçlarına, büyük mik-

tardaki mühimmattan yakın mesafeden atılan el bombasına ve hatta kilometrelerce uzaklara atış yapabilen ateşli silahlara varıncaya kadar bahsi geçen unsurların hepsi harp ekipmanları olarak askerî güçle beraber kullanıldı. Nakliye alanında demir yoluna kamyonlar katıldı. Zırhlı savaş gemileri denizlerde seyretti. Denizaltılar suyun altında yol aldılar. Uçaklar göklerde uçtular... Ancak Dünya Harbi'nden önce harp teknolojisi henüz bugünkü kadar mükemmelleşmemiş ve ilerlememişti. Bunların önemi harpte kendiliğinden ortaya çıktı ve harbin uzaması nispetinde bu tezahür daha da arttı.

Düşmanı yoğun ateş gücüyle yok etmek ve kendi kuvvetini korumak gayesi, askerlerin gittikçe daha fazla harp ekipmanı ile donatılmasını gerektirdi. Bu sebeple hafifinin yanında ağır makineli tüfek de ortaya çıktı. Çeşitli çaplarda havanlar üretildi; seri ateşli tabancalar imal edildi; toplar muhtelif çaplarda çoğaltıldı; mühimmatın giderek daha fazla hazırlanması lazım geldi; makineli tüfek ve hafif toplarla donatılmış olan zırhlı otomobiller muharebeye sokuldu; askerin küçük ölçüdeki manevra ve hareketlerinde otomobil ve motosikletler giderek daha fazla kullanıldı; savaş görevlerine göre muhtelif tiplerde uçaklar geliştirildi; ve yine bu uçaklardan atılan bomba, tahrip ve yangın bombaları her geçen gün daha mükemmel tarzda üretildi.

İnsan unsuru savaşlardaki yerini giderek daha farklı araçlara bırakıyordu. Yüksek komutayı üstlendiğimden, bizatihi en ileri safta bulunan insan unsurunun yerine mümkün mertebe "makine"lerin geçmesini temin etim; yani fazlaca makineli tüfek yerleştirmek suretiyle ateş gücünü arttırdım. Buna mukabil, sadece tek bir tüfek taşıyan piyadeleri ileri hatlardan geri çekebiliyordum. Durmadan mühimmat yaptırıyor ve gerek düşmanı yok etmeleri gerekse kendilerini koruyabilmeleri için bunları savaşan birliklere yollatıyordum. Düşman bu hususta bizden daha önce davranmıştı; bu itibarla Dünya Harbi'nin malzeme savaşı için gerekli olup da

ihmal edilmiş şeyleri çarçabuk tamamlamak zaruri bir hâl aldı.[2] Fakat ne de olsa, yardımcı teknik araçları kullanacak olan yine insandı. Teknik ile insan, daha doğrusu insan ile tekniğin her ikisi de ordunun kuvvetini teşkil etmektedir. Ancak insan daima ilk planda kalacaktır. Cansız malzeme tarafından taşınan insan, cansız malzemeyi düşmana doğru kullanarak ona hasmı imha edecek gücü kazandırmaktadır.

Dünya Harbi'nde "tekniğe karşı teknik" kullanıldığı gibi, şimdiye kadar teknik taarruz araçlarına karşı yine teknik savunma araçları kullanılmasında başarılı olunmuştur. Örneğin harp gemilerinin zırhları, bu zırhları parçalayacak top ve gülle üretimini de beraberinde getirmiştir. Keza harp gemilerinin süratlerinin giderek artması ve dolayısıyla kendileri yüksek bir süratle giderken hasımlarının onları vurmaları açısından yaşadıkları zorluklar, hedef tayinini mekanik bir şekilde yapan, mükemmelleşmiş harp araçlarının üretimine sebebiyet verdi. Bu husus başka alanlarda da kendisini aynı şekilde gösterdi: Tanklara karşı hafif toplar ya da büyük çaplı makineli tüfekler, uçaklara karşı keza gayet hassas hedef tayini yapabilen uçaksavarlar ve ışığı çok uzaklara ulaşabilen projektörler imal edildi. Denebilir ki, yardımcı teknik araçların birbirleriyle mücadele etmeleri taarruz ve savunma araçlarında yavaş yavaş bir eşitlik meydana getirmekte yahut mekanize birliklerin her türlü tuzak ve engellerle durduruldukları gibi, bunlara karşı koyabilme yollarını keşfettirmektedir.

Ancak bu durum da, yeni keşfedilen yardımcı teknik araçların ilk kez kullanıldığı dönemlerde harbin sonucu üzerinde belirleyici bir rol oynamasına engel olamıyor. Fakat buna rağmen, bir

2 Ben "yüksek komuta"yı üstlendiğim zaman Alman ordusunun cephane durumu çok kritikti. Havan, makineli tüfek ve mühimmat eksikliği ziyadesiyle yaşanıyordu. Olağanüstü derecede çalışmak ve üretmek lazım geliyordu; nitekim çalışıldı ve üretildi. Fakat bu süreçten evvel insan gücünün çoğu boş yere harcandı, durumu değiştirmeyen zararlar oldu.

Avrupa harbinde daima asker en ön safta bulunacaktır. Ancak bu durum mükemmel teknik ekipmanlarla donatılmış olan orduların pek fazla silah ve cephanesi olmayan kabilelere karşı savaştıkları sömürge savaşlarında farklı bir karakter gösterebilir. Savaşabilecek durumdaki askerleri harp idaresinin emrine vermek topyekûn politikanın vazifesi olduğu gibi, askerleri azami ölçüde teçhiz etmek ve düşmanı yenmek, bünyesindeki askerlerin hayatını muhafaza etmek, halkını korumak için gereken bütün yardımcı araçları henüz barış döneminde harp idaresinin kullanımına sunmak da topyekûn politikanın bir vazifesidir. Harpte yardımcı teknik araçların üretimi için zamana ihtiyaç vardır. Keza, harp için kullanılamaz bir hâle gelmiş olan malzemenin onarımı da bir zaman işidir. Bu bakımdan teknik teçhizat zaaf arz eder. Bu zaaf ise harp malzemesinin gerek üretimi gerekse onarımı için barış zamanında geniş ölçüde tedbir almakla azaltılabilir.

Bununla beraber, insan unsurunun eğitilmesi her zaman zor bir çaba olarak kalacaktır. Büyük ölçüde uzak menzillerden etkili harp araçlarının yardımıyla savaşmaya alışmış olan asker, bir savaş esnasında bunların değişimine asla kayıtsız kalamaz.[3] Harp sırasında olağanüstü bir ölçüde malzeme kullanımı ve mükemmelleştirilmiş seri ateşli el silahlarından, makineli tüfeklerden, havanlar ve her cins toplardan korkunç bir ölçüye varan mühimmat yağdırılması, karada düşmanın ateş sahası içinde bulunan kıtalar arasındaki bağların gevşemesine ve dolayısıyla muharibin de o ana kadar görülmemiş bir düzeyde izole edilmesine sebep oldu. Henüz genç bir subayken askerî manevralarda kati neticeyi almak

3 Mesela, milyonlarca kişiden ibaret bir ordunun harp ekipmanına ne ölçüde ihtiyaç duyduğunu çoğu insan zor kavrar. Alman Yüksek Ordu Kumandası yetersiz bir şekilde hazırlanmış olan kuvvetleri teçhiz etmek için 1914'te 1870 yılından sonra yapılmış olan stoklara başvurmak zorunda kalmıştı. Bugün, Dünya Harbi'nin ardından, düşmanın silahlarımızı almasının iyi olduğunu, çünkü böylelikle yerlerine yenilerinin yapılacağını ileri sürmek Alman ulusunu canice aldatmaktır.

için taburların toplu olarak muharebeye sokulduklarını gördüm; hâlbuki bu anlayış o zamanlar henüz maksada pek de uygun bir hareket sayılmazdı. Günümüzün kara harplerinde her muharip asker bireysel olarak, yoğun düşman ateşi altında hayatını riske atıp canını dişine takmalı ve nihayetinde mukavemet eden düşmana el bombası ya da süngü ile kahramanca taarruz edip onu bertaraf etmek zorundadır. Bunlar topyekûn harbin muharip her askere ayrı ayrı dikte ettiği büyük taleplerdir. Bu hususları daha fazla aydınlatmak için, Alman askerinin halkın hayatını korumak maksadıyla siper harbinde giriştiği çetin mücadeleler hakkında *Harp Hatıralarım* adlı kitabımda yazdığım şeylerden bazı bölümleri aktarıyorum. Bununla beraber bahsi geçen hususlar yalnızca siper harplerini değil, diğer harp türlerini de kapsamaktadırlar; çünkü gelecekteki muharebe tarzları bunlara benzer silah ve mühimmatı harplere dâhil edecektir.

> "22 Ekim 1917'de Flander düzlüklerinde top güllelerinin açtığı çamurlu kıyılara dağılmış olan ve hayatlarının son anlarını yaşayan askerlerin üzerlerine Dünya Harbi'nden önce insan havsalasının asla kabul edemeyeceği büyük bir ölçüde mühimmat yağdırılıyordu. Burası Verdun'daki kuyulu ve çamurlu sahanın dehşetini de aşmıştı. Bu bir hayat değil, tarif edilemez bir ıstıraptı. Ve bu çamur ile bataklık deryası içinden sürünen askerler ise bir silindir gibi yavaş fakat kesif yığınlar hâlinde geliyorlardı. Yağdırdığımız mühimmat dolusuna tutularak birçok kereler yıkılıp çöküyorlar ve bu suretle oyuklardan ibaret olan sahadaki her nefer bir an için nefes alma imkânı buluyordu. Bundan sonra yığın tekrar ilerliyordu. Tüfekler, mitralyözler çamurlanmış olduğu hâlde, bu askerler göğüs göğüse çarpışıyorlardı..."

Topyekûn harpte böyle bir mücadelenin doğası, zorunlu bir şekil almış olan bağımsız taarruzlarda askerin maneviyatının, şimdiye kadar hiç olmadığı şekilde sağlamlaştırılmasını gerektirmektedir. Yüksek komutayı üstlendikten sonra, orduya hayatta kalma güdülerini ve mücadele kabiliyetini muhafaza etmeleri için

ileri teknıklere bağlı yeni ve esnek bir yapı verdiğim zaman bu yenilik 1917'de fazlasıyla başarılı oluyordu; fakat askerler moral ve motivasyonlarını kaybetmeye başlayınca, 1918'de bunlar farklı reaksiyonlara sebep oldu. Tank, askerlerimiz için önceleri ürkütücü bir araç sayılmıyordu; tankı yok ediyorlardı. Fakat manevi kuvvetleri, muhtelif propagandalar yüzünden azalmaya başlayınca durum değişti; tank ciddi bir tehlike oldu ve daha evvel imkân bulamadığı ölçüde başarılar kazanmaya başladı.

Yukarıda piyade harbi hakkında bazı örnekleri gelişigüzel biçimde ele aldım. Çünkü bu örnekler fazlasıyla anlaşılır şeyleri ifade etmektedirler. Başka silahlar söz konusu olduğunda da, asker hayatını hiçe sayarak düşmanı yok edecek surette taarruz etmeye ya da bu amaca hizmet için savaşırken veya düşmana karşı görevini ifa ederken, bireysel özelliklerine ve manevi gücüne güvenmek zorundadır. Düşmanın ateşi altında çoğunlukla karmaşık bir yapıya sahip harp araçlarını kullanmak için de kuvvetli bir ruha sahip olmak lazımdır. Yoğun düşman ateşi altında bir makineli tüfeğin bozukluğunu gidermek, yani büyük bir soğukkanlılıkla onu yeniden kullanılabilir hâle getirmek ya da donanmalar karşı karşıya geldiklerinde zırhları parçalayan top mermileri isabet ederken patlamaların yaymış olduğu gazların etkisi altında güvertedeki topu kullanmak için yapılacak her hareketi büyük bir beceri ile yerine getirmek kolay bir iş değildir.

Topyekûn harp ve onun teknik araçları, muharip askerlerden şimdiye kadar görülmemiş ölçüde taleplerde bulunmaktadır. Bu hususa ne kadar vurgu yapılsa yine de azdır. Bu iddialar sadece eğitimin derinleştirilmesini değil, hepsinden çok maneviyatı kuvvetlendirmek suretiyle disiplinin derinlere nüfuz etmesini şart koşmaktadır. Henüz bir alay komutanıyken *Harp Hatıralarım*'da bu hususlara dair şunları yazmıştım:

> "Birliklerimi disiplinle sağlamlaştırarak bağımsız ve inisiyatif almaktan kaçınmayan askerler yetiştirmek benim için bir amaç idi. Disiplin, karakteri öldürmemeli; bilakis kuvvetlendirmelidir. Di-

siplin, askerlerin kendilerini düşünmeyi unutarak herkesin ahenk içerisinde, yalnız bir hedefe doğru çalışmalarına sebep olmalıdır. Bu hedef zaferdir".

Bu disiplin, muharipten düşmanı yok etmesi için kendi canını kurtarma güdüsüne karşı mücadelede harp idaresinin onun savaş kabiliyetinden talep etmek mecburiyetinde olduğu çoğu şeyi, diyebilirim ki, "mekanik" bir surette başarabilecek ve bunu yaparken de kendisini ölümden kurtaracak derecede faal olmasını gerektiren bir eğitim düzeyi istemektedir. Kapalı bir kitle içerisindeki muharip o kitledeki gözlerin adeta kendi üzerine çevrildiğini, kitleler arasında güven altında olduğunu, bu kitle tarafından motive edildiğini hissetmektedir. Kitle ona manevi yönden destek olmaktadır. Muharip, kitle psikolojisi içinde onun bir parçası olarak görev yapmaktadır. Oysa ki, muharebe alanında tek başına kalmış, yalnızca kendisine güvenerek vazifesini yapmak zorunda olan bir muharibin durumu bambaşkadır. Bahsi geçen muharibin güveneceği bir şey yoktur; kendisini savunma güdüsünün üstesinden gelmesi için manevi açıdan kuvveti olması gerekir. İşte bu noktada ona disiplin yardım edecektir. Ancak disiplin de sadece yanaşık düzen eğitimi almak veya harp eğitimini kavramak anlamına gelmez. Barış zamanında bunların her ikisini bir korkak ya da bir "memnun olmayan" da yapabilir. Hatta insanları aldatmak maksadıyla, sık sık böyle hareket ederler. Disiplin, topyekûn harpten doğan mücadelenin gergin atmosferi içerisinde, her türlü olağanüstü zorluk ve meşakkate katlanarak dayanmak, cesaretle, yılmadan ve kahramanca hareketlere geçmek için maneviyatı sağlamlaştırmak ve buna uygun bir eğitim vermek demektir. Disiplin sosyal ve ulusal bilinç tarafından desteklenmeli, insan ve ulus sevgisini içermeli ve yine bunların her ikisine ayrılmaz biçimde bağlı olarak bireyin fani olan hayatını ebedî olan ulusa vermek mecburiyetinde bulunduğunu vurgulayan bir öğretiye dayanmalıdır.

Irkî mirasımızın manevi vasıfları, serbesti, yani eylemde bağımsızlık talep etmektedir; Almanların "Tanrı" inanışı ulusun hayat idamesinde herkese ayrı ayrı ve oldukça ağır mükellefiyetler yüklemektedir. Irkî mirası ve bu mirasın kendine has bir Tanrı inanışını göz önünde tutmayı harbin muharibe dikte ettiği iddialarına özellikle uygun gelmekte, askerlere sarsılmaz bir sağlamlık veren disipline temel teşkil etmektedir. Silahlı kuvvetleri birbirine bağlayan yemin değil disiplindir. 9 ve 10 Kasım 1918'de Alman ordusunda görülen bazı olaylar bu hususta hiçbir şüphe bırakmaktadır. Alman "Tanrı" inanışı hayatın her sahasında şekil verici bir etki yapmaktadır. Ulusal bütünlük ve disiplin kavramlarının her ikisi de topyekûn harbin söylemleri arasında yer almaktadır.

Dünya Harbi esnasında şunu yazmıştım:

"Zaferi ortaya çıkaran maneviyattır."

Fakat bugün, ordu ve bu ordunun eğitimi ve teçhizi için bütün devletlerin aynı özenle hareket ettiklerini görünce şöyle yazıyorum:

"Sağlam bir bedenin taşıdığı kuvvetli bir ruh zaferi ortaya çıkarır. Alman 'Tanrı' inancı kuvvetli bir ruh vermekte ve bedeni korumaktadır."

Askerî eğitim, ırkî mirasın vasıflarını göz önünde bulundurmak ve ulusal ruhu uyanık tutmakla mükelleftir. Bu eğitimin aileden başlayıp okul terbiyesiyle devam etmesi lazımdır. Aile ve okul kurumları vazifelerini yapınca, askerin millî eğitimi kendiliğinden meydana gelir, ki ondan sonra ırki miras ve bu mirasın manevi karakteri ile ebedî olan ulusal maneviyat her ferdin kendisine olduğu kadar ulusuna karşı vazifelerini de şeffaflaştırır. Bugün devletlerin çoğunda böyle bir eğitim henüz verilmemektedir. Bunun içindir ki, çoğu devlet genç erkek nüfusu belirli bir askerî eğitim ile yetiştirmeye çalışmaktadır. Onlar bunu yapabilirler. Gençliğe ortak ulusal yaşam duygusunu vermek, ulusa ve devlete karşı olan mükellefiyetleri öğretmek için bu anlayış Tanrı

inancıyla aşılanmış olan uluslara belki uygun gelebilir. Bedeni, ruhu sağlam ve kuvvetli olan, hür iradesiyle ulus içerisinde yer eden, ırkının hataları kadar halkının düşmanlarını da tanıyan, daha geniş bir ifadeyle, Alman "Tanrı" inanışının istediği bütün karakteristik özellikleri haiz olan gençler askerlik hizmetinin pek çok vazifesini eğitimle yetiştirilenlerden, yani kitleler içerisinde eğitilmiş ve dolayısıyla şahsiyetleri gasbedilmiş olan gençlikten çok daha elverişli bir şekilde başarırlar. Böyle bir eğitim ile yetiştirilmiş olanlar, inisiyatif alınması gereken hâllerde, şahsiyetleri gasp edilmiş olan gençlerden çok daha kabiliyetlidirler. Doğuşlarındaki özgünlüğe dayanarak kendilerine genç yaşlarda askerî şekil vermeye kalkmak, amaca pek az yardım edebilir. Eğer mekanik şeyleri öğrenmek kendilerine zor gelirse, bunun hiçbir ziyanı yoktur. Onların manevi kuvvetleri, daha iyi sonuçlara ulaşabilmeleri için gerekli olan direnci ve zamanı kendilerine verecektir.

Eski orduda, ulusal ruhun kuvvetlendirilmesinin nasıl ihmal edildiğini düşündükçe ve askerlik hizmetlerini yapmalarından sonra milis ve ihtiyatların hiçbir karşı önlem alınmadan, düşman unsurların yıkıcı faaliyetlerine maruz bırakıldıklarını hatırlayıp, Dünya Harbi'nde hiçbir işe yaramaz araçlarla nasıl yurt sevgisi dersleri verilmeye çalışıldığını aklıma getirdikçe, "Hayat ve sağlığı tehlikeye sokan, çok yorucu ve ardı arkası gelmeyen mücadeleler içerisinde, Alman askerinin millî şuurunu açık tutarak "memnun olmayanlar"ın ayartmalarına direnç gösterilmesini nasıl telkin etti?" diye hâlâ şaşıyorum. Alman askerinde olduğu kadar, Alman erkeğinde de kendi hayatını riske etmek suretiyle ulusun bekasını güven altına almak gibi derin bir duygunun uyanık tutulmasının kolay olacağından şüphe etmiyorum.

Gençliğe uygulanacak disipline şekil verirken, ulusal ruhu kendine has "Tanrı" kavramı ile uyandırmayı, bu ruhu ulus genelinde, özellikle askerlik hizmeti sırasında ve sonrasında, uyanık tutmayı hiçbir devlet ihmal etmemelidir.

Askerî itaat ve sadakat olmaksızın disiplin denen şeyin meydana gelemeyeceğini söylemek abesle iştigaldir. Topyekûn harpte disiplin çok ciddi bir tecrübeden geçecektir. Onun için bu husus, orduda büyük bir itina ile temin edilmeli ve özellikle ihtiyat kuvvetlere sürekli olarak telkin edilmelidir. Subayların cephede bile disiplinin korunmasının önemini idrak edememesi ve onu korumak için gerektiği gibi davranmaması şaşılacak bir şeydi.

Anavatanın zararlı etkileri altında kalarak merkezî limanlarda bulunan donanmanın personelinde ve ihtiyat kıtalarında disiplin gevşedi ve çoğu zaman hiç korunmadı. Bu hususta, disiplinin önemi kadar "memnun olmayanlar"ın giriştikleri faaliyetin tesiri de idrak edilmemişti. Bu durumun üzerinde, ihtiyat kıtalarını yetiştirmek için seçilenlerin de büyük tesiri dokundu.

Topyekûn harpte, sadece ordunun harp eden kısmında değil, ordunun düşmandan uzak kalan kısımlarında da disiplini "memnun olmayanlar"ın zararlı etkilerine karşı sağlamlaştırmak gerektir. Disiplin harpte barış zamanından daha önemlidir. Ulusun varlığını idame için yapılan mücadelede disiplinsizlik, çıkarılacak olağanüstü kanunlarla kesin, çabuk ve sert bir şekilde cezalandırılmalıdır.[4]

Orduyu birbirine bağlayan şey disiplindir; ordunun sağlıklı biçimde idare edilmesine imkân veren de yine disiplindir. O, toplu bir iradeyle hareketi güven altına almakta, fertleri bütüne bağlamaktadır. Disipline, doğal olarak sadece eratın değil, silsile yoluyla doğrudan doğruya başkomutanın emri altında bulunan en tanınmış generallere varıncaya kadar her askerin riayet etmesi gereklidir. Kendi başlarına karar verecek yetkinlikte olsalar

4 Bu husus gayet doğal bir iddia gibi görünüyor; fakat doğal değildir. Dünya Harbi uzun sürdüğü için disiplin gevşeyerek asker kaçakları çoğalınca, 1918'de, Alman divan-ı harpleri bu durum karşısında tamamıyla aciz kaldılar. Ölüm cezası yerine korkulan düşman ateşinden uzaklaştıran hapis cezaları verdiler. Hâlbuki Fransız divan-ı harpleri vatanı kurtarmak maksadıyla ahlaki bir vazife olarak henüz 1917'de ölüm cezaları veriyorlardı.

bile aynı disiplin kurallarına tabi olmak ve kendilerini mevcut düzene uydurmak mecburiyetindedirler. Düzene uymaktaki disiplin ile gerekirse bağımsız olarak hareket etmekteki disiplin arasındaki eşitliği kendilerinin bulması lazımdır. Bu hususta ileride bahsedeceğim.

Orduda, barış döneminde silahaltına alınan acemi askerler sürekli olarak değişmektedir; bir devre gelip diğeri gitmektedir. Kalanlar astsubaylarla subaylardır ki, bunlar ordunun gelenek-lerini muhafaza eden askerî sınıfı teşkil etmektedirler. Onlar gerek barışta gerekse savaşta askerleri eğitirler. Savaşta askerlerin başında bulunurlar. Her orduda sivil hayata dönen subay ve astsubaylar olsa bile esas değişmemektedir. Bu durum hazar ordusunda subay ve astsubayların mesleklerini olağanüstü ciddileştirmekte, üzerlerine aldıkları eğitim işine sonsuz bir önem verdirmektedir. Bunların mükemmel karakterli örnekler olmaları, askerlik mesleğinde başarı göstermeleri ve başkalarına örnek olabilecek bir hayat sürmeleri lazımdır. Zira muharebede ilk kurşun atıldığında asker gözlerini hemen onlara çevirmektedir. İşte bundan sonra astlarının kendilerine gösterdiği güveni, askerin ruhunu hakkıyla anlayıp anlamadıklarını, askerlere doğru bir rehber olup olmadıklarını, astlarının ihtiyaçlarını kendi rahatlıklarından önce düşünüp düşünmediklerini, eğitim ve öğretimi gerektiği gibi uygulayıp uygulamadıklarını, eğitimde disiplini doğru ve katıksız bir surette uygulayıp uygulamadıklarını ortaya çıkaracak bir mihenk taşıdır. Bu güven aynı zamanda disiplinin çok değerli bir esasıdır.

Gerek insanlık gerekse askerlik bakımından her yönden güvenilir addedilmek astsubayların ayırt edici bir vasfı olmalıdır. Bu vasıf astsubaylara iç içe yaşadıkları astlarının saygısını kazandırmaktadır. Subayın görevleri ise bazı bakımlardan daha hafiftir. O, daha soyutlanmış bir surette yaşamaktadır. Fakat subayın sorumluluklarına daha fazla önem vermesi gerektiği zaten kayıtsız ve şartsız olarak kendisinin bulunduğu mevkiin esasını teşkil et-

mektedir. Subay kapsamlı bir şekilde nezaret vazifesi görmektedir. O, asker ve kıtaların eğitimi için gerekli olan esaslar üzerinde ve onların maneviyatlarını sağlamlaştırmak bakımından kendi rütbesine uygun hareket etmektedir. Subay ancak bir ulusun manevi birlik ve disiplin esasları ile bunların önemini bildiği, ulusal yaşayış içinde sağlam kaldığı, asker ruhunun ve ulusun anlamını idrak edebildiği zaman "halk ordusu" ve topyekûn harp döneminin olağanüstülüğüne kendisini adapte edebilir.

Eski subay sınıfında bu hususlar eksikti; onlar toplumsal hayattan uzak kalmışlardı. Devir, kendilerinin halkçı bir düşünce taşımalarına imkân vermiyordu. Onlar yalnızca nasyonal ve monarşist bir düşünce ile yaşamak mecburiyetindeydiler. Fakat harp ilerledikçe bu kadarının yetmediği anlaşıldı. Subayın sadece giydiği üniformaya münhasır bir onuru ya da saygınlığı yoktur. Bir tek onur vardır; bu onur, her bir ferdin ister erkek ister kadın olsun ortak onurudur. Ulusun hayatını muhafaza etmede insanlara eğitimci ve rehber olmak onun şerefi, bu iftihar edilebilecek işi hakkıyla yerine getirebilmek ve ona lâyık kalmak ise vazifesidir. Subay "kariyer için değil", hayatını bu ulvî vazifeye vakfederek yaşamalıdır.

Diyebilirim ki, ancak bu şekilde askerlerin sadece mekanik anlamda kılavuzu değil, zihinlerine nüfuz ederek kendilerinin *gerçek* bir lideri olabilir. Böyle olmadığı takdirde, askerlerin dayanıklılığı uzun süren bir topyekûn harbin bütün gerekliliklerine iktifa etmez. Kariyer hırsını taşıyan zihniyet henüz barış döneminde subay kadrosunun ve dolayısıyla ordunun ahlâkî bağlarını koparmaktadır.

Silahlı kuvvetlerin astsubayları ve subayları hakkında söylenen şeyler orduda, örneğin topçu ya da başka sınıfların idaresini üzerlerine almış veya donanmada savaş gemilerinin teknik işlerine bakmakla mükellef olan astsubay ve subayları da kapsamaktadır. Bu düşünceler ordunun sağlık işleriyle uğraşmak gibi çok ciddi

bir vazifeyi başaran ve dolayısıyla hasta ve yaralıları iyileştiren sıhhiye astsubayları ve subayları için olduğu kadar, kıtalarda hesap işlerine ve idari işlere bakan gayrimuharip personel için de aynı ölçüde geçerlidir. Çünkü bu grup her ne kadar genel anlamda muhariplere muharebede komuta edemiyorsa da, ihtiyaçlarını temin ve tedarik etmekle askerlerin savaş gücü ve dolayısıyla da disiplinleri açısından oldukça büyük bir sorumluluk taşımaktadırlar.

Bir sıhhiye subayının yaralıları tedavi edip onları tekrar cepheye sevk etmesinde ya da acemi birliğine asker alınırken yapmış olduğu muayenede yanlış bir hareketi, tasavvur edilemeyecek ölçüde zararlar getirir. Keza, bir idare memurunun askerlerin ihtiyaçlarını temin ve tedarikte ihmalkâr davranması ya da satın aldığı şeylerin güvenilemeyecek bir mahiyet arz etmesi hâlinde işlediği kötülük çok büyük olur. Ordu mekanikleştirilmiş bir organizasyon değildir. Ordu, yaşamak ve sağlam kalmak zorunda olan bir organizmadır. Eğer onda çöküş tezahürleri başgösterirse, bu tezahürler ulusal bütünlüğün üzerinde bozucu ve yıkıcı bir etki yaparlar.

Sayılar, eğitim düzeyi, teçhizat bir ordunun görünen kuvvetini ifade eder; fakat manevi ve ahlaki değerleri ona topyekûn harbin ihtiyaçlarını hakkıyla yerine getirebilecek gücü vermektedir.

BÖLÜM 5

ORDUNUN BİLEŞENLERİ VE BUNLARIN KULLANILMALARI

Ordunun vazifesi, düşmanı muharebede ezip yenmektir; bu itibarla, karada, denizde ve havada iş görebilecek düzeyde olabilmesi için buna göre tensik edilmesi gerekir. Silahlı kuvvetler kara, deniz ve hava güçlerinden meydana gelmektedir. Bahsi geçen hususlara her devlet ayrı ayrı değer vermektedir. İngiltere için donanma ve hava gücü önemliyken, Almanya açısından bir topyekûn harpte kara ve hava kuvvetleri önem sırasında donanmanın önünde gelmektedir. Diğer devletler bu hususta coğrafi konumlarını, sahillerinin hâlihazırdaki durumlarını, dünya ile olan ticaretlerini ve diğer stratejik ihtimalleri göz önünde bulundurmaktadır. Hava kuvvetlerinin kara kuvvetlerine ve donanmaya oranı farklı ülkelerde farklı değerlendirmelere tabidir. Ancak uçakların giderek gelişmesi ve düşman ülkenin ekonomisine ve halkına karşı kullanılarak savaşların

kesin sonuçları üzerindeki etkilerini göstermeleri bu silahın önemi artırmaktadır.[1]

Açıktır ki, Başkomutanlığın emrinde kuvvetli bir kara ordusunun ve kuvvetli bir donanmaya ilaveten bir de kuvvetli bir hava gücünün bulunması elzemdir. Hava gücünün kuvvetli olması gerekir; zira düşman ülke hava silahlarını mükemmelleştirdikçe elde bulunan hava silahlarının aynı nispette geliştirilmesi zorunluluktur. Ancak bu kuvvetin de teknik ve mali bir sınırı vardır. Örneğin; hava silahlarının kullanımı havanın durumuna, halka ve sise bağlı bulunmaktadır. Hâlbuki kara silahları her türlü hava şartları içerisinde kullanılabilir; sadece yoğun sis altında kullanılamaz.[2]

Kara ülkelerinin savaşlarında kesin netice karada alınır. Ordular birbirleriyle savaşmakta ve zafer için kanlı muharebelere girmektedir. Böyle bir durumda hava kuvvetleri, müstakil biçimde yürüttüğü keşif ve gözetleme faaliyetlerinin yanında doğrudan doğruya taarruz etmek ve zafer için savaşmakla mükelleftir; ancak hava kuvvetlerinin ateş gücü kara ordusunun ateş gücüne oranla ikinci derecede önem arz eder. Düşmana karşı üstün gelmek için, her şeyden evvel, ateş gücüne hem de en şiddetlisine ihtiyaç vardır. Hiçbir başkomutan, ne kadar zorunlu görünürse görünsün, düşman halkı bombalamakla

1 Tabiidir ki uluslararası hukuk kurallarıyla tespit edildiği gibi, bir memleketin açık şehirlerdeki halkını bombardıman etmek, harp hukukuna ve teamüllerine uygun değildir. Bu duruma göre sadece müstahkem mevkiiler bombardıman edilebilirler; ancak hayat mücadelesine giren hiçbir ulus kendisine karşı yöneltilen bu harp araçlarından vazgeçemez. Nitekim her türlü araçlarla düşmanın harp endüstrisini tahrip etmek, uluslararası hukuk kurallarına uygun bir eylemdir. Böyle bir hareket sonucunda da halkın zarar görmesinin önüne geçmek imkân dâhilinde değildir. Düşman ülkenin halkı bu tür yerlerdeki kışlalara ve yakınlarında bulunan askerî hedeflere yapılan bombardımanlarda zayiat vermektedirler.

2 Donanma siste ne seyir ne de harp edebilir; hatta şiddetli fırtınalarda dahi kısmen kullanım dışı kalır.

zafere ulaşabileceğini kolay kolay aklından geçiremez; bununla beraber savunma silahlarının artan kudreti ve hava şartları dolayısıyla uçakların hedeflerine vararak rahatlıkla taarruz edip edemeyecekleri de henüz belli değildir.

Savaş bir gerçekliktir, teori değildir. Bu gerçeklik ise her şeyden evvel, düşman ordusunun yenilmesini istemektedir. Muzaffer bir ordu ancak bundan sonra bütün unsurları ile beraber düşman ülke sınırları içerisinde etkin bir faaliyet gösterebilir. Kara ülkeleri için askerî kuvvet büyük ölçüde kara ordusunda toplanmaktadır. Bu durum modern savaşın temel prensibidir.

Orduların stratejik birimi piyade tümenidir; bu da genel olarak askerleri seri ateşli silahlar ve hafif makineli tüfekler taşıyan üç piyade bölüklü dokuz veya daha fazla taburu olan üç ya da dört piyade alayı ile bir ağır makineli tüfek bölüğü ve alay teşkilatlanması dışında kalmak üzere bir piyade havan bölüğünden oluşmaktadır. Askerlerin bol bol piyade cephanesi, el bombası taşımaları lazım gelmektedir. Diğer mühimmat arabalarla taşınır.[3]

Piyade tümeninde, her birinin dörder hafif topu ve sahra obüsü olan dokuz yahut daha fazla batarya vardır.[4] Belki de piyade taarruzunu desteklemek üzere daha küçük çaplı toplar da tümende bulunacaktır. Bundan başka, şimdilik 10 cm.lik toplar ve 12 yahut 15 cm.lik sahra obüsleri ile uçak ve tanklara karşı kullanılacak topları da hesaba katmak gerektir. Bütün bunların çok sayıda nakliye aracıyla taşınacak büyük ölçekli cephane stokları da olacaktır.

3 Orduların nasıl teşkilatlanacağına ve farklı birliklerin müşterek olarak nasıl kullanılabileceklerine dair işaret ettiğim hususlar düşüncelerimi anlatmaya kâfi gelir. Diğer pek çok şey, örneğin, sadece topçunun motorize hâle getirilmesi değil, piyade birliklerinin envanterindeki toplar ve anti-tank silahlarının katılmasına da var kuvvetle devam edilmektedir.

4 Topların düz, obüslerin dik-kavisli yörüngeleri vardır. Toplar hedeflerini cepheden vururlar. Obüsler ise kavisli ateş eder.

Bunun haricinde, piyade tümeninin hafif makineli tüfekli az miktarda süvarisi ile zırhlı otomobilleri[5] ve belki de bir uçak kolu, telgraf-telefon ve telsiz tesisatı olan keşif kolu, bir ya da iki istihkâm bölüğü ve ayrıca diğer bazı hususi birlikleri olacaktır. Bunun dışında iaşe, mühimmat, akaryakıt maddesi, levazım, sıhhiye kollarını ve sahra hastanelerini taşıyacak olan katar ve trenleri de bulunacaktır.

Bu gibi tümenler barış dönemi kaynaklarından veya hazar ordusundan kuvvetli birlikler katılması suretiyle ihtiyat kıtalarından teşkil edilecektir. Bu ihtiyat tümenleri yukarıda anlatılan tümenlerin harp görevlerini yerine getirmekle mükellef olduklarından, aynı şekilde teşkilatlandırılmaları ve teçhiz edilmeleri lazımdır. Dünya Harbi'nden önce Alman ordusunun yaptığı gibi, ihtiyat tümenlerinin kötü teşkilatlandırılmaları ve kötü donatılmaları yanlış bir durumdur.

Bu stratejik birlik birkaç orduda kolordular hâlinde birleştirilecektir. Tümenden alınan bazı kıtaların ve bilhassa nakliye kolları ve trenlerin doğrudan doğruya kolordu emrine verilmesi ihtimali vardır. Muhabere işlerini gören birlikler ile çoğunlukla uçaklar da, daima genel komutanın emrine verilecektir.

İlk ve ikinci derecedeki ihtiyat birlikleri (*Landwehr* ve *Landsturm*) yaşlı erkeklerin düşük seviyeli harp görevlerini yerine getirebilmeleri maksadıyla teşkil edilmiştir. Kendilerine verilen harp görevlerini başarabilme yetisine sahip olabilmeleri için bu birliklerin de her anlamda teçhiz edilmeleri gerekir.

Bahsi geçen birliklere mensup erkekler birkaç günlük erzaklarını bizzat kendileri taşırlar. Bunun haricinde, erzak ve yem ihtiyaçları ayrıca nakliye vasıtaları ile taşınacaktır. Ayrıca yaralıların

5 Zırhlı otomobillerin yapılış tarzları birbirlerine hiç benzememektedir. Hatta hemen hemen her ordunun tank üretim tarzı başkadır. Bu hususta Münih'te İ. F. Lehmann Kitabevi tarafından 1935'te çıkarılmış olan Heigl'ın tanklara dair kitabına müracaat edilebilir.

ilk tedavileri için sıhhiye malzemesinin temini lazımdır. Benzer düzenlemeler diğer birlikler için de geçerlidir.

Yukarıda anlatılan "piyade" birliklerinin yanında birkaç süvari alayı ve az miktarda topçu bataryasından oluşan süvari tümenleri bulunmaktadır. Çoğu devlette bu tümenlerin büyük bir kısmı motorize edilmiş, çok miktarda makineli tüfek ve mühimmat stoku ile esaslı bir biçimde teçhiz edilmiştir. Motorize edilmiş kısımların askeri, makineli tüfekleri ve cephanelerini taşımak için hafif zırhlı otomobilleri ve motorlu nakliye araçları vardır.

Bunlara ilaveten, bazı devletlerin farklı şekillerde üretilen ve yine çeşitli zırh kalınlıkları olan tanklarla birlikte ağır zırhlı otomobil kolları bulunmaktadır. Bu gibi ağır zırhlı otomobil kolları, ağır zırhlı otomobillerinin paletleri olması dolayısıyla arazideki engelleri geçmek ve tahkim edilmiş mevzileri aşabilmek gücünü bünyelerinde barındırıyorlar.

Motosikletli özel birlikler kurmak veya piyadeleri kamyonlarla taşımak suretiyle mekanize olmanın ne anlama geldiğini izaha gerek yoktur. Bu gibi birliklerin idaresi Yüksek Ordu Kumandası'na ve daha başkalarına meşakkatli bir iş olan atlı taşımanın zorluklarıyla karşılaşmaktadır.

Bunlara ilaveten, orduların gerek obüs ve gerekse küçük çaplı top bataryaları hâlinde ağır ve hatta en ağır koşulu ve motorize edilmiş topçusu, tümen dışında sahra topçu birlikleri de vardır. Muhtemelen bazı memleketlerde demir yolu üzerinde taşınmak suretiyle en ağır topların kullanılması da düşünülmektedir. Bunlara projektör, alev makinesi, istihkâm, muhasara ve istihbarat birimleri ile zehirli gaz muharebesi yapabilmeye imkân tanıyacak unsurlar da katılmaktadır.

Yukarıda bahsettiğim kıta ve birliklerinden ordular kurulacaktır. Bu orduların birleşiminden ise bünyelerinde özel keşif ve muhabere birimleri ile uçaksavarlar bulunduran "ordular grupları" Yüksek Ordu Kumandası'nın emri altında teşkil edilecektir.

Ordular grubuna büyük ölçekli muharebeler yapabilecek ve uzun yürüyüşleri başaracak yeteneği vermek için ordu ile anavatan arasında irtibatı teşkil eden ve cephelere ikmal yapmayı sağlayan nakliye ve demir yolu hizmetlerindeki eksikliklerin tamamlanması, yaralı ve hastaların tedavisi gibi işler bütün generallerin diğer önemli vazifeleri olacaktır. Eğer savaşı düşman ülkesine yaymak mümkün olursa oradaki demir yollarının anavatanda teşkil edilecek olan birliklerle işletilmesi de yukarıdaki görevlere eklenecektir.

Hava kuvvetleri bombardıman yapmak ve düşman cephesinin gerilerine silahlı asker indirmek için ağır uçaklara, hava muharebesi ve keşif yapmak için ise hafif uçaklara sahiptir. Keşif uçakları da dâhil olmak üzere, bütün uçaklar kendi büyüklüklerine göre havadan havaya muharebeler ve yerdeki hedeflere ateş etmek için seri ateşli tüfeklerden hafif makineli tüfeklere ve küçük çaplı toplara kadar muhtelif tipteki silahlarla teçhiz edilmektedirler. Zehirli gaz yayan bombaları da içeren bazı özel bomba türleri uçakların harp gücünü arttırmaktadır. Kazaya uğrayan uçakların içerisindeki pilotların kurtulabilmeleri için pilotların yanlarında paraşütler bulunmaktadır. Düşmanın ateşine maruz kalındığında buna karşı koyabilmeleri maksadıyla uçakların gövdeleri mümkün mertebe hafif bir zırhla kaplanmalıdır. Uçaklara atmaları için propaganda malzemesi de verilebilir.

Hava kuvveti birkaç uçaklık kollar, filolar ve daha büyük ölçekli birimler hâlinde yapılandırılabilir. Uçaklar hangar ve benzin depoları kısmen yeraltında olan hava üslerine bağlıdırlar. Hava üslerinin hava korumasına ve motorize nakliye filolarına ihtiyaçları vardır. Aynı zamanda askerî kıtalara yakın yerlerde uçak hangarları yapmak ve hacimleri yüksek olan motorlara akaryakıt temin etmek de belli başlı diğer bazı ihtiyaçlardandır.

Donanmanın 35 bin tonluk savaş gemileri, 10 bin tonluk zırhlı kruvazörleri, 6 bin tonluk hafif kruvazörleri, yardımcı kruva-

zörleri (eskiden ticaret gemileri yardımcı kruvazör oluyordu) destroyerleri, torpido-botları, denizaltı gemileri, mayın gemileri, mayın tarama gemileri, uçak gemileri vs. vardır. Bütün bu gemiler uzun müddet denize açılabilecek bir şekilde teçhiz edilmişlerdir. Bu böyle olmakla beraber, mürettebatının ihtiyaçlarını, kömür ve akaryakıt maddelerinin temini ve diğer eksiklikleri tamamlamak hususunda doğrudan doğruya limanlara bağlıdırlar. Aksi takdirde bu hususun limanda temini ve onlara aracılığını hastane gemileri, petrol ve ikmal gemileri ya da bu işleri gören başka gemilerin üzerlerine almaları lazımdır.

Savaş gemileri büyüklükle orantılı olarak en büyük çaptan en küçük çapa kadar seri ateşli, ağır ve en ağır toplarla ve uçaksavar toplarıyla donatılmışlardır. Ağır toplar geminin yan taraflarından hep bir istikamete ateş edebilecek bir surette olduğu gibi, gemi topçusunun bir kısım ateşi öne ve kıça doğru da tanzim edilebilir. Savaş gemilerinin büyük bir kısmında ayrıca torpido ekipmanı da vardır.

Kruvazörlerin münferit olarak yaptıkları kruvazör harbinden ve denizaltı gemilerinin sadece kendi aralarında giriştikleri denizaltı muharebelerinin dışında, harp donanması savaş gemilerinden, büyük ve küçük kruvazörlerinden, destroyerlerden, torpido-botlardan ve denizaltı gemilerinden oluşan filo, filotilla ve daha büyük ölçekli yapılar hâlinde tertip edilmektedir.

Kara ordularının emirlerine uçak verildiği gibi, deniz kuvvetleri de bu uçakları önceden bahsettiğim uçak gemilerinde veya karada bulunan uçak meydanlarında emrinde bulundurmaktadır. Bütün bu yapılanmalar, özellikle kara kuvvetlerinin ve donanmanın muharip birimleri, gaz maskeleri ile teçhiz edilmiş olacaklardır.

Silahlı kuvvetlerin kara-hava-deniz bütün unsurlarında ülke içerisinde ihtiyat yapılanmaları olduğu gibi, kendilerine ülke içerisinden daima yeni kuvvet yetiştirebilecek muhtelif ihtiyat yapılanmaları bulunacaktır.

Anavatanda halkı koruyabilmesi için silahlı kuvvetler emrine ayrıca uçaksavar bataryaları, projektörler ve sığınaklar verilmiştir. Keza silahlı kuvvetler mesajların iletilmesi ve propaganda amacıyla kullanılabilmesi için kuvvetli telsiz istasyonlarına da sahiptir.

Silahlı kuvvetlerin görev sahası çok geniştir. Bütün unsurlar doğrudan doğruya savaşmaz; fakat düşman mukavemetini kırmak ve özellikle harp meydanında sonuç alıcı meydan muharebeleri ile düşmanı yok etmek için hepsi birlikte faaliyet gösterir.

Muharebeler savaşların en önemli aksiyon safhalarıdır. Düşmanı yok edebilmek için askerî birliklerde biriken muharebe gücünü ezici bir ateş gücü ile destekleyerek kullanmak lazımdır. Eğer ki düşman da, hemen hemen benzer düzeyde ateşli silahlara sahip olmasaydı, birlikleri muharebeye sokmak ve muharebeyi kazanmak kolay bir iş olurdu. Ancak mesele sadece düşmanı yenmek değil, elde tutulan birlikleri de korumaktır.

Silahların tesirleri durmadan arttı. Evvela barut keşfedildiğinde kurşun bilyeler atıldı. Akabinde yavaş yavaş gülle kullanılmaya başlandı. Yani barutla doldurulmuş ve yere, duvara, ya da gemi gövdesine çarpınca gülleyi tapasıyla tutuşturup patlatan ve dağıldığında parça tesiri gösteren mermiler imal edildi. Daha farklı türlüleri ise koruyucu aparatları ve zırhları delmek üzere yapıldı. Ondan sonra tapaları mermiyi menzilin belirli bir noktasında patlatabilen top mermilerinin üretilmesine başlandı. Bu mermiyi dolduran şarapneller hedefin üzerinde paralandı ve hedefe tepeden etki gösterdi. Bugünün mermileri mükemmelleştirilmiştir. Maksada uygun bir türde üretilen bu mermiler en kalın zırhları delip geçmekte veya merminin dağılan parçalarıyla ya da mermiden yayılan gazla etkili olmak için hedefe vardıktan sonra infilak etmektedirler. Diğer mermiler en hafif bir temas neticesinde, toprak üzerinde sayısız parçacıklar hâlinde yayılıp dağılmaktadırlar. Keza havada patlayan şarapneller de daha mükemmel bir şekle sokulmuşlardır. Makineli tüfek ve tüfek mermileri tek isabet ve tek parça olarak

etkilidirler. El bombaları, piyade havanlarının attıkları mermiler, denize dökülen mayınlar, torpidolar ise bombalar gibi etkili olabilmektedirler. Uçak bombaları infilak neticesinde dağılarak veya yaydıkları gazla çok geniş ölçüde etkili olmaktadırlar. İnfilak ve gazın etkisine yangın da katılmaktadır. Bombaların bazı çeşitleri özellikle yangın çıkarma amacıyla üretilmiştir.

Alev makinesi ateş ve yoğun bir dumanla, gaz ise ciğerleri ve diğer iç organları zehirlemek suretiyle tesirini gösterir.

Silahların ya da silahlarda kullanılan mermilerin etkili oldukları menzilin genişliği de çok artmıştır.

Ben bu bakımdan eski devirlerde ve daha sonrasında hasımların hançerler kullanarak birbirleriyle göğüs göğüse mücadele ettiklerini fakat düşmana üstünlük kazanmak için henüz o zamanlar bile bazılarının ok ve yay yahut uzun mızrak ya da taş sapanları kullandıklarını, kalelere hücum edildiği zaman yine çok uzak mesafelerden mancınık kullanıldığını hatırlatmak isterim. Keza Orta Çağ'da barut ve ateşli silahlar ortaya çıktıktan sonra hasımların karşılıklı olarak birbirlerinden nasıl uzaklaştıklarını, ancak toplu hâlde 100 metre gibi gayet kısa bir mesafede savaştıklarını hatırlatmak isterim. Fakat daha sonra topların, tüfeklerin ve bunların cephanelerinin mükemmelleştirilmesi üzerine hasımların birbirlerinden bir parça daha uzaklaştıklarına ve 18. yüzyılın sonlarında yavaş yavaş savunma amacıyla araziden istifade eden korunma biçimleri tertip etmeye başladıklarını da anımsatırım.

Bunlarla beraber, nihayet geçen yüzyılın ortalarında doldurmalı silahlar kullanılmaya başlayınca, barut ve merminin de geliştirilmesiyle, atış menzilinin durmadan arttığını ve 15-20 yıl içerisinde muharebe alanlarını derinleştiren, fakat cepheleri ve muharebe türlerini birbirinden ayıran günümüz harp düzeyine gelindiğini de akla getirmek istiyorum.

Donanmanın büyük kalibreli silahları 20 km.den 30 km.ye kadar etkilidirler. Hâlbuki kara ordusunun silahları bu menzilin

çok altındadır. Tümendeki ağır topçunun atış menzili 10 km.den başlar ve artar. Hafif topçu ise 10 km.ye kadar atış kabiliyetine sahiptir. Tüfek ve makineli tüfekler 2 km.ye kadar, piyade havanları birkaç yüz metreye kadar, torpidolar ise şu an 2 km veya biraz daha fazla uzaklığa kadar atılabiliyorlar. Bombalar doğal olarak istenen yükseklikten atılabilirler.[6]

Şurası açıktır ki silah, barut ve mermi yapımındaki tekemmül neticesinde en büyük etkinin çok uzun menzilden değil, kısa menzilden elde edildiği (bu husus uçaklardan atılan bombaları kapsamamaktadır) ve bunun sonucunda isabet düzeyinin de durmaksızın artmakta olduğu açıktır. Hasımlar arasında siperlerin mevcut olmadığı, denizde ve havada bulut, sis ve sair hava hareketleri engel teşkil etmediği müddetçe ateş gücünden azami derecede yararlanılabilir. Karadaki durum ise çok farklıdır. Burada arazinin biçimi, doğal engeller ve arazi üzerindeki yapılar düşmana karşı büyük bir perde hâlini almakta, görülmesine engel olmakta, atış sahasından istenilen ölçüde istifade edilmesinin önüne geçmektedir. Ancak dürbün, balon, uçak bu atış sahasını genişletmektedir. Karada, havada veya denizde, her nerede olursa olsun, savaş, en geniş ve uzun mesafelerde yapılmaktadır ki, açılan ateşin etkisini azami bir dereceye kadar yükseltmek ve bütün silahları kullanmak için savaşı düşmana yakın yerde yapmak gerekir. Böylelikle savaş, cephelerde kilometrelerce derinliklere ulaşabilmektedir.

Önceden işaret ettiğim gibi, bu muharebe bölgelerine gönderilen unsurlar, yalnız kendisine güvenerek faaliyete geçmek mecburiyetinde olan piyade askerinden tutunuz da hafif makineli tüfek müfrezesine varıncaya kadar kaderlerine terk edilmiş durumdadırlar. Bu safhada, 1 km.lik yolu 12 dakikada alan piyade

6 Bu kayıtlar genel mahiyettedirler. Bunlara el bombalarının birkaç adımlık mesafeden atıldığını, alev makinelerinin sadece uzun mesafeden etkili olduğunu ve gazın rüzgârın yardımıyla kilometrelerce mesafeye ulaşabilmesini de ekliyorum.

askeri, düşmanın en şiddetli ateşi altındaki araziyi aşarak düşmana yaklaşmak ve faaliyete geçmek zorundadır. Bu ise, düşman silahlarının tesirini yavaş yavaş azaltmakla mümkündür. Hâlbuki düşman da kendisini savunduğu için düşman ateşinin etkisini ortadan kaldırmak uzun sürmektedir. Dolayısıyla karadaki savaş günlerce süren bir zaman dilimine yayılabilir. Süratle hareket edebilen zırhlı otomobillerin kullanılması da kesin sonuç üzerinde bir değişiklik yapamamaktadır. Hava muharebelerinde uçaklar birkaç yüz km süratle birbirleriyle karşılaşmaktadırlar. Denizde ise donanmalar yaklaşık 20 deniz mili, yani saatte 37 km süratle karşı karşıya gelmektedir. Gerek uçaklar gerekse gemiler muharebeye giriştikleri zaman azami süratle hareket ediyorlar. Bundan dolayı hava ve deniz muharebelerine göre kara muharebesi bambaşka bir manzara arz etmektedir. Fakat bu muharebelerin hepsinde düşmana karşı ateş üstünlüğünü sağlamak ortak hedeftir.

Ateş üstünlüğünü elde etmek için ise mevcut ateşli silahları düşmana karşı etkili kılmak gerekir. Bu durum, silahlı birliklerin yayılmış bir cepheye, donanmanın ise uzun bir hat düzeninde dizilmelerini icap ettirmektedir. Yine bundan dolayı, günümüz ordularının kitle ordusu hâlini almaları yüzünden, önceki harplerden tamamıyla farklı olarak, Dünya Harbi'nin sonunda görüldüğü gibi, gayet geniş cepheler meydana gelmektedir. Fakat geniş cephelerin de bir sınırı vardır. Örneğin, piyade tümenleri arasında, tümenin piyadeyi topçu ile himaye edebilmesi, deniz ve hava kuvvetleri de muharebeye giriştikleri zaman birçok savaş gemisi veya uçağın ateşlerini bir hedef üzerinde toplamaları gerekmektedir. Muharebede en ağır toptan piyade tüfeğine varıncaya kadar muhtelif silahların, mevcut durumlarına göre ateş güçlerini bir yerde toplayarak belirleyici noktada ateş üstünlüğünün elde edilmesi zaruridir. Böyle bir kombinasyona, ki böylesine özellikle kara savaşlarında rastlanılmaktadır, en ağır topların yanında farklı türdeki silahların ve nihayetinde piyade tüfeğinin

hasma karşı olabilecek en etkili menzilden kullanıldığında imkân vardır. Hasımlar birbirlerine karşı en avantajlı pozisyonu ancak böyle sağlayabilirler.

Sadece bir tarafa karşılık verme imkânı olan düşmana birçok taraftan ateş açılabildiği, yani her yandan kuşatılarak taarruz edildiği takdirde, hasmı teslim alabilmek için gerekli ateş gücünün bir noktada toplanmasına durumun çok müsait olacağı muhakkaktır. Bu itibarla, düşmana sadece cepheden değil, yanlardan ve hatta mümkün olduğu takdirde geriden ve hatta havadan (havadan karaya taarruz ile) onu etkisiz hâle getirmek ideal olandır.

Savaşta en küçüğünden en büyüğüne kadar, düşmanın herhangi bir hatasından istifade edip karada, havada veya denizde bu hataları lehte kullanarak karar vermek taktik ve stratejik bir beceridir. Tannenberg Muharebesi'nde bu husus gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu muharebe bir taarruzda kuvvet tasarrufu prensibinin nasıl uygulanacağını da en güzel şekilde göstermektedir.

Kendi zayiatımız ölü-yaralı 12 bin kişi olduğu hâlde, esir edilmeyen yaralıları hariç tutulursa, düşman 120 bin askerini ölü ve esir olarak kaybetmişti. Yapılan kesin sonuçlu imha muharebelerinin iki değeri vardır: Bu gibi meydan muharebeleri bir yönüyle düşmana kesin darbeyi indirmekte, diğer yönüyle ise kazanan tarafın zayiatını asgari düzeyde tutmaktadır. Düşmana cepheden değil de yalnızca kanattan taarruz etmek düşüncesi yanlış bir harekettir. Düşman çekilmez, hasmının kanatlarını çevirmeye çalışır, yani kendisine saldırılmayan yönden hasmına doğru harekete geçerse bunun sonucu cephe muharebesi olur. 9'uncu Ordu 1914 yılı Kasım ayının başlarında doğuda, Varşova'da Poznan üzerine yürüyen düşmanın kuzey kanadına doğru ileri harekete geçtiğinde bu hususu bütün ciddiyetiyle öğrendi. Ancak 9'uncu Ordu yeterli derecede taarruz gücü göstermeden "Tannenberg"dekinden fazlasını elde etmek istedi. Bu noktada sadece kabataslak bir görüş beyan edebiliyorum. Sonuç ise düşmanın var kuvvetle cepheden

harekete geçmesi ve ordunun sıkıştırılması oldu. Şurası açıktır ki kuşatma harekatlarında kuvvetle kademelenmiş bir savunma düzenini çevirebilmek için kanatlardan geniş kuşatma hamlelerine ihtiyaç vardır. Bugünün kitle orduları ile kuşatanın kuşatılması da çok kolay hâle gelmiştir. Nitekim bu bizim başımızdan, yukarıda bahsedildiği gibi, sadece 1914 yılında doğuda değil, 1914 yılı Eylül ayı başlarında Paris'e yapılan harekâtta da geçti. General von Schlieffen'in kuşatan tarafın kuvvetlendirilmesi hakkındaki ikazına ne kadar önem verilse yine de azdır. Ancak bunu başarabilmek için de elde yeterli düzeyde birlik bulunması lazımdır.

En geniş çaplı stratejik kuşatma harekâtı bile düşmanın taarruz edilen yanını geriye doğru çevirmek ve ondan sonra taze kuvvetlerle daha fazla çevirerek bu suretle çözülen hasmın geri çekiliş yolunu tehdit etmek için nihayetinde bir noktada taktik bir kuşatma harekâtı yapmak maksadını taşımaktadır. Benim Tannenberg'te yaptığım gibi, taarruz eden tarafın düşman cephesinin derinliklerine doğru bir yarma harekâtı söz konusu olduğunda da durum aynıdır. Bu takdirde, düşmanın kanatlarını evvela sadece taktik bir taarruzla çevirip kavramak, ondan sonra kanatlarını alabildiğine birbirinden ayırmak, düşman cephesindeki gediği mütemadiyen genişletmek ve bu açık alandan durmadan sıkıştırmak lazımdır.

Kara harbinde, nihayet, topçu üstünlüğünü ve tankları kütle hâlinde kullanmak, hava silahlarının ateş gücünden yararlanmak suretiyle cepheden taarruz ederek düşmanı karşı koyamayacak hâle getirmek ve başka türlü bir harekete imkân yoksa herhangi bir noktadan yarmak lazımdır.

Bu böyle olmakla beraber, Dünya Harbi'nde Batı cephesinde İtilaf Devletleri'nin, Doğu cephesinde ise Rusların yaptıkları büyük yarma taarruzları akim kaldı. 1918 yazında Alman ordusunun taarruzları da düşman cephesini sadece geriye doğru esnetebildi, fakat parçalayamadı. Eğer ki bana düşmanın 18'inci Ordu'sunun

sağ kanadındaki zayıf noktası bildirilmiş olsaydı, ki böyle yapılması gerekirdi, 21 Mart 1918'de yapılan hücumda muhtemelen düşman cephesini parçalama imkânı hâsıl olabilirdi. Cepheden yapılan muharebelerde taarruz eden taraf kendi kuvvetleri için de daima ağır zayiatı hesaba katmalıdır.

Hasım taraflar birbirlerini karşılıklı olarak şiddetli ateş gücüyle yenmeye ve herhangi bir tarafın göstereceği zaaftan faydalanmaya çalışacakları gibi, kanatların gerisinde derin bir surette kademelenmiş tertipler yapmak ve yine cephe gerisinde ihtiyat kıtaları bulundurmak suretiyle ortaya çıkabilecek tehlikelerin önüne geçmeyi düşünmek zorundadırlar. Muharebe alanında, savaşa girişmiş olanlardan biri, henüz başlangıçta muharebenin kesin sonucunu taarruzla almaktan kaçınmadığı takdirde, iki hasımdan hangisinin muharebeyi taarruzla tatbike kalkışacağı, hangisinin sadece savunmada kalmak zorunda olduğu, kesin sonucun alınacağı noktada ateş üstünlüğünün elde edilmesine bağlı kalacaktır.

Sadece ateş üstünlüğüne sahip olmak da düşmanın imha edilebileceği anlamına gelmez. Düşmanı imha etmek, düşman siperlerinin tek tek ele geçirilmesi ile mümkündür. Verdun, Somme ve Flander düzlüklerindeki yaylım ateşlerinde bile siperlerin içindeki tünellere bel bağlayan insanlar hayatta kaldılar. Cesur bir düşmanın göstereceği mukavemetin, sadece ateş gücüyle kırılabileceğini düşünmek yanlış bir kanaattir. Bu duruma uygun tek tük ihtimal varsa da, kesin sonuç karada insana karşı insan, insana karşı tankla veya tanka karşı tankla yapılacak olan savaşta alınacaktır. Muharebe meydanında taarruz eden piyade, uzak mesafelerden düşmana karşı yaklaşmak ve etkili olabilecek menzile girmek zorundadır. Bunun için ise düşmanın mukavemetini ezen ve ardından ortaya çıkan düşman piyadesini de ateşi altına alarak kendi piyadesinin ilerleyişini himaye eden devamlı ve şiddetli bir topçu ateşine ihtiyacı vardır. Piyadeye eşlik eden hafif topçu da doğrudan doğruya ateş desteğine muhtaçtır. En nihayetinde,

piyade birlikleri de kendi aralarında ağır makineli tüfek ateşinin korumasından istifade ederek yardımlaşmalı, piyade tüfeği ve hafif makineli tüfek kullanarak düşmanı göğüs göğüse harbe zorlayıncaya kadar ara ara piyade havanlarının yardımını almak zorundadırlar.

Tanklar, piyadeden daha hızlıdırlar. Elde tank bulunduğu takdirde tanklar düşman hattının yarılan noktasından, derinliklere doğru sevk edilirler. Fakat yine düşmanı yenecek olan, piyade veya tank içerisindeki askerdir. Ateş kütlesi istediği kadar korkunç bir etki yapsın, muharebenin kesin sonucunu alacak olan yine erattır. Bu husus sadece karada değil, havada, denizde, şartlar değişmekte olmasına rağmen deniz altında da böyledir.

Topyekûn harp, muharebeden kesin sonuç istemekte ve dolayısıyla, harbi idare edenlerden kesin sonuç alınacağı noktaya var şiddetiyle taarruz edilmesini talep etmektedir. "Kesin sonucun alınacağı noktaya taarruz..." diyorum; çünkü çok cepheli bir harpte ve geniş cephelerde taarruz her tarafta yapılamayacaktır. Buna düşman kuvveti engeldir. İster karada, ister hava ve denizde olsun, harp idaresinin mahareti daima silah ve ateş gücü üstünlüğü ile, kazanılacak zaferin düşman için hezimet şeklini alacak bir şekilde, düşmanı zayıf bir noktada ve doğrudan taarruz edilebilecek bir istikamette yakalamak olacaktır. Bu arada, baskın etkisinin büyük bir önem kazandığına şüphe yoktur.

Baskın, seri hareketli mekanize birliklerin –sadece kara harbini kastediyorum– bir araya getirilerek muharebe cephesinin istenilen herhangi bir yerinde toplanıp, hava unsurları ile beraber müşterek ve koordineli kullanımlarıyla kolaylaşacaktır; ancak bu da, imkân olduğu takdirde, düşmanın hava gözetlemeleri ile zorlaştırılacak ve bu gözetlemelerin önüne tamamen geçilemeyecektir. Kara harbinde, mesela piyade tümenleri ile, düşmana cepheden ve yandan taarruz etmek, mekanize birliklerle gerisine sarkmak ve nihayet uçaklarla havadan taarruz etmek ve bomba yağdırmak

da mümkün olabilir. Aynı durumlar, doğal olarak, hava ve deniz muharebelerinde de ortaya çıkmaktadır. Hava muharebelerindeki üstünlük hiç şüphesiz, kara ve denizdeki muharebelerin başarısını da arttıracaktır ki, bundan doğal bir şey olamaz.

Artan ateş gücü karşısında onun etkilerinden kurtulmak gayretlerini de giderek çoğaltacaktır. Bu ise, karada muharebe alanının tecridine, tankların kullanılmasına, denizde savaş gemilerinin zırhlılaştırılmasına, zırhlı otomobillerin üretilmesine ve günümüzde bütün orduların ortak malı olan çelik miğferlerin taşınmasına sebep olmaktadır. Tankların ve savaş gemilerinin yaptıkları gibi, düşmana görünmemek için gizlenmek ve suni sis kullanmak ya da düşmanı sisle çevirmek ve bu suretle görmesine engel olmak arzusu da bundan ileri gelmektedir. Fakat bu husus henüz tam olarak gerçekleşmedi. Düşmanın ateş gücünden korunmak zorunluluğu, toprağa gömülü siperlerden istifade etmek sonucunu vermiştir.

1904-1905 Rus-Japon Savaşı'ndan beri sahra tahkimatının önemi sabit kalmıştır. Dünya Harbi'nde bu husus daha geniş bir ölçüde değer kazandı. Fakat unutmayalım ki, Dünya Harbi'ndeki siper muharebeleri, harp tarzının bir değişimiydi. Zira harbe girişmiş olan devletler manevra harbiyle galip gelmesini bilememişlerdi. Bu gibi durumlar cari olduğu müddetçe, siper harbi her zaman revaçta olacaktır. Fakat bu da bir tarafa bırakılsın, manevra harbi de dâhil olmak üzere, her türlü taarruzda ve özellikle savunmada asker toprak altına girip saklanmaktan vazgeçemez. Düşman ateşinden kurtulmak maksadıyla siper içinde gizlenip, olabilecek en güvenli pozisyonda ateş etmek bu anlamda en sağlam yoldur. İmkân bulunduğu takdirde, siper içindeki muharibi baskına karşı korumak için siperlerin önüne engeller konacaktır. Zırhlı araçlar, önlerinde düşey biçimde açılmış derin ve geniş siperler yoksa bu engel ve siperleri aşıp geçebilirler.

Eskiden sık sık görüldüğü, Clausewitz'in dahi yaptığı ve bazı harp teorisyenlerinin de hâlen yapmakta olduğu gibi, "en

iyi harp yöntemi taarruz mudur, yoksa savunma mıdır?" sorusunu tartışmak artık gereksiz hâle gelmiştir. Keza düşmanı üste çekerek düşman taarruzlarını püskürtükten sonra karşı taarruza geçmenin harp taktikleri arasında en üstün yeri aldığına yönelik intiba hakkında kafa yormak da boşunadır. Bu gibi şeyler topyekûn harbin ciddiliği ve sadeliği hakkında aldatıcı ve tehlikeli teorilerdir. İyi bir atış sahasına sahip, korunaklı bir siperden muharebe sahası üzerinden yaklaşan bir düşmanı vurmanın, açık bir alanda ilerlerken korunaklı bir siperde mevzilenmiş düşmanı vurmaktan çok daha kolay olduğu gayet sarihtir. Bundan dolayı, kitle ordularının savaşlarında da savunma taarruzdan kuvvetlidir. Daha zayıf olan, herhâlde, ister bir savunma muharebesini kabul etmek için yapılsın, ister sadece düşmanı durdurmak maksadıyla vakit kazanmaya yönelik gerçekleştirilen bir muharebede olsun, savunmayı seçecektir, ki geniş bir cephe üzerinde, uzun menzilli silahlar ve mekanize birliklerin kullanılması ona bunu yapabilme imkânını vermektedir. Uzun menzil, taarruz eden tarafı düşmandan fazlaca uzaktayken harekete geçmek ve muharebe vaziyeti almak zorunda bırakmaktadır; ki bu da, o derece vakit kaybettirmektedir. Kaldı ki, taarruz eden düşman çok defa hasmının ne gibi bir maksat taşıdığından habersiz kalacaktır. Taarruz için sevk edilecek asker sayısı asla ihtiyacı karşılayacak düzeyde olmamaktadır. Bu itibarla da savunma, kendisinin ne kadar az asker kullanması gerektiğini göz önünde tutacaktır. İşte askerî gücün mahiyeti de bu noktada anlam kazanmaktadır. Fakat ne olursa olsun, taarruz muharebenin sonuç alıcı şeklidir ve önemli olan da zaten budur. Düşman fırsat verdiği takdirde zayıf olan da taarruzu tercih edecektir. Muharebede sayıca üstün olan düşmana karşı yerinde ve doğru şekilde yapılan taarruz, taarruz eden tarafa ölçüsüz bir gurur hissi verir.

Topyekûn harpte büyük yığınların hareket hâlinde olmaları nedeniyle bütün bir cephe sathında veya cephelerin tamamında

kuvvetli tarafa saldırma imkânının olamayacağını söylemiştim. Kuvvetli taraf muharebe hareketlerine ya da harbin alacağı şekle göre, gereken yerlerde kendisini savunacak ve yine ona göre mevcut vasıtalarla kendisini tahkim edecektir. Bu gibi düşünceler kuvvetli tarafa henüz barış zamanında muhtemel harp vaziyetlerine göre sınırlarda tahkimat yapmak ya da bugün artık değerleri kalmamış olmakla beraber, taarruz eden düşmanı taarruz hâlinde kuvvet ayırmaya zorlamak için müstahkem mevkiler oluşturmak veya yapılabilecek en uygun hareket tarzlarını seçmek sorumluluğunu yükleyecektir.

Fransızların Verdun'dan Belfort'a kadarki savunma sistemini aşabilme gücüne sahip olmamaları Alman ordusunu Belçika üzerinden harekete geçmeye zorladı. Ve burada Namur, Antwerp ve Lille şehirleri Alman ordusunun pek çok kuvvet harcamasına mal oldu.

Metz Kalesi ile Moselle hattı, Fransız ordusunu taarruza kalkarken ikiye ayrılmak zorunda bıraktı. Ve şayet Alman Başkomutanlığı vazifesini tamamıyla idrak edebilecek ferasette olsaydı, Fransız ordusunun Lorient'i işgal etmiş kısımları üzerinde tam bir zafer kazanılması kuvvetle muhtemeldi.

Doğuda Bristol hattı, Thorn'dan Marienburg'a kadar tahkim edilmişti. Düşmana bu hattın daha doğusunda darbe indirilmiş olduğundan, savaş sürdüğü müddetçe bu tahkimatın değeri açığa çıkmadı. Bugün, Fransa'nın Almanya'ya karşı sınırlarını tahkimat sistemleriyle kapatmaya yönelik tedbirleri Dünya Harbi'nin taarruz edeni tahkimatlar önünde durdurma amacını güden bir siper sistemini hatırlatmaktadır. Fakat Fransız harp idaresi, Fransız ordusunu siper sisteminden kurtarmak istediğinden, bu tahkimatın daha ziyade, hezimete uğratılarak geri çekilen bir Fransız ordusunu barındıracak kadar değeri vardır. Kara tahkimatı, karadaki harbin yürütülmesi açısından ordunun önemli bir harp aracıdır. Bu tahkimat, deniz harbinin idaresi için de aynı önemdedir. Tah-

kim edilmiş harp limanları ve ikmal merkezleri, nehir haliçleri, donanmalara ve diğer deniz harp unsurlarına güvenli bir surette denize açılmak imkânını tanımakta, güvenli bir istinat noktası olmakta, önemli sahil boylarını düşman donanmasının bombardımanına karşı korumakta ve özel bir önem taşıyan noktalara asker çıkarılmasını güçleştirmektedir. Tahkim edilmiş limanlar ticaret gemilerinin de işlerine yaramakta, ticaretin canlı kalmasına yardım etmektedir.

Savaşın muhtelif şekillerde cereyan etmesi karşısında tahkimat ve mevzileri savunan birliklere çok ciddi ve önemli görevler düşmektedir. Tahkimat ve mevzilerdeki savunma başka taraflarda alınacak kesin sonuçları kolaylaştırmalıdır. Savunma suretiyle kesin sonuç ise ancak savunmada kalmış olanların taarruza karar vermesi ve bu kararını uygulamaya koymaları ile alınabilir. Taarruz daima kesin sonuç veren faktördür.

Ordular, büyük kara muharebelerinde hava silahlarının da desteğini alarak savaşmaktadırlar. Kara muharebelerine donanmalar nadiren direkt olarak katılabileceklerdir.

Yine donanmalar da, büyük ölçekli deniz muharebelerinde hava silahlarının desteğini kullanarak birbirleri ile savaşmaktadırlar; bazı hâllerde kara istihkâmları da muharebeye katılacaklar ve bu muharebelerin sonuçları üzerinde payları olacaktır.

Hava muharebelerinde ise uçak filoları ordunun veya donanmanın uçaksavar toplarının desteğini alarak birbirleri ile savaşmaktadırlar. Son tahlilde bütün bu muharebelerin temel amacı düşmanı yok etmektir.

Ordu birlikleri muharebe alanına kara, deniz ve hava unsurları ile sevk edilir. Bu ise, ordunun her unsurunu muharebede açılacak olan ateşi göz önünde tutabilecek bir şekilde ve önceden planlanan kesin sonucu almak için gerekli olan hareketli emniyet tertiplerini alarak yapılmalıdır. Diğer taraftan bu gruplama, eldeki kuvvetin daha elverişli bir surette savaş düzeni alması imkânını vermelidir.

Uçakların mükemmelleştirilmeleri ve kuvvetlendirilmeleri, süratlerinden ötürü keşif işlerinde kullanılmaları, karada serbestçe hareket etmeye uygun olan yerlerde motorize edilmiş birliklerin, denizde de en süratli keşif araçlarının faaliyete geçirilmeleri ile düşman hakkında bilgi toplama imkânları bugüne kadar görülmemiş bir ölçüye ulaşmıştır. Bu durum Yüksek Ordu Kumandası'nın harbi yönetmesini kolaylaştırmakta, fakat bir anlamda da güçleştirmektedir. Çünkü düşmanın da kendisini yok etmek için yapılan planları öğrenebileceği benzer araçları vardır. Bundan dolayıdır ki, karşı önlem almaya zaman bulamaması için düşmanı karada, denizde ve havada hayati noktalardan vurabilecek harekât planları ivedi ve etkili bir şekilde uygulamaya sokulmalıdır. Birlikleri düşmana doğru yürüterek düşmana yaklaştırmak ve taarruza sevk etmek artık bir gereklilikten çok mecburiyet olarak ortaya çıkmaktadır. Bir kere temas sağlandıktan sonra artık muharebe gereğinden fazla aceleye getirilemez.

Eğer orduların biri taarruz eder diğeri kendisini savunur durumda değilse, kara harplerinde yürüyüş kolları saatte 4 ya da 5 km hızla, 20 veya daha fazla km derinlikte hareket ettirilmelidir; eldeki birlikleri yavaş ve stabil biçimde, 25 km.den 30 km.ye kadar yürütmek suretiyle (mekanize birliklerin süratleri ve saatte kat edebilecekleri mesafe bu durumu etkilemez), birkaç yüz kilometrelik bir cephede[7] düşman karşısına çıkarmak ve düşman üzerine göndermek icap etmektedir. Ordu kıtalarını dar bir cephede biraraya getirmek, yürüyüş kollarını ya da kademeleştirilmiş kıtaların tertiplerini derinleştirmek ve dolayısıyla sıklet merkezini kesin sonucun elde edileceği istikamete doğru kaydırmak suretiyle, kütle hâlindeki birlikler henüz muharebeye sokulurken kesin sonucun alınmasına hizmet edilmiş olur. Kesin sonuç alma

7 1914'te Alman ordusunun Aachen'in kuzeyinden Strassbourg'a kadar olan ileri yürüyüşü 300 km genişliğindeydi. Brüksel ile Metz arasındaki yürüyüş de aynı genişlikteydi.

ihtimali olmayan kısımda ise yürüyüş kolları arasındaki boşluklar genişleyerek kendi derinlikleri azalır. Yürüyüş için alınacak tedbir ne olursa olsun, bunların hepsi amaca ulaşmada kullanılan birer araçtır. Amaç, muharebenin kesin sonucunu almak, hedef ise harbin kesin sonucunu elde edebilmek için imha edici bir zafer kazanmaktır.

Uçak taarruzları ile düşmanın yürüyüş kolları arasında kargaşa çıkarmak, onları tedirgin etmek gayesi üzerine hareket edilmelidir. Eğer savunan tarafın kumandanı savaş düzeninin bu veya buna benzer bir şeklini seçmeye karar verirse, taarruz edenin önlemlerine uygun olarak hazır vaziyete geçecek ve ileride tehlikeye girmiş olan noktalarda kullanılmak üzere ihtiyatlarını ve bu arada birlikleri hızla hareket ettirmek için mekanize unsurları parçalara ayırmak suretiyle kuvvetini kullanacaktır.

Aktif ve hedefinden emin olan bir savunma ise daima taarruz eden tarafın zayıf bulduğu bir noktasına yoğun bir ateş açmak suretiyle saldırıp kesin sonucu elde edebilmek için çaba gösterecektir.

Kara harbinde birlikleri muharebeye sokmak ne kadar yavaş gerçekleşiyorsa, yüksek sürate sahip uçak ve gemilerin hava ve deniz harplerinde muharebeye girişleri aynı oranda hızlı cereyan etmektedir. Azami süratleri giderek geliştirilse de, hava ve deniz unsurlarından uçaklar, rutin intikallerinde asgari olarak saatte 125 km hızla uçmaktadırlar. Aksi hâlde yere düşebilirler. Donanmalar ise asgari sürat olarak saatte 20-25 kın hızla seyretmektedirler. Fakat en nihayetinde, önceden de belirttiğim gibi, onlar da üstün ateş gücünü muharebe sahnesinde kesin sonuç alınacak nokta üzerinde yoğunlaştırmak suretiyle, kara ordularıyla aynı prensip üzerinde, önceden yapılan birçok manevra ve muharebenin gelişimine göre kullanılırlar. Şu da var ki, deniz ve hava muharebelerinde "savunma" nosyonu yoktur. Her ikisi de taarruz hâlinde yapılabilir ve her iki taraf unsurlarının sürat-

leri dolayısıyla kara muharebesinden daha hızlı cereyan ederler. Donanmaların birbirlerinden uzakta yer alarak harbe girmeleri bu duruma tezat değildir.

Geliştirilmiş muhabere araçları, yani muharebe esnasında karada, havada, denizde kullanılan telsiz, telgraf, telefon ve donanma işaretleri gibi araçlar, ordu birlikleri arasında haberleşmeyi ve emirlerin yayılmasını temin etmek suretiyle büyük birliklerin idaresini, muharebede kullanılmalarını ve bunların tek bir komutanın emri altında, toplu bir şekilde yönetilmelerini kolaylaştırmaktadır. Bununla beraber, telsiz muhabere araçları kullanılırken, verilen direktiflerin düşman tarafından da alınabilmesi tehlikesinin ortadan kaldırılması lazımdır. İyice araştırılıp tespit edilmiş şifrenin kullanılması bu bakımdan elzemdir.[8]

Düşmanın hezimetini, bozgun hâline sokabilmek için karada, denizde ve havada başarı ile neticelendirilen taarruzlarda düşmanı takip etmenin gerekliliği her zaman üzerinde durulması gereken bir hakikattir. "Son ere, son nefese kadar takip" direktifleri, istediği kadar doğru olsun, çoğu kez laftan ibaret kaldılar. Karada darbeyi yedikten sonra mağlup olan tarafın mağlup eden taraftan daha hızlı yürüdüğü ve çekildiği realitedir. Yenilen tarafın kumandanı, kendisini takip edene karşı az sayıda kuvvetle karşı durmuş ve diğer kısımlarına, geri çekilmeyi temin edecek zamanı kazandırabilmiştir. Havadan faaliyete geçen uçaklar ve peşi sıra kullanılarak durmadan düşmanın yanlarına taarruz eden ya da düşman cephesine ilerleyen motorize ve zırhlı birlikler, takip eden tarafı son derece elverişli bir duruma sokmaktadır. Ancak, ona da engeller hazırlanabilir. Düşmanın mekanize birlikler ile kütle hâlinde harekete geçişi ve nihayet düşman topraklarında mukavemetin "halk savaşı"na dönüşmesi, kazanılan zafer için tehdit arz edebilir. Bu, harekâtın eldeki bütün güç ile zorlanması için bir sebeptir. Böyle bir durumda önemli başarılara ulaşmak

8 Dünya Harbi'nde şifreleri çözen bir teknik de geliştirilmişti.

işten bile değildir. Denizde ve havada kuvvetlerin olabilecek en yüksek hızla hareket etmeleri düşmanın imha edilerek muharebede kesin sonucu almaya imkân sağlayacaktır.

Bu noktada savaş ve muharebede temas sağlama konularına değinmekle yetineceğim. Düşman sahillerine asker çıkarmak gibi özel vasıfları olan muharebe hareketlerini ele almıyorum. Buna karşın, topyekûn harbin doğal ve ayrılmaz bir parçası olan hava ve deniz kuvvetlerinin muharebe harekâtındaki kullanılışlarını gözden geçirmek istiyorum. Bu harekât, muharebelerde ordu kuvvetlerinin parçalanmasına neden olmamalıdır.

Hava kuvvetlerinin müstakil biçimdeki kullanılışlarında, düşman cephesinin gerisindeki ikmal hatları (kara ve demir yolları gibi) ve harbin idaresi açısından dolaylı ya da doğrudan önemi olan endüstri kurumları hedef alınmalıdır. Böylelikle bu kurumlarda çalışan işçiler üzerinden düşman ülkedeki bütün üretim sektörleri ve dolayısıyla da toplumun geneli durumdan etkilenmiş olacaktır.

Düşmanın savaş ekonomisine karşı girişilecek olan harekâtın uygulamasına hava kuvvetlerinin havada üstünlüğü elde etmesine yahut karada ve denizde ordu ve donanma ile beraber müşterek harekâtta bulunmasına bağlı olmayan harp safhalarında geçilecektir. Hava kuvvetlerinin hangi görevlerde kullanılacağına Yüksek Ordu Kumandası karar verecektir. Yüksek Ordu Kumandası havada, karada veya denizde kesin sonucu almak için hava kuvvetlerini en geniş ölçüde kullanmakta tereddüt etmemelidir. Savunması iyi organize edilen düşman ülkelere karşı yapılacak hava taarruzları istenen etkiyi sağlamazsa düşman ülke halkının kendini koruma güdüsünü canlandırabilir ve ulusal ruhu kuvvetlendirebilir. Hava üstünlüğü elde edilip düşman birliklerine darbe indirildiğinde ise hava kuvvetlerinin bir sonraki hedefi düşman toprakları olacaktır.

Nasıl ki hava kuvvetleri düşman ülkenin endüstri tesislerine ve sivil nüfusuna karşı savaşmayı özel bir görev olarak yapıyorsa, düşmanın hava taarruzlarına karşı kendi topraklarını ve halkını

korumak da ordunun görevidir. Ordu alacağı tedbirlerle demir yolu istasyonlarını, büyük endüstri merkezlerini, büyük çaplı depoları ve nihayetinde önemli şehirleri hava savunma araçları ile sürekli olarak korumalı ve muhabere araçlarının sağlıklı biçimde işletimini sağlamalıdır. Her yeri korumanın imkânı olmadığı gibi, her bombanın hedefini bulması da mümkün değildir. Fakat her ihtimale karşı gaz maskesi ile teçhiz edilmek gereklidir.

Deniz kuvvetlerinin de üstleneceği özel görevler vardır. Onların görevleri, düşman ülkenin halkı ile ordusunun arasındaki iletişimi kesmektir. Kesin sonuçlu bir muharebe ile denizlerde hâkimiyet elde edilir. Fakat bu, biraz evvel kastedilen hedefe varmaya henüz yetmemektedir. İletişimi kesmek demek düşmanı ablukaya almak ve denizin üzerinde kruvazör ve yardımcı kruvazörlerle, denizin altında ise denizaltılarla düşmanın ticaret veya yolcu gemileri ile arasındaki irtibata engel olmak anlanına gelir.

Almanya'ya karşı uygulanan abluka ile güdülen amaç, halkı aç bırakmak ve dolayısıyla da direncini zayıflatmaktı. Bizim denizaltı gemilerimiz aynı başarıya ulaşamadılar. Ancak Fransa'daki düşman kuvvetlerine yapılan harp malzemesi tedarikini ve İngiltere'nin ihtiyaçlarının teminini felce uğrattılar. Denizaltı gemilerimizin hareketleri İtilaf Devletleri'ne ve özellikle İngiltere'nin Yüksek Ordu Kumandası'na soğuk terler döktürdü. Topyekûn bir denizaltı harbinin ortadan kaldırılması isteği, abluka altına alınan bir bölgede tarafsız ülke bayrağını taşımış bile olsa, denizaltılarla karşılaşan her vapur batırılacağına göre, harbe iştirak eden devletlerdeki sivil halkın bombalanmasını yasaklamak gibi, sahte bir dilek olarak kalacaktır. Topyekûn harbin talepleri ve insanların hayatlarını koruma gayretleri, sınırsız bir denizaltı savaşının ortadan kaldırılması gibi ucuz bir teorik arzu üzerinden daima gözardı edilecektir. Denizaltı gemileri ile uçaklar abluka yöntemlerini değiştirdiler. Onların amacı, düşman limanlarına varmak isteyen bütün gemilerin bu niyetlerini akim kılmaktır. Eskiden

düşman gemileri, hedef ülkenin limanları önünde birbirlerine yanaşık bir biçimde dizilir ve limanları kapatmak için mayınlar kullanırlardı. Şimdi ise uçaklar ve denizaltılar da bu gemilerin düşman limanlarına ulaşmalarını önlemek maksadıyla kullanılmaktadır. Nitekim İngiltere, Dünya Harbi'nde Almanya'ya karşı uyguladığı ablukada Alman sularına mayın dökmekle beraber, ikmal hatlarını kontrol edebilmek için Hollanda'dan Norveç'e kadar olan deniz yolunu da kapattı. Fakat korkusuz denizciler bu ablukayı delmekten asla vazgeçmediler.

Denizin altından denizaltılarla, deniz üstünde ise kruvazörle yapılan su muharebeleri ticaret gemilerini batırmaktan ibarettir. Denizaltı savaşında tarafsız gemiler de hedef olmaktadır. Deniz üstündeki kruvazör savaşı ise sadece düşman ülkenin gemilerine ve savaşan devletlerin o bölgede taşınmasını yasak ilan ettikleri herhangi bir malzemeyi taşıyan tarafsız gemilere karşı uygulanır. Denizaltı gemilerine karşı denizde süratli giden araçlar, su bombası taşıyan uçaklar, mayınlar ve diğer her çeşit engeller kullanılır. Kruvazör harbine kruvazör ve uçaklarla karşı konulur.

Abluka ve kruvazör savaşı, eski savaş yöntemleridir. Birçok ülkede nüfusun çoğalması ve ordunun harp endüstrisine, harp endüstrisinin de ithal edilecek muayyen bazı hammaddelere bağımlılığı abluka yöntemini günümüzde eski dönemlerden çok daha tesirli kılmaktadır. İaşe ve harp malzemesinin eksikliği ordunun cesaretini kırar. Açlık ise, izah ettiğim gibi, halkın iradesi ve bütünlüğü üzerinde yıkıcı bir etki yapar.

Daha önce orduların başka ordulara karşı verdikleri mücadele kendiliğinden, düşman devletin bütün nüfusunu kapsayacak ve bu nüfusu başlı başına bir savaş objesi yapacak bir şekle dönüştü. Ana konuyla ilgili olarak kısaca değinmek gerekirse, toprağında savaş yaşanan ülkenin sivil nüfusu daha önce hiç duyulmamış sıkıntılar çekmek zorunda kalmıştır ve dolayısıyla savaşan ulusların moral gücüne karşı propaganda uygulanmalıdır.

Bahsedilmesi gereken diğer bir özel harp türü ise "halk savaşı"dır. 1870-1871'de bu durum *franc-treur*[9] denen harp şekliyle tebarüz etti. Bu harbi başlarında hiçbir askerî idareci olmayan Fransız vatanseverler, bireysel biçimde veya kendi inisiyatifleri ile toplanarak üzerlerinde herhangi bir işaret veya rütbe bulunmayan sivil kıyafetlerle yaptılar; bundan dolayıdır ki, devletler hukuku kaidelerine bağlı değildiler. Belçika'da da bunun benzerini gördük. Orada kendisine has mahiyette bir *garde civique*,[10] yani bir nevi ihtiyatlar bu işe tahsis edilmişti. Onlara da herhangi bir askerî şahıs komuta etmiyordu ve giydikleri elbiselerde herhangi bir askerî rütbe veya işaret bulunmuyordu. Dolayısıyla Belçika'daki halk savaşının da *franc-treur savaşının* karakterini taşıdığı görülmektedir. Ancak bu savaş türü, daha işgal edilen topraklar üzerinde görüldü; iletişim hatlarımız üzerinde kendisini göstermedi. Usûl ve kaidelerin pek önemli görülmediklerini Dünya Harbi'nin bizlere göstermiş olmasına rağmen, halk savaşlarının kara harbinin usûl ve kaidelerine uygun gelen bir tarafı olduğu düşünülebilir. Bu hususta son sözü kuvvet politikası söyleyecektir, ki nihayetinde bu ifade de "usûl ve kaide" olarak telâkki edilir. Fakat halk savaşı, örneğin muzaffer bir ordunun arkasında, askerî eğitim görmüş, askerî rütbe ve işaret taşıyan kişilerce ve askerî bir liderlik altında yapıldığı vaki ise, bu durumun uluslararası hukukun usûl ve kaidelerine tabi olacağını hiç kimse inkâr edemez. İnsanların sıkıntı ve ihtiyaçları, böyle bir halk savaşını gerekli hâle getirmektedir. Bu ise, sadece halkın manevi bir güç gösterdiği ve yaşamı için savaşmaya karar verdiği yerlerde olasıdır.

Öyle anlaşılıyor ki, Dünya Harbi'nde Ruslar, Almanların böyle bir halk savaşına girişeceklerini beklemekteydiler. Çünkü Doğu

9 1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı'nda Fransız halkının gayrinizami şekilde örgütlenmelerine verilen ad, Fransız gerilla unsurları. [h.n.]

10 Belçika'da 1830 Devrimi'nin hemen arkasında görülmeye başlayan, kanun ve düzenin korunması ile vatan topraklarının savunulmasını amaç edinmiş paramiliter unsurlara verilen ad. [h.n.]

Prusya'daki işgal bölgelerinde askerliğe elverişli Almanları alıp götürmüşlerdi. 1914 sonbaharında Poznan Kalesi'nde bulunduğum dönemde, Ruslar tarafından sınırlanmış olan alanlarda askerlik hizmetine yarar gençleri ve askerliğe uygun diğer erkekleri geri hatlara sevk ettim. Yani silah taşıyabilecek pek çok erkek Rus tehdidinden ötürü cephe hattının dışına çıkarıldı. Muzaffer olan düşmanın, halk savaşını uluslararası hukuka uygun görmediği durumlarda, savaşın meydana geldiği topraklarda yaşayan sivil insanların büyük sıkıntılara sürüklenmesi sıkça karşılaşılan bir şeydir.

Silahlı kuvvetlerin türleri ve savaşta kullanılış yöntemleri çok çeşitlidir. Kesin sonuç alınacak noktada orduların birbirlerine karşı girdikleri meydan muharebeleri muazzamdır. Uzun mesafeli intikallerin biri diğerini takip etmektedir. Uluslar, derin ve gittikçe artan bir ölçüde sıkıntılara girmektedirler. Buna kısa sürede karşı koyabilmek için halkın ve ordunun gücüne başvurulur. Halk ve ordu, ulusun varlığını koruyabilmek maksadıyla bütün güçlerini her an kullanıma hazır bulundurmak zorundadırlar.

BÖLÜM 6

TOPYEKÛN HARBİN TATBİKİ

Savaşın her zaman bir savaş ilanıyla başladığını ya da başlayacağını düşünmek yanlış bir varsayım olacaktır. Japonya 1894'te Çin ile, 1904'te de Rusya ile girmiş olduğu savaşa, bu ülkelerin nakliye ya da savaş gemilerine baskın taarruzu yaparak başladı. İngiltere, Boer Cumhuriyetleri'ne karşı, Boer toprakları içerisinde yaptığı bir baskınla savaşa girdi. Şansölye von Bethmann-Hollweg'in 1914 Ağustosu'nda Rusya ve Fransa'ya karşı savaş ilanı hafızalarda hâlen tazedir. Savaş ilanı, düşman ulusların maneviyatını kuvvetlendiren, kendi ulusumuzun ise maneviyatını zayıflatan bir propaganda aracı olarak kullanıldı. İnsanlar savaşın saldırganlığına anlam veremezler fakat varoluşları için savaşmalarının gerekliliğini çok iyi anlamlandırırlar. Bir harp ilanında ise saldırı istencini kolaylıkla görürler. Bu takdirde kendilerini tehdit altında hissetmezler ve ulusal bilinç uyanmaz. Bundan dolayı biz, ulusal bilinci seferberlik emrinden çok daha kuvvetli bir surette harekete geçiren "tehdit edici harp tehlikesi" ifadesini kullanıyorduk.

Bir de buna Alman halkı nezdinde Alman ordusunun Batı cephesinde istila harbi yaptığına dair intibanın uyanması eklendi ki, bu da ulusun hayatını idame için mücadele etmek zorunda olduğuna dair kanaati kısa sürede ortadan kaldırdı. Ulus bunu anlama zorluğu çekiyordu; zaten bu yönde herhangi askerî eğitim de alınış değildi. Bu tür bir savunma savaşı ulusa empoze edilmişti. Ve yenilmek istemiyorsak bu savaş bizim taarruzumuz yoluyla başlamalıydı.

Savaş ilanı dolayısıyla 1914'te ve ondan sonraki yıllar içerisinde, Alman ulusunun ve Alman ordusunun garip bir tecelli ile tecrübe ettiği gibi, topyekûn siyasetin en önemli görevi ve Başkomutan'ın göz önünde bulundurması gereken temel husus, savaşın henüz başlangıcında, savaş ilanıyla olduğu kadar, ulusun yeterli ölçüde aydınlatılmaması hâlinde harbin idaresinin ve halkın çok büyük sıkıntılara sokulabileceğini göz önünde tutmaktır. Gerek toplu gerekse bireysel olarak bütün güçleriyle harp idaresine yardım etmeyi amaçlayan ulusun varlığını idame söz konusu olduğunda bu duruma dikkat etmek çok önemli bir şeydir. Bir ülkenin harbe girme kararıyla beraber iktisadi hayat içerisinde yer alan unsurlar bu harbi yapacak olan orduya hizmet için seferber edilir. Seferberlik henüz barış zamanında hazırlanan, her yıl revize edilen, büyük bir özen ile tespit edilmiş hükümler vasıtasıyla uygulanır. İhtiyatların celbi, atların toplattırılması, barış durumuna göre tertiplenen birliklerin savaş vaziyetine geçirilmesi, müstahkem mevkilerin teçhizi ve eğitim işlerini yürütmekle mükellef kadronun teşkilatlandırılması gibi askerî seferberliğin hazırlık aşamalarını hatıratımda ele almıştım. Bu işler, o zamanki görevim gereği çalışma alanıma giriyordu.

Günümüzde hazırlık aşamaları sadece son bölümde izah ettiğim ordu ile ilgili bölümleri kapsamıyor. Mali ve iktisadi alanları da kapsamı içerisine alarak ulusun hayati ihtiyaçlarının teminine kadar yayılıyorlar. Bunun dışında, 2. Bölüm'de kaydettiğim gibi,

bu hazırlanma, ulusun manevi gücünü korumak için gerekli direktifleri de tespit edecektir. İster ordu içerisinde ister ülke genelinde olsun, her Alman'ın maddi ve manevi kuvvetini harp idaresinin emrine vermesinden başka bir çare yoktur.

Ulusal ruhun toplumun bekaasını korumak maksadıyla henüz savaşın başlangıcında buna vereceği karşılığın büyük önemi vardır. Bu karşılık, "memnun olmayanlar"a ne yaparlarsa yapsınlar faaliyete geçemeyeceklerini ve etkili olamayacaklarını gösterebilir. Bu karşılık, bir başkomutana henüz seferberlik başlarken bozucu ve yıkıcı unsurların orduya girip girmediklerini de gösterecektir. Başkomutan, bu karşılıkta, askerlik mükellefiyeti taşıyanların gerçekten ne ölçüde görev bilinciyle hareket ettiklerini değerlendirebilecek verileri de bulacaktır. Bu böyle olmakla beraber, "memnun olmayanlar"ın kasıtlı biçimde orduya girdikleri de düşünülebilir. Onlar, tercihen, savunma ordusunun gerisinde faaliyete geçeceklerdir. Bu hususta düşmanlarımızın 1914'te ülkemizdeki Sosyal Demokratların harbi sabote etmelerine nasıl bel bağladıklarını, bu düşüncelerinin gerçekleşmemesi üzerine nasıl hayal kırıklığına uğradıklarını ve 1915'te "Alman işçilerine tekrar güvenebileceklerini" nasıl sevinçle ilan edebildiklerini hatırlatmak isterim.

Savaş kararı alındıktan birkaç saat sonra, hava kuvvetleri büyük birlikler hâlinde, süvari tümenleri ve mekanize birlikler ve donanmanın hafif unsurları ile ticaret gemileri savaşa tam hazır hâle girmiş olacaklardır. Bunların ardından silahlı kuvvetlerin geri kalan kısımları var hızla seferberliklerini tamamlayacaklardır. Kara ordusunun yukarıda zikredilen kısımlarından arta kalanları ile hava ve deniz kuvvetlerinin diğer unsurları seferberliğin ikinci günü; barış zamanında mevcut bütün birliklerle barış ordusunun ikmaline lazım olan kısımlar üçüncü seferberlik gününden beşinci seferberlik gününe kadar; ihtiyatlar, milisler, muhasara ve ikmal ve sair birlikler ise diğerlerinden birkaç gün sonra daha evvel belirlenen yerlerde harbe hazır bulunacaklardır. Aynı anda

ihtiyat birliklerinin idari kadroları da teşkil edilecektir.[1]

Savaş uçaklarının ve uçaksavarların erkenden hazır bir hâle getirilmeleri düşüncesi ile uygun olmak üzere, seferberlik ilan edildikten sonra hava savunması ve hava muharebe organizasyonlarının faaliyete geçmeleri ve yine düşmanın hudutlardaki kuvvetlerini hazır bir hâle sokmasına uygun olarak hudutlarda da koruma tertibatının alınması zaruridir. Keza, düşman harp gemilerinin her an sahillere yanaşabilme ihtimalleri göz önünde tutularak gerek kıyılara gerek de limanlara yönelik emniyet tertibatının alınması ve kıyıları savaş durumuna geçirip seyrüsefer yollarının tesis edilmesi lazımdır.

Fransa ve İtalya gibi sınırları dağlık ve coğrafi açıdan savunmaya elverişli devletler için sınır boylarında emniyet tertibatı almak kolaydır; buna ilaveten Fransa, istihkâm hatları ile de sınırlarını güven altına almıştır. Fakat düşman devletlerle çevrilmiş bir ülke için asıl savaş hareketleri başlamadan önce sınırları düşman teşebbüslerine karşı tam anlamıyla güven altına almak oldukça güçtür. Böyle bir ülke için bu husus çoğu kez hâllolunamaz bir meseledir. Bu meseleyi çözerken hesapsızca yapılacak işler kuvvetlerin boş yere dağılmasına ve dolayısıyla da ölümcül hatalara sebep olabilir. Örneğin 1914'te, Alman Yüksek Ordu Kumandası Doğu Prusya'nın güneydoğusunu gerçekten korumaya imkân bulamamıştır. Eğer düşman seferberliğin henüz ilk günlerinde bu bölgeden içeri girmediyse bu durum alınan koruma tedbirlerinden ileri gelmemiştir. Bunu düşmanın ihmaline borçluyuz. Benzer bir şekilde, İngiliz hafif kruvazörlerinin Alman limanlarını kapatmak için İngiliz donanması tarafından desteklenerek Kuzey Denizi'nden girmemeleri de başka bir ihmal örneğidir.

1 Bütün bu rakamlar geçmişe aittir. Hâlbuki barış kadrosu ne kadar kuvvetli olursa, barış zamanında mevcut olan birliklerin seferberliği de o nispette bitirilmiş olur. Fransa barış ordusunu en kısa zamanda hazır hâle sokma çabasındadır.

Muharebe düzenine geçmek, yani, tertip ve seferber edilmiş ordu kuvvetlerini düşmana karşı kullanmak için yapılan hazırlık faaliyetleri de savaşın önem arz eden aşamalarındandır. Hudutları koruma konusunda kaydedildiği gibi, ordunun kuvvet dağılımı üzerine yaptığı planlamalarda gerekirse savaşa sadece bir cephede girme kararını vermesi, harp düzenine geçmek açısından da basit bir harekettir; 1914'te Fransa, Belçika ve İngiltere örneklerinde görüldüğü gibi... Bu devletlerin bütün savunma kuvvetlerini Almanya'ya karşı yönlendirecekleri aşikârdı. Keza bu hareketin Alman ordusuna yok edici bir darbe indirme düşüncesine bağlı olduğu da açıktı. Bununla beraber, İngiltere ve Fransa'nın yok edici bir darbe indirmek maksadıyla deniz kuvvetlerini Alman donanmasına karşı kullanmamaları ise benim için, düşman harp idaresinin akıl almaz bir hatasıydı.

Bütün askerî kuvvetlerini kendi Batı cephesinde kullanması ve dolayısıyla hasım kuvvetlerini yok etmek düşüncesi, Rusya için de doğal bir gereklilikti. Rusya'nın, müttefiklerinin yaptıkları gibi, kuvvetlerinin sıklet merkezini, Baltık Denizi'ndeki donanmasını da katmak suretiyle, en tehlikeli hasmı olan Almanya'ya değil de, Avusturya-Macaristan'a karşı kullanmış olması da anlaşılamaz bir hareketti.

Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın durumları daha zordu. Alman Yüksek Ordu Kumandası bu problemi doğuda Rusya'ya karşı çok az bir kuvvet bırakarak çözmeye çalıştı ve İngiltere'ye karşı da kuvvet ayırması gerektiği hâlde kuvvetlerini Belçika ve Fransa'ya karşı yığdı. Harbin kesin sonucunu almak için donanmasını da batıdaki düşmanlarına karşı kullanmama kararı vermesi, İngiliz donanmasının hareketleri gibi, akıl almaz bir durum olarak kaldı. Yüksek Ordu Kumandası'nın kesin sonuç noktasındaki bu eksikliğini çok ağır biçimde ödedik.

Avusturya-Macaristan, ordusunun ana kısmıyla Galiçya üzerine yürüdü; fakat Sırbistan'a karşı gereksiz ölçüde büyük bir

kuvvet kullandı. Sırbistan'daki hareketiyle kazanacağı, çabuk başarıyla moral kazanacak askerlerini bir an evvel Rusya'ya karşı kullanmayı umut ediyordu. Fakat zafer kazanılamadı; Macar demir yolları yetersizdi. Bu nedenle Avusturya-Macaristan'ın kesin sonuç almak istediği yerde, yani Rusya'ya karşı kullanabilecek yeterlilikte askeri yoktu.

Emir aldığı anda silahlı kuvvetleri savaşa hazır hâle sokmak, dış politikadaki şartların iyi etüt edilmesine, düşmanın son durumuna ve muhtemel bir savaş hâlinde ortaya çıkacak ihtimallerin özenle tetkikine, savaş alanının bütün coğrafi özelliklerinin irdelenmesine ve kendi ordumuzun neleri yapıp neleri yapamayacağını tam olarak bilmemizle doğrudan ilişkilidir.

Bir devlet, İsviçre gibi, ordusunu sadece hudutlarını korumak üzere teşkilatlandırmışsa, bu devletin harp idaresi bakımından kötü bir hâlde olduğu söylenebilir. Topyekûn harp düşmanın mağlubiyetini esas alır. Bu itibarla, örneğin, İsviçre sadece kendisini savunmaya yönelik tedbirler alıyorsa düşmanın imhasını başka bir gücün üstlenmesini bekliyor demektir. Bununla beraber İsviçre örneği savaşın doğasını anlamamız açısından hiçbir şekilde emsal oluşturmaz.

1914'te Alman Yüksek Ordu Kumandası'nın yaptığı gibi, coğrafi durumu elverişli olmayan devletlerin çoğu şu meseleyi göz önünde tutmak mecburiyetindedirler: Savaşın kesin sonucu, birden fazla sayıdaki düşman arasından hangisinin yenilmesine bağlıdır? Ve bu düşmanlar arasında en tehlikelisi hangisidir? Askerî birliklerin muharebeye sokulmasında, düşmanın zayıf noktasına taarruz etmek suretiyle zafer kazandıracak bir sıklet merkezi temin etmek nasıl komutanın mahareti ise, bu sıklet merkezinin teşkili için hazırlık anlamını taşıyan bir harp düzenine girişte, ordunun sıklet merkezini "en tehlikeli" olarak görülen düşmana karşı çevirmek de, o kadar gereklidir. Bu yapılırken, savaşın düşman ülke topraklarında sürdürülmesi esas alınmalıdır. Kesin

sonucu aldıracak olan taarruzun diğer güçlerce engellenmesinin önüne geçebilmek için, diğer düşmana ya da düşmanların zayıf birliklerine karşı daha az kuvvet kullanılır. Bu düşünceye açıklık getirmek maksadıyla Doğu cephesinde 1914 yılının Ağustos ayı sonundan Kasım ayına kadar Avusturya-Macaristan ordusunun Alman Yüksek Ordu Kumandası ile ortak hareket ederek, sayı itibarıyla üstün olan Rus kuvvetlerini durdurduğumu ve bu suretle Kumanda'ya batıdaki hareketleri tatbik etmek fırsatını verdiğimi hatırlatmak isterim. Alman Yüksek Ordu Kumandası'nın bu şansı iyi kullanamamasının Batı cephesindeki savaşın tatbiki için Doğu cephesindeki operasyonlarla Kumanda'ya vakit kazandırma çabalarımla hiçbir ilgisi yoktur. Belki ülkesinin coğrafi konumu fazlaca elverişsiz olan bir başkomutan genel vaziyet açıklık kazanmaya başlayınca herhangi bir noktada kullanmak üzere, ordu birliklerini elverişli demir yolu hatlarının gerisinde tertiplemeyi de göz önünde tutacaktır. Fakat bu gibi kararlar, bütün kuvvetleri henüz başlangıçta düşmana karşı kullanma prensibine engel teşkil etmemelidir. Bir başkomutanın böyle elverişli olmayan bir coğrafi durum içerisinde kendi memleketini savaşın dehşetine karşı koruyabilmesine imkân yoktur.

1914'te bile buna Doğu cephesinde imkân olmadı; ancak Tannenberg ve Mazurya bataklıklarındaki meydan muharebelerinden sonra bir korunma durumu hâsıl oldu. Ülkeyi koruma arzusu, savaşın başlangıcındaki taarruz planlamalarında kuvvet tasarrufu prensibini zedeleyecek hareketlere izin vermemelidir. 1914 Ağustosu'nun sonunda Yüksek Ordu Kumandası'nın Doğu Prusya'yı Ruslardan temizlemek isteği, Batı cephesindeki iki kolordunun henüz harekât sürerken Doğu cephesine gönderilmesine sebep oldu ve daha sonra bu durum Marne'daki gibi kesin sonuç alınması gereken bir meydan muharebesinde olumsuz etkisini ziyadesiyle gösterdi. Eğer düşmana terk edilmesi zorunlu olan topraklar varsa, bu yerlerde askerlik yapabilecek konumdaki

erkeklerle askerî açıdan değeri bulunan diğer şeylerin geriye sevk edilmesi için, henüz seferberlik hâlindeyken tedbir alınması lazımdır. Halk savaşı başlatmak düşünülüyorsa, bu takdirde, seferberliğe uygun bir surette icap eden tedbirlerin alınması ve eğitim görmüş olanların orada bırakılmaları gerekir.

Daha önce de belirtildiği gibi, orduların kesin sonucu aradığı yerlere sevk ettikleri birlikler hiçbir zaman yeterli görülmeyecektir. Bu nedenle kesin sonucun alınacağı yerin dışında kalan bölgelere asgari miktarda kuvvet sevk edilir. Ve bu kuvvetleri henüz harekâtın başlangıcından itibaren "son tüfeğe varıncaya kadar" amansız biçimde kullanmak gerektir.

Yüksek komuta, ordunun merkez kuvvetleriyle savaşın ilk kesin sonucunu aramaya karar verdiğinde, taarruz için birliklerin sonuç alınacak istikamette toplanmaları zaruridir. Diğer savaş alanlarındaki sorunların çözümü daha zor olabilir. 1914'te, Doğu cephesindeki sorunu düşmanın zaafından istifade ederek Tannenberg ve Mazurya bataklıklarındaki zaferlerle çözmüştüm. Eğer buna imkân olmasaydı, mevcut istihkâmlara dayanarak Vistül hattında bir savunma tertibatı almak ve sürekli biçimde savaşarak geri çekilmek mümkün olurdu.[2] Başkomutanların harekât emirlerinde sorunların nasıl çözüleceğine dair talimatlar yer almamaktadır. Fakat emirleri açık ve kuşkuya şüphe bırakmayacak ifadelerle bildirmek lazımdır.

Harekât emirlerinin sadece harekât çalışmalarını içermesine büyük özen gösterilmelidir. Bu emirler savaş durumuna geçen birliklerin toplanma ve ilerleme konumları da göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır; ancak hiçbir zaman, düşman hakkında alınan ilk haberler üzerine şekillendirilecek türde, peşinen

2 Berlin Üniversitesi profesörlerinden Bay Walter Eze gibi tarihçilerin, hakkımda yeniden yalan-yanlış şeyler yazmalarına mahal vermemek için, 1914 yılı Ağustos ayında böyle bir şeyin şahsi kanaatime göre mümkün olmadığını özellikle kaydediyorum.

planlamalar yapılmamalıdır. Bu noktada kağıt üzerindeki ihtimallerin yerini savaşın katı gerçekleri almaktadır ki bu gerçekler düşmanın zaaflarından faydalanmayı talep etmektedir. Bu zaaflar tahmin edilen istikamette oldukları takdirde durum lehedir; ancak savaş başladığında düşmanın da tahmin edilen şeyleri bütün teferruatıyla, aynı şekilde yapabileceği hesaba katılamaz. Bundan dolayıdır ki, düşmanın ihtimal dâhilindeki hareketlerine ne kadar benzer olursa olsun, Yüksek Ordu Kumandası kendisini bu tip planlamalara bağlamamalıdır. Kumandan, kendisine iletilen raporlardan çıkan gerçekliklere göre, kesin sonuçların alınacağı yerlerde düşmanı yok edecek ya da belirlenen görevleri yerine getirecek uygulamaları yürürlüğe sokmalıdır.

General von Schlieffen'in Fransa'ya karşı hazırladığı savaş planı, 1904-1905 yılları için çok isabetliydi; fakat Fransız ordusunun önemli kuvvetlerle Lorient'e doğru yürüyeceğinin tahmin edildiği 1914 yılı için uygun değildi. General von Moltke bu planı bir ölçüde değiştirdi; ancak Schlieffen'in düşmanın sol kanadını çevirerek yok edici bir darbe indirmeyi ve düşman ordusunun diğer kısımlarını da imha edebilmek maksadıyla, merkez noktası Diedenhofen olmak üzere, sol kanattan büyük bir harekâta başlamayı esas alan perspektifinden tümüyle kurtaramadı. Bunun sonucunda da, düşmanın başka yerlerde açık biçimde göstermiş olduğu zaaflardan yararlanılamadı. Başkomutan açısından ise başka bir planı uygulayabilmek bir daha mümkün olmadı.

Yüksek Ordu Kumandası üstün bir donanmaya sahip olduğu takdirde, muharebenin kesin sonucunu almak üzere, bu donanmayı düşmana karşı kullanması da rutin bir iştir. Fakat sahip olunan donanma düşman donanmasından üstün değil ve hatta açık biçimde zayıfsa, bu durum risk oluşturabilir. Karadaki gibi kesin sonucun aranamayacağı bir yer olan denizde daha esnek yöntemleri kullanarak hareket etmek gerekir. Keza, bu hususta da, düşman deniz kuvvetlerinin ne şekilde zayıf düşürüleceğine dair

planlamalar yapılamaz; çünkü kısmi başarılarla ne gibi fırsatlar sağlanabileceğini hiç kimse bilemez. Fakat bu fırsatların avantaj sağlaması tabiidir. Deniz kuvvetleri tarafından kullanılan yöntemler harp esnasında ülkenin takip ettiği genel politikaya uygun olmalıdır. Harekâtın genel yapısı içerisinde, denizin üzerinde ve altında derhâl kruvazör harbine girişilmesinin göz önünde tutulması ve abluka altına alınan düşman ülke sahillerinin yakınlarında, tarafsız bir ülkeye de ait olsa, karşılaşılacak olan her geminin batırılabileceği alanların ivedilikle belirlenmesi lazım gelecektir.

Bu durum hava kuvvetleri için de geçerlidir. Tabii bununla, savaşın başından itibaren kullanılan kara veya deniz kuvvetlerinin ayrılmaz parçalarından bahsetmiyorum. Plana göre hava üstünlüğünü elde etmesi için planlı ve yeknesak bir surette kullanılması kararlaştırılmış olan bir hava gücünü esas alıyorum. Bu üstünlük ise stratejik kesin sonucun ilk önce aranacağı yerde elde edilmelidir. Kara ordusu örneğinde olduğu gibi hava kuvvetlerine verilecek talimatların da sınıflandırılması ve açık olması gereklidir. Bu yapılar ancak ondan sonra komutanların emrine verilebilmelidir. Aksi takdirde eylem birliğine ulaşılamaz.

Böylelikle ilk emirler, savaş harekâtının temelini oluşturacak şekilde, belirleyici olan görevi kararlı biçimde başarmalıdır. Vaktiyle, Moltke, "Harp başlangıcında yapılan bir yanlış bütün bir harp boyunca düzeltilemez" demişti.

Bu ifade, demir yolu ağının stratejik bir amaca binaen olağanüstü şekilde genişletildiği bir dönemde öneminin bir parçasını, ama yalnızca bir parçasını kaybetmiştir. Alınan tedbirlerin henüz barış zamanında düşmanın ihtimal dâhilinde olan tedbirleri ile karşılaştırılması, harekât planlarının Yüksek Ordu Kumandası'nın emirleri ile kağıt üzerinde tatbik edilmesi ve bu hususta düşünülen tertibatın maksada uygun olup olmadığının incelenmesi silahlı kuvvetlerin mevcut durumunu test etmek açısından oldukça faydalıdır. Bu suretle mutlak bir anlaşılırlığa sahip olmak müm-

kündür fakat liderin bu gibi teorik tecrübeleri saplantı hâline getirmemesi ve düşmana karşı "önceden hazırlanmış" planları sürdürmemesi gerekir.

Birlikler hazırlıklarını tamamladığında düşmana karşı sevk edilebilecek duruma da gelmiş olurlar ve bu dakikadan sonra tek bir dakika daha kaybetmemek gerekir. Böylelikle savaş ilanı edilmesi ile beraber henüz ordu kuvvetlerinin demir yolu ile taşınması tamamlanmadan önce, düşmanlık da başlayacaktır. Sınırlarda "silahlar kendiliğinden ateş alacak", daha barış zamanında sınırlara yerleştirilen motorize birlikler ya da süvari tümenleri, açık olan veya açık oldukları sanılan düşman topraklarına akın etmeye çalışacaklardır. Buna rağmen böyle bir kullanış büyük ölçüde başarısızlığa da sebep olabilir.[3]

Sınır teşkil eden denizlerde her iki tarafın keşif için gönderdiği gemiler karşılıklı olarak ateş edecek veya muharebeye gireceklerdir. Açık denizlerde, deniz üstünde ve altında bir deniz harbi başlayacaktır. Abluka da başlatılabilir. Uçaklar ise karada ve denizde keşif faaliyetleri yapacaklardır.

Şimdilerde savaşın mihenk noktasını hava üstünlüğünü elde ederek düşmanın hareket güzergâhı üzerinde bulunan demir yolları ile diğer yollara ve bilhassa, hava meydanlarına karşı savaş uçaklarının kullanılması teşkil etmektedir. Bunun ardından hava muharebeleri görülecektir. Bu görev yerine getirilirken düşmanın intikal yolları üzerindeki sivil nüfusun da etkileneceği çok açıktır. Savaş uçaklarının düşman ülkesindeki önemli hedef noktalarını (endüstri şehirlerini, altyapısını, hükûmet merkezlerini vs.) vurmak için ne kadar derinliğe taarruz edecekleri tartışmaya açık bir husustur.

Savaşın başlayıp donanmaların denizlere tam harp kuvveti ile sevklerinin ardından, muhtemelen 48 saat ya da biraz daha sonra,

3 Örneğin, 1914'te Rus süvari tümenlerinin Doğu Prusya'ya taarruz etmeleri ihtimal dâhilinde görülmüştü. Fakat böyle bir taarruz gerçekleşmedi.

muharebenin kesin sonucunu almak ya da müşterek harekâta katılmak maksadıyla kendilerine verilmiş görevleri yerine getirmek için uçaklar da muharebelere iştirak edeceklerdir. Bu durum denizdeki muharebelerin daha kapsamlı olmasını da beraberinde getirmektedir. Deniz muharebeleri su altından ve su üzerinden ticaret gemilerine taarruz ve abluka ile daha etkili bir hâle gelmektedir.

Ordunun hareketleri bundan biraz sonra başlayabilir. Büyük çaplı birlikler cephelere uçaklarla sevk edilemez. Bunların büyük bir kısmı ülke içinde bu iş için de düşünülerek, özenle hazırlanmış demir yolları kullanılarak cephe hattına sevk edileceklerdir. Motorlu araçlar bu iş için uygun değildir.[4] Dünya Harbi'nde seferberlik ilan edildikten sonra harekâtın başlaması iki haftayı buldu. Şimdi bu süreç kısaltılmış olsa gerek. Ancak askerî hazırlıkların tamamlanmasından sonra büyük çaplı bir harp harekâtı söz konusu olabilir. Bu arada, savaşın başında donanmaların harp faaliyetlerine başlamaları ile birlikte hava kuvvetleri de doğrudan doğruya kara ordusu veya deniz kuvvetleri ile yakın iletişim içerisine girmektedir.

Savaşın bütününü göz önünde tutarak, hatıratım dışındaki diğer kitaplarımda yaptığım gibi, burada harp hakkında genel bir tablo sunmayı düşünmüyorum. Ben burada sadece belirli konuları ele almayı ve savaşın geneli hakkındaki yorumu okuyuculara bırakmayı amaçlıyorum. Savaşın ikinci haftasının bitmesiyle beraber bu uygulamaların her açıdan tekamül edeceğine şüphe yoktur.

4 Otomobil ve kamyonların birliklerin taşınması açısından artık demir yollarının önemini kaybettirdikleri iddiası tehlikeli bir yanılsamadır. Bahse konu olan şey, askerlerin sadece makineli tüfekler ve cephaneleri ile taşınması değildir. Muharebede orduların her çeşit unsurları ile taşınmalarına ihtiyaç vardır. Fakat bu birlikler kamyonlarla nakledilemezler. Nakliyelere mahsus kamyonlar ve otomobiller başka hâllerde, örneğin düşmanın bölgesel bir taarruzuna karşı koymak ya da ani bir baskının defi için yapılan savunmada, bölgesel ölçekli hareketli savunma tedbirleri açısından önemlidirler.

Her iki tarafın veya yalnızca tek bir tarafın kesin sonuç almaya yönelik hareket etmesine göre, bu faaliyetler farklı şekillere girebilecektir. Belki sayı bakımından farklı olsalar da, kuvvetler her yerde birbirleri ile karşılaşacaklardır. Birliklerin başlangıçtaki ufak çaplı hareketlerini ya da savunma tedbirlerinin alınmasını muharebeler takip edecektir. İki tarafın da kesin sonucu aradığı savaş alanında, muharebeler yüzlerce kilometrelik geniş cephelerde,[5] günlerce sürebilir, ki bunun esaslarını yukarıda izah etmiştim. Bu muharebelerde ordu teşkilatlanması içerisinde bulunan mekanize birliklerin veya süvari tümenlerinin cephe önünde yahut kanatlarda yapacakları öncü müsademelere tesadüf edilebilir.

İlk harekâttan ve dolayısıyla o harekâtın akabinde vuku bulan muharebelerden Alman Yüksek Ordu Kumandası kadar düşmanlarımızın da umut ettikleri gibi, gerçekten kesin sonuç alınır ve düşmanın takibi ile bunu harbin kesin sonucu hüviyetine sokmakta başarılı olunursa, zaferi kazanan ulus ve orduya ne mutlu! Hele mağlup edilmesi gereken düşman devlet bir tane olursa, bu mutluluk kat be kat artar. Fakat günümüz savaşlarında başlangıç muharebelerinin hemen ardından kesin sonuç alabilmek neredeyse imkânsızdır. Orduların kütle hâlinde kullanılışları, ilk darbeyi yemiş olan ordunun ihtiyatta tuttuğu birliklerin kuvveti ile birliklerin sevk edilmesini ve toplanmasını kolaylaştıran mükemmelleştirilmiş demir yolu ağları savaşın henüz başlarında kesin sonuç almayı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla böyle bir durumda önemli başarılar sağlanmış muharebelerden sonra da harp devam edecektir.

Böyle bir düşmana karşı, onun kesin sonuç almak üzere düşündüğü meydan muharebesinden kaçınmak suretiyle, geniş bir cephe üzerinde mekanize birlikleri kullanarak oyalama muharebelerine

5 20-24 Ağustos 1914'te, önceden yapılan çarpışmaların ardından, cephenin bütün hatlarında muharebe edildi. Muharebeler devam etti ve 9 Eylül'de en korkunç şeklini aldı. Çarpışılan cephenin boyu 300 km idi.

girişmek, savunma muharebelerini kabul etmek gerekir. Fakat 1914 yılı Ağustosu'nda, Doğu Prusya'daki "tali bir savaş alanı"* olan Tannenberg'te yaptığım gibi, taarruzla zafer kazanmak en etkili harp yöntemidir ve daima böyle kalacaktır. Genellikle taktiksel bir zorunlulukla başlandığı için, geri çekilmelerde bir ürkekliğin mevcut olduğu çok açıktır. Ancak yine savaş tarihi göstermiştir ki, komutanlarına karşı güven duyan ve komutanların her açıdan hâkim olduğu birlikler tarafından yapıldığı takdirde, ordular geri çekilme faaliyetlerini hiç tehlikeye girmeden, soğukkanlı ve kontrollü bir şekilde icra edebilmektedirler. Fakat şurası da bir gerçektir ki, karada yapılan geri çekilmeler harbin idaresi açısından olağanüstü bir önem arz etmektedir.

Tam olarak yenilmemiş ya da o ana kadar hiç darbe yememiş ikinci bir düşmanın ezilip ezilmemesi durumu, ona karşı daima kuvvet toplamak suretiyle yeni bir sıklet merkezi teşkil etmek, yığın hâlindeki birlikleri uzun yürüyüşlerle düşmana doğru sürmek, düşmanın gösterdiği zaaflardan faydalanmak ve bu arada düşmana yeni muharebelerde ve kesin sonucun alınacağı yerde tekrardan darbe indirmek ile doğrudan bağlantılıdır. Bununla beraber düşmanın sadece savunmada kalmayı değil, taarruz etmeyi de isteyebileceği ve bu amaç uğrunda muhtelif tedbirler alabileceği göz önünde bulundurularak hareket edilmelidir. Kararlılık ve birliklerin mobilizasyonu savaşın en temel esaslarıdır. Mobilizasyondaki üstünlük diğer dezavantajları tek başına eşitleyebilecek bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla demir yolları bu bakımdan hâlen eski önemini muhafaza etmektedir.

Alman Yüksek Ordu Kumandası'nın 1914'te, Batı cephesinde düşmanı ondan daha zayıf bir kuvvetle ezmek düşüncesi gerçekleşmedi. Yüksek Ordu Kumandası yeni bir sıklet merkezi teşkil

* Tali Savaş Alanı (*Secondary Theatre of War*): Yüksek Ordu Kumandası tarafından operasyonel anlamda ve lojistik destek açısından ikinci derecede önem verilen muharebe alanlarına verilen ad. [h.n.]

etmek, yani 1914 Kasımı'nda Rusya'ya karşı kesin sonuç alacak tedbirleri uygulamaya yönelik kararını zamanında veremedi. Büyük ölçekli birlikleri 1914 yılı Sonbaharı'nda demir yoluyla Batı cephesinden Doğu cephesine doğru sevk etmek yapılması gereken öncelikli işti. Örneğin; Doğu cephesinde bir düşman ordusunu Ağustos'ta, Tannenberg'teki meydan muharebesinde, bir ikincisini de Eylül'de Mazurya bataklıklarındaki muharebede ne kadar imkânsız şartlar içerisinde yendiğimi anımsıyorum. Yine bunun üzerine ziyadesiyle baskı altında bulunan Avusturya ordusunun San ve Vistül nehirleri üzerine ilerlemek gayesiyle Yukarı Silezya'ya demir yoluyla nasıl nakledildiğini, bu ileri yürüyüş esnasında düşman kuvvetlerini nasıl yendiklerini, nihayet üstün kuvvetler karşısında Yukarı Silezya sınırına çekilmek için San ve Vistül boyunca ve Varşova'nın güneyinde Ruslara karşı nasıl mukavemet gösterildiğini ve bu ricat sürecinde karşılarındaki düşman birliklerinin sağ kanadına Doğu Prusya'dan demir yoluyla getirilmiş olan 8'inci Ordu'nun bazı unsurları ile beraber taarruzla darbe indirmek için birliklerin yine nasıl demir yoluyla Gnesen'e, Hohensalza'ya (Inowroclaw) ve Thorn'a sevk edildiklerini kaydetmek isterim. Büyük Friedrich, 5 Kasım 1757'de Mersburg yakınlarındaki Rossbach Muharebesi'nde, 5 Aralık'ta Breslau'nun batısındaki Leuthen'de meydan muharebeleri yapmıştı.

Bütün bunları buraya yazmak kolaydır. Direnmeyen bir düşmana taarruz etmek nasıl kolaysa, yenilmeyi peşinen kabul eden yahut kendisine karşı çok üstün konumda bulunulan bir düşmanı yenmek de kolaydır. Fakat gerçekte durum böyle vuku bulmayacaktır. Gerçekleşse bile, düşmanın vereceği karşılık meçhul olacaktır. Bu itibarla, düşmana başka bir tarafta darbe indirmek icap ettiğinde zaafları göz önünde bulundurmak gerekecektir. Düşman da benzer zaaflardan, aynı şekilde faydalanabilir. Bu takdirde ilk hamleyi yapan taraf avantajlı duruma geçecektir. Bir cephede temin edilen kesin bir zafer düşmanın başka bir cephedeki

zaaflardan yararlanmasına engel olmaktadır. Eğer ki, General von Schlieffen'in hareket hâlindeki Alman ordusunun Saarbrücken yakınlarındaki sol kanadı zayıf hâldeyken üstün durumdaki Fransız kuvvetleri tarafından takip edilmiş olsaydı, ki 1914'te gerçekten de buna teşebbüs edilmişti, Alman sağ kanadı sonradan kazanılacak bir zafer için ulaşılamaz olacaktı.

Topyekûn harpte olaylar olayları, muharebeler muharebeleri takip etmektedir; bununla beraber birliklerin reorganizasyonu için kısa veya uzun fasılalarla savaşa ara verilebilir ve savaş sona erinceye kadar muhtelif cephelerde yıpratma muharebeleri görülebilir. Bu takdirde savaş bir ordunun yenilmesiyle değil, ancak savaşa girmiş olan ulusun yıkılmasıyla sona erecektir.

Uzun yürüyüşler ve muharebeler askerleri fizikî ve ruhi olarak ziyadesiyle zorlamaktadır. Hezimetler depresif etkiler yaparken, zaferler sadece geçici bir coşku vermektedir. Ölü ve yaralılar muharip unsur olma vasıflarını yitirirlerken bunların yerlerine, muharebede beraber savaşarak hayatta kalanlarla, yeni ve muharebe tecrübesi olmayan birlikler geçmektedir. İhtiyatların moral motivasyonu yerinde olsa bile, savaşa yeni katılacak ihtiyatlarla savaş tecrübesine sahip muharipler iki farklı âlem olarak karşılaşabilirler. Böyle bir durumda, bütün muhariplerin ulus için ölüm kalım meselesi hâline gelen savaşın önemini idrak edip etmedikleri, bu hususun kendilerine devamlı biçimde hatırlatılıp hatırlatılmadığı, kahramanlık gösterebilecek karakteri muhafaza edip etmemeleri çok önemlidir. İster subay, ister astsubay olsun, her birinin kendi çevrelerinde askerlere liderlik edip etmedikleri, ortaya konacak çabanın ordunun yenilmesine asla müsaade etmeyecek bir savaşma güdüsü ve mücadele azmi ile desteklenen mekanik bir disiplin hâlini alıp almadığı da işte bu münasebetle kendisini gösterecektir. Ve en nihayetinde ordu ile ulus arasındaki derin münasebetin gereği olarak, ulusun manevi kuvveti orduda bulunan askerlerin üzerinde de tesirini göstermektedir.

Karada, hava ve denizde savaş başlar başlamaz ordu birlikleri iaşe, yem ve akaryakıt maddelerini mütemadiyen harcarlar. Bu maddeleri ise anavatandan sevk etmek zorunluluğu vardır; bununla beraber işgal edilen yerlerden de bu maddeler sağlanabilir. Kısacası, bütün bir harp müddetince durum böyle devam eder.

Seferberlik emri verilmesinin üzerinden çok geçmeden ordunun ihtiyat birlikleri hazırlıklarını tamamlamışlardır. İhtiyat birliklerine kısmen eğitim görmüş askerler ile önemli bir bölümü barış zamanında eğitim alamamış gençler katılmıştır. Piyade eğitimi çok zor bir iştir. Ancak tank ve top gibi diğer silahları kullananların eğitimine göre yine de en sadesidir. En fazla zayiatı vermesine rağmen, piyadenin ihtiyatı hiç olmazsa başlangıçta temin edilebilecektir. Dolayısıyla ordunun bu önemli kısmında sayı bakımından kuvvet tasarrufu yapılabilecektir. Dünya Harbi'nde, Almanya'da olduğu gibi, ihtiyatların kayıpları ikâme edemeyecek düzeyde azalmasından sonra, ordunun mukavemet gücü tükenmiştir. Diğer silahları kullanacak olan kura efradının eğitimi daha zordur. İhtiyat birlikleri arasında kayıpları telafi etmekte en fazla zorlanılan birlikler hava kuvvetlerine ait birliklerdir. Hava kuvvetlerindeki yetişmiş, eğitimli insan kayıpları orduların gücüne büyük darbe indirmektedir.

Savaş malzemesinin tedariğinde yaşanan zorluklar birliklere insan tedarik etmekten daha az önemli bir sorun değildir. İhtiyat birliklerinin oluşturulmaları gibi, bütün endüstri kurumları da ordu için çalışmaya seferber edilmişlerdir. Savaş endüstrisi, çok büyük miktarda mühimmat teslim etmek ve bu teslimatı barış zamanındaki şartlara göre daha çabuk yapmak mecburiyetindedir. Mühimmatın barış zamanındaki üretime kıyasla aynı kalitede imal edilip edilmeyeceği konusu da üzerinde durulması gereken ayrı bir meseledir. Benzer bir durum makineli tüfek ve diğer harp teçhizatı için de geçerlidir. Bu gibi teçhizatın imali çok zaman alır. Savaş alanından geri gönderilen hasarlı malzemenin de yeniden tamiri

kısa sürede yapılabilecek işlerden değildir. Hasar görmüş veya bozulan uçakların hepsi değilse de, çoğu düşmektedirler. Yeni uçak üretimi tekrardan havacı yetiştirmek kadar güçtür. Tanklar da aynı şartlara tâbidirler. Batan savaş gemilerinin yerlerine yenilerinin konmasına imkân yoktur. Olsa bile, belki küçük ebatlı gemiler kısa sürede tekrardan yapılabilirler. Büyük hasar görmüş gemilerin tezgâhlarda yeniden tamirleri çok uzun sürmektedir. Bir savaş gemisinin muharebe dışında kalması, donanmanın harp kudretine, kara savaşlarında kara ordusuna indirilen darbeden çok daha farklı ve derin bir şekilde etkilediğini göz önünde tutmak lazımdır. Harp devam ettiği müddetçe, hava ve donanma kuvvetini harbin başladığı andaki düzeyde muhafaza etmek zor bir şeydir; hatta anavatan topraklarında ulus, var gücüyle çalışsa bile yine bunu sağlamaya imkân yoktur. Burada asıl görev, Dünya Harbi'nde olduğu gibi, kaybedilen zamanın telafisi değil, olabilecek en yüksek üretimin sağlanmasıdır.

Seferberliğin ilan edilmesi üzerine mali, iktisadi tedbirlerle beraber, "memnun olmayanlar"ın halkın gündelik yaşantısına ve ticari faaliyetlerine yönelik yıkıcı faaliyetlerinin etkilerini ortadan kaldıracak iç politik tedbirler alınmıştır. Bu tedbirlerin uygulamaya geçirilmesi ise, "Ekonomi ve Topyekûn Harp" bölümünde anlattığım gibi, anavatanda ordu ve ulusun ortak hareket etmesiyle başarılabilecektir. Bu alanda elde edilebilecek veya edilemeyecek olan şeyler "Ekonomi ve Topyekûn Harp" bölümünde açıklanan durumlara bağlıdır; yani tarlaların ne dereceye kadar sürülüp ekildiklerine, ülke dâhilindeki ve işgal edilmiş olan topraklarda hangi ölçülerde hammadde bulunduğuna, bu hammaddelerin hangi oranda ülke dışından getirildiğine, üzerinde önemli endüstri merkezleri bulunan yerlerin düşmanın eline geçip geçmediğine ya da bu gibi yerlerin düşman uçakları tarafından tahrip edilip edilmediğine, yukarıda bahsi geçen işlerde kullanılabilecek insan bulunup bulunmadığına ve

bu insanların manevi kuvvetlerinin düzeyi ile ilişkilidir. Bütün bunlar bir yana, savaş ne kadar uzun sürerse ekonominin bundan aynı ölçüde olumsuz etkileneceği aşikârdır. Bu durum ulusun ve ordunun ihtiyaçlarını giderme safhasında kendisini ziyadesiyle hissettirdiği için meselenin vahameti böyle dönemlerde bütün diğer devletlerce daha iyi anlaşılmaktadır. Bunun aksi ise, savaşa girmiş olan devletlerin çok elverişli coğrafi pozisyonda bulunmalarına ya da Dünya Harbi esnasında İngiltere, Fransa ve İtalya'nın yaptıkları gibi, "tarafsız" olarak görülen Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerden ihtiyaçlarını temin etmelerine bağlıdır. Aksi takdirde iaşe ve giyecek eksikliği kendisini hissettirip, harp üretimi açısından gerekli olan hammaddenin azaldığı ortaya çıktığında harbe iştirak eden uluslar büyük bir manevi baskı altına gireceklerdir.

Bu durumu ikinci bir sonuç daha izleyecektir; o da, savaş uzadıkça büyük sıkıntılarla beraber halkın endişeleri de artmaktadır ki, harbe giren devletlerin vatandaşları, cephedeki insanlardan bile daha zor bir sınava tabi olacaklardır. İlk zorlu muharebelerin ardından, halk ordunun zayiatından doğrudan doğruya etkilenecektir. Buna karşı, insan ve malzeme kayıplarının büyüklüğü moral bozucu bir etki yapacaktır. Ülke toprakları üzerinde savaşılan devletlerde bir de buna insanların çekeceği büyük sıkıntılar katılacaktır. Yani sivil nüfus evlerini terk edecek ve panik yayılacaktır. İşgal edilmiş topraklardaki yurttaşların kararsız durumları bu panik havasını fazlasıyla arttırmaktadır. Savaşın gerçekleştiği cephenin çok gerilerinde bulunan halkın uçak taarruzları sonucu verdikleri zayiat ve açlığın büyümesi ise paniği genelleştirmektedir. Tehlike ve panik anlarında ulusun manevi ruhu çok güçlü olmalıdır. Sadece doğru uygulamalar yapıldığı takdirde ulusal ruha istenen minval verilebilir, birlik ve beraberlik korunabilir.

Savaşa giren ülke halkının manevi bütünlüğü ile ordunun yapacağı askerî harekâtın başarısı arasında yakın bir ilişki

bulunmaktadır. Fakat ulusun manevi bütünlüğü, cephedeki yenilgiler veya ülke içerisindeki "memnun olmayanlar"ın faaliyetleri sonucunda bozulabilir. Bu gibi bir durumda muzaffer devletin Yüksek Ordu Kumandası muharebenin kesin sonucunu cephede alırken, elindeki araçlarla düşman ülkenin halkı ve ekonomisi üzerinde de ayrıca yok edici bir etki sağlamaya çalışabilir. Böyle bir vaziyet hasıl olduğunda uçak filoları hasmı acımasızca bombalar ve gerçekleştirilen taarruzlar merhamet gösterilmeden devam eder.

Bu gibi ardı arkası kesilmeyen taarruzlar acı çeken halkın birlik ve bütünlüğü üzerinde giderek tahrip edici bir hâl alır. "Memnun olmayanlar" haince planlarını uygulayabilmek için giderek daha fazla fırsat bulurlar. Şimdi ise henüz savaşın ilk gününden itibaren yürütülmüş olan propaganda çalışmalarının düşman halkı üzerinde yıkıcı bir kuvvet olarak faaliyete geçirilmesinin zamanı gelmiştir. Alman orduları düşman karşısında üstün bir vaziyetteyken Alman ulusuna düşman propagandası tarafından ne yalanlar söylenmedi? Düşmana yardakçılık ve suç ortaklığı yapan "memnun olmayanlar" bu yalanları nasıl da hevesli hevesli yaydılar! Roma Kilisesi'nin, Yahudilerin ve Farmasonların bütün basın-yayın organları "uzlaşma ve anlaşma" kisvesi altında sözüm ona barış avukatlığı yaparak zehirli düşüncelerini ön plana çıkardılar. Düşman savaştan muzaffer olarak çıkınca, bütün bunlar sanki bıçakla kesilmiş gibi aniden durdu! İhtilal faaliyetlerinde ve ihtilallerde aldatılmış olan halka ne "özgürlükler", ne "kardeşlikler" vaat edilmedi! Özgürlük ve kardeşlik, insanları geniş ölçüde köle hâline getirmek ve soymak şeklinde tecelli etti. Propaganda işini bitirmişti. Böylece Alman ulusunun birlik ve beraberliği telafi edilemez şekilde kaybolmuştu.

Propaganda, gelecekteki topyekûn harp örneklerinde de aynı şekilde kullanılacaktır. Hasım uluslardaki tutum ve davranışların, bunlarla beslenen umut ve dileklerin ve dolayısıyla bu ulusların

hükûmetlerine ve savaşa karşı olan psikolojik tavırlarının büyük bir dikkatle etüt edilmesi propagandanın en önemli şartlarındandır. Halkın birlik ve bütünlüğü zayıflamaya başlayınca, bu tip bir propaganda insanların psikolojisi üzerinde çok derin etkiler bırakacaktır.

Başarıdan başarıya koşan muzaffer bir ordu, böyle bir halet-i ruhiyenin etkisinden kendisini geçici olarak kurtarabilir, fakat umutsuz bir mücadele sürecinin içerisinde bulunan ordular kendilerini bu tür bir halet-i ruhiyenin yıkıcı etkilerinden kurtaramazlar. Ordu, ulusla birlikte çöker. Başka şekillerde de olsa savaş, yine Dünya Harbi'nde olduğu gibi bir hâl alacaktır.

Dünya Harbi'nde savaşa girmiş olan devletler, sadece muharebe meydanlarındaki başarılarıyla kesin sonuca ulaşamadılar. Harp tarzı, uçsuz bucaksız cephelere yayılan siper harbine evrilmişti. Fakat düşmanlarımız gerek Doğu gerekse Batı cephelerinde yaptıkları muazzam taarruzlarla, İtalyan ve Romen ordularını da kullanarak, daima kesin sonuç almaya ve inisiyatifi ellerinde tutmaya çalıştılar. Ben önce Romanya'ya sonra da İtalya'ya karşı muharebelerde kesin sonuç almaya muvaffak oldum. Fakat bu başarılar, işi harbin kesin sonucuna götürmediler. 1918'de, Batı cephesinde, kesin sonuç alacak bir muharebe yapmayı umut etmiştim. Düşmanın zayıf noktalarına karşı üstün bir kuvvetle taarruz ettim. Düşmana darbeyi indirebildim, ancak bunu devamlı hâle getiremedim; çünkü yeterli güce sahip değildim. Amerika Birleşik Devletleri ordusunun savaşa girmesi Batı cephesindeki düşmana etkili bir harp gücünü toplama ve üstün miktarda harp malzemesi kullanarak Alman ordusuna taarruz etme olanağını verdi. Alman ordusu bu taarruzlara daha fazla direnemeyecek hâle gelince, daha evvel Bulgar ve Avusturya-Macaristan ordularının yaptığı gibi, Yüksek Ordu Kumandası'nın onayı ile ufak ufak geri çekildi. Alman ordusu Batı cephesinde asıl mevzilerine çekildikten sonra düşman ordularının taarruza devam edip edemeyecekleri

hakkında bir bilgim yok.. Nasıl olsa savaşın sonucu doğrudan doğruya kesin sonuçlu bir muharebe ile değil, ihtilalle alınmıştı.

Manevi açıdan güçlü olan bir ulus bu manevi gücünü ve birliğini koruduğu sürece savaşın kesin sonucu yalnızca savaş meydanındaki zafer ile düşman ordusunun ve düşman ulusun ortadan kaldırılmasında yatar.

BÖLÜM 7
BAŞKOMUTAN

Başkomutan, ulusun geleceğini korumak için topyekûn harbi beyniyle, yüreğiyle, azmiyle sürdürecek olan kişidir. Hiç kimse onu yüklendiği bu sorumluluktan kurtaramaz. Bu konum kişiden çok yoğun çalışmayı, başarılı olmayı ve çelik gibi bir iradeyi talep eder.

Başkomutanlığı üstlenen kişi o ülkede en öncelikli yeri almalıdır. Bunun dışındaki her durum sağlıksız ve tehlikeli olur. Düşmanı yenmeye ve ulusun geleceğini korumaya odaklanmış bir Başkomutan'ın verdiği emirlerdeki kuvvet ve bütünlükten yalnızca eksiksiz bir güce sahip olduğu takdirde söz edilebilir. Topyekûn harbin bütün ulusal yaşamı kapsaması gibi, Başkomutan'ın eylem ve söylemleri de aynı derecede kapsayıcı olmalıdır. Başkomutan'ın her alanda vereceği kararlar mutlak itaati gerektirmektedir. Bu böyle olmakla beraber, topyekûn harbi idare edecek olan kişinin hakikaten bir başkomutan olup olmadığını ise sadece harp ispat edecektir. Önemli fikir adamlarının ve hatta askerî otoritelerin

bile barış zamanındaki becerileri harpte Başkomutan olmalarına delalet edemez. Bilakis harp, başkalarına irade ve yeteneklerini ortaya çıkarmaları için bir fırsat ortamı oluştururken, fikir insanları ve askerî otoriteler genellikle başarısızlığa uğramaktadırlar.

Büyük Friedrich sert bir hükümdar ve mükemmel bir liderdi. Başkomutanlık kavramı onun vücudunda şekil bulmuştu. O devirden beri Başkomutanlık makamına gelişteki bozulma harp idaresinin ve ulusun menfaatlerini hiçe sayarcasına devam etmektedir.[1]

Askerî faaliyetleri başka devletlere örnek olan Kral I. Wilhelm'in Prusyası'nda kral aynı zamanda ordunun da Başkomuta-

1 Devletin bağımsızlığı önündeki engellerin, harbin idaresindeki yeknesaklığı ne ölçüde felce uğrattığını iyi bildiğim için, göstermiş olduğum hâl tarzı iki müttefik devletin topyekûn harbi ile de ilgilidir. 1914'te General von Conrad her ne şekilde olursa olsun, Avusturya-Macaristan birliklerinin 9'uncu Ordu Komutanlığı emrine verilmesine karşıydı. Bu aleyhtarlık sonradan yavaş yavaş ortadan kaldırıldı. Bütün önemli harp hareketlerinde "uzlaşı" esas olmuştu. Doğu cephesinde harbin idaresi için kurmay başkan olarak beni öneren Arşidük Friedrich'in emrinde müşterek bir komutanlık kurulması teklifi reddedildi. 1916 yılı Ağustosu'nda Doğu cephesindeki vaziyetin doğurduğu zaruretler arasında Galiçya'dan Baltık Denizi'ne kadar uzanan cephede müşterek bir kumandanlık ihdas edildi. Sonrasında General von Conrad'ın yerine General von Arz'ın atanmasıyla Alman İmparatoru'nun emri altında hiç değilse adı "Yüksek Ordu Kumandası" olan müşterek bir komutanlık meydana getirildi. Fakat bu da gerçek anlamda bir komuta birliği sağlayamadı.
Düşmanlardaki dağınıklık da hemen hemen buna yakın bir düzeydeydi. Fakat onlar henüz barış zamanında savaşın idaresi ve savaş donatımı hakkında açık hükümleri olan, sağlama alınmış askerî ittifaklar yapmışlardı. Hâlbuki bu hususta Almanya ile Avusturya-Macaristan arasında bir anlaşma meydana getirilememişti. İkili ittifak sadece politik bir anlam taşıyordu. Bununla beraber Almanların 21 Mart 1918'de, Fransa'da yaptıkları taarruz düşman ordularında müşterek bir başkomutanlığı meydana getirdi.
Genellikle, Napoleon Bonaparte'ın da böyle bir çözüm yolu bulduğu sanılıyor; fakat bu bir hatadır. O, Farmasonların elinde bir oyuncaktı. Onu yükselttiler ve 1812'de Rusya'ya karşı akıl kârı olmayan bir sefere sürükleyerek kendisini tahttan indirdiler.

nıydı. Harbe dair işleri idare eden General von Moltke, ordunun "Genelkurmay Başkanı" olarak Kral'ın emri altındaydı. Bununla beraber Kral Wilhelm, Genelkurmay Başkanı'nın hazırladığı talimatları "emrederken" Savaş Bakanı Kont von Roon, ordu idaresinin, Prens Bismarck da siyasi kanadın bağımsız temsilcileri olarak hareket ediyorlardı. Bu durum tehlikeli bir poliarşiyi* de beraberinde getirmekteydi. Kral I. Wilhelm, kendi otoritesine boyun eğen, yetkin insanları göreve getirmiş olduğundan bunun zararları çok bariz bir şekilde görülmedi. Monarşiye olan saygılarından dolayı askerî ve siyasi kanadın önde gelenleri hiçbir doğru eleştiriye kulak asmadı. Ancak General von Moltke'nin "Başkomutan" olarak kabul edilmemesinden ötürü benzer zararlı sonuçlar ortaya çıkıyordu. Sürtüşmeler her zaman tatlıya bağlanamıyordu ve dolayısıyla askerî harekât da bundan zarar görmekteydi.

Yüksek Ordu Kumandası modelinin yanında bir de ordudaki generallerin yanında bulunan "Kurmay Başkanlığı" modeli bulunuyordu. Kurmay Başkanı olan kişi ordu komutanlarının ya da herhangi bir birliğe kumanda eden generallerin emri altındaydı; fakat aynı zamanda bütün orduya komuta eden Genelkurmay Başkanı'na karşı da sorumluydu. Kurmay Başkanlığı modelinin dominant karaktere sahip, kuvvetli generallerin komuta ettiği yerlerde faydalı olması zor görünüyordu; ki olmadı da. Fakat her generalin sadece barış zamanında değil, savaş zamanında bile dominant karakter gösterdiği söylenemez. Bu nedenle Dünya Harbi devam ederken Doğu cephesinde 8'inci Ordu'nun idaresinde, ve daha geniş anlamda Hindenburg'un Genelkurmay Başkanlığı döneminde açık biçimde görüldüğü gibi, baştan aşağıya çürük bir yapı meydana gelmiş oluyordu.

* Yunanca "çok" ve "yönetmek" anlamındaki kelimelerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan "Poliarşi" ifadesi, tek kişinin yönetiminden, yani monarşiden ya da bir azınlığın yönetmesinden, yani oligarşi veya aristokrasiden farklı olarak, "çok kişinin yönetmesi" anlamına gelmektedir. [h.n.]

Orduların kurmay başkanları görevlerini ifa ederlerken harp harekâtının idaresi esnasında bütün sorumluluğu ziyadesiyle yüklenen Genelkurmay Başkanı'nın kendi önerilerine uymalarını beklemekte hiç de haksız değildiler. Nitekim Doğu Cephesi'nde 8'inci Ordu'nun başına geçtiğim zaman Genelkurmay Başkanı General von Moltke'den kesin olarak "Doğu cephesini kurtarma" emrini aldım. Dolayısıyla Doğu cephesindeki yeni görevimde, harbin idaresinden sorumlu olarak, bana verilen emri yerine getirmekten başka hiçbir şey düşünmedim. Bu münasebetle görevim süresince bana hiçbir engel çıkarmayan Genelkurmay Başkanı General von Moltke'ye olan şükran borcumu her fırsatta belirtmişimdir. Şurası bir gerçektir ki, Doğu cephesinde harbi idare eden kişi Başkomutan veya Genelkurmay Başkanı değil, oradaki ordunun komutasını deruhte eden kişiydi.

Bu, kargaşaya yol açacak çok tehlikeli bir süreçti. Fakat asıl tehlike 29 Ağustos 1916'da Genelkurmay Başkanlığının yeni kuruluşunda ortaya çıkmıştı. Kaiser hukuken "Kara ve Deniz Kuvvetleri Başkomutanı"ydı; Feldmareşal von Hindenburg ise "Ordu Genelkurmay Başkanı" sıfatıyla fiilen başkomutanlık yapıyordu. Ben ise general sıfatıyla bütün sorumluluğu üstlenerek orduma emirler veriyor ve harbi idare ediyordum. Buna ek olarak, deniz harbini idare eden bir "Donanma Kurmay Başkanı", müstakil bir Savaş Bakanı ve harp idaresinden tamamıyla bağımsız biçimde sadece siyasi faaliyetlerle uğraşan bir İmparatorluk Şansölyesi (Başbakan) vardı. Bu, korkunç bir çok başlılıktı. Kara ve deniz harplerinin idaresinde bile yeknesaklık sağlanamamıştı. Nitekim 1917'de, donanmada çıkmış olan büyük bir isyan hakkında doğru düzgün bir fikir edinememiştim. Savaş Bakanı evvela kendi tasarrufuyla hareket etmek istedi; fakat nihayetinde çok ağır boyuttaki bir asayişsizlik ve suistimal durumunu ortadan kaldırmayı başardım. Muhtelif siyasi görüşlere sahip üç İmparatorluk Şansölyesi de tamamıyla başarısız oldular ve ülke içerisindeki

"memnun olmayanlar"la şahsım arasında az ya da çok yıprandılar. Denizaltıların hesapsızca bir denizaltı harbinde kullanılması hususunda Şansölye von Bethmann'ın takındığı tavır ölümcül sonuçlar doğurdu; bu durum ordu imkân ve kabiliyetlerinin düşmana karşı bütünüyle kullanılmasının önüne geçti ve akabinde de denizaltı harbinin başarılı bir şekilde uygulanmasını sabote etti.

Savaşın sorumluluk sahasında da, Başkomutan ile ordu komutanlarının arasındaki ilişkilerin mahiyeti konusunda bahsettiğim gibi kargaşa giderek derinleşiyordu. Genelkurmay Başkanı'nın ve dolayısıyla komutanlıklardaki en kıdemli subayların ordu komutanlarına ya da birliklere komuta eden generallere karşı olan statüleri tekrar ciddi bir değişiklik geçirdi; ki ben de, ordu gruplarının kurmay başkanları ile görüşerek, çoğu kez, kendi komuta kademelerine dair sözlü emirler verdim. Ordu kurmay başkanının statüsü önem kazanıyordu; buna karşın, Başkomutan giderek arka planda kalıyordu. Bu itibarla, Yüksek Ordu Kumandası'nda Genelkurmay Başkanlığının tahakkümü tehlikesi belirdi ki, doğrusu bunun önüne geçilemedi. Bunları herhangi bir kimsenin duygularını incitmek için söylemiyorum; kendim de böyle bir işin içerisinde bulunuyordum. Ancak Başkomutan'ın ve onun liderliğinin mahiyeti hakkında herhangi bir belirsizliğe meydan vermemek için, bu gibi yanlış anlamaları aydınlığa kavuşturmak zorundayım. Harp idaresinin komutası ne Genelkurmay Başkanı'nın şahsında, ne de "Genelkurmay İkinci Başkanı'nda[2] olmalıdır. Bu yetki Başkomutan'da olmalıdır. Başkomutan, kendi kafasında tasarladığı düşüncelerle harbi idare etmek ve ona göre emirler vermekle mükelleftir. Bu hususta ona hiç kimse ne otoritesini sarsabilecek tekliflerde bulunabilir, ne de herhangi bir şekilde onun sorumluluğunu azaltabilir. Bununla beraber, onun topyekûn harbin diğer alanlarında yüklendiği sorumlulukları

2 "Erster Generalquartier Meister" ifadesi bugünkü "Genelkurmay İkinci Başkanı" makamını tanımlamaktadır.

da yine hiç kimse hafifletemez. Fakat Başkomutanlık makamının net bir şekilde tanımlanması ve üstlendiği sorumlulukların açıkça belirlenmesi harbin idaresi açısından her ulus için büyük bir öneme sahiptir.

Topyekûn harbin lideri olarak, Başkomutan'ın mevki ve sorumluluğu açık biçimde belirlenirse, bu makam da ona çok önemli görevleri başarmak için ihtiyaç duyduğu nüfuz ve itibarı sağlayacaktır. Bu şartlar altında güya gereken otoriteyi sağlayamadığı veya çok genç olduğu gerekçesiyle Başkomutan ikinci ya da üçüncü plana atılmayacaktır. Dünya Harbi'nde edinilen tecrübelere göre, ordunun bütün ana unsurlarının Başkomutan'ın emri altına girmesi ve askerî yönetimin başında bulunan Savaş Bakanı ile siyasi şeflerin üzerinde bulunması zarureti hakkında en ufak bir tereddüt yoktur. Başkomutanlık makamı, Büyük Friedrich döneminde olduğu gibi, her şeyi kapsamalı ve her şeyin üzerinde olmalıdır.

Başkomutan gücünü bölmemelidir; pek çok şeyin önemli olmasına, dün önem arz etmeyen şeylerin bugün önemli hâle gelmesi ihtimaline rağmen o, gücünü yalnızca önemli olan konularda kullanılmalıdır. Bir konunun önemli veya önemsiz olduğunu idrak ve tespit edecek kişi yine Başkomutan'dır. Ordunun harp kudretini zinde tutmak (bu durum Dünya Harbi'ndeki tecrübeler dikkate alınarak gerçekleştirilebilir), halkın hayatını ve ulusal birlik-beraberliği korumak, düşman ordusuna ve düşman ulusa üstün gelmek ve tarafsız olan devletlerin hareketlerini izlemek gibi işlerde Başkomutan'ın düşüncelerini anlayabilecek ve onun emirlerine sadık biçimde hareket edecek bir maiyetinin bulunması gerekir. Bununla beraber, Başkomutan'ın bütün bu zikredilen konularda işin her safhasında kendisini rahatlatacak bilgi ve birikime sahip bir kurmay başkanına yani "sağ kol"a ihtiyacı vardır. Karargâh büyük bir titizlikle teşkil edilmeli, kara-hava-deniz harpleri ile propaganda, harp teknolojisi, ekonomi ve

politika gibi konularda bilgili kişileri içermelidir. Karargâh personelinin toplumsal hayatın gerçeklerine vâkıf kişiler arasından seçilmesi elzemdir. Bu kişiler, kurmay başkanına ve talep edilirse Başkomutan'a görevlendirilmiş oldukları konular hakkında bilgi vermelidirler. Emir verme yetkileri yoktur. Verilen görevleri hakkıyla yerine getirebilmeleri için kurmay kadrosuna dâhil edilen subayların seçkin ve kalifiye kişiler arasından seçilmeleri zaruridir. Bu kriterlere sahip olsalar bile sadece özveri ve azim ile çalıştıkları, teorik bilginin yanında pratik beceriye de sahip oldukları ve topyekûn harbin esasları ile beraber harp tarihini de etüt ettikleri ölçüde bu ciddi görevlerini tamamıyla başarabilecek konuma geleceklerdir.

Başkomutan kadar diğer ordu kuvvetlerinin (Kara-Hava-Deniz) komutanları da savaşın idaresinde gidişi yönlendirecek güce ve etkinliğe sahiptirler. Onların da maiyetlerinde çalışan kurmay başkanları ve kıdemli kurmay subayları vardır. Kendilerinin temel eğitimleri, kurmay heyetindeki subayların eğitimleri ile aynı çizgide olmalıdır. Ancak bu eğitimin de esasını, savaş hâlinde hizmet edecekleri ordu birliklerinin faaliyet sahalarına ilişkin hususlar oluşturmalıdır. Kurmay heyeti doğrudan ordu kumandanlarının yahut generallerin emrindedirler. Dünya Harbi'nde ne yazık ki Yüksek Ordu Kumandası'nın kurmay subayları ile alt komuta düzeyindeki kurmay subaylar arasında kafa karışıklığının ciddi bir şekilde artmasına neden olan ve sonrasında uygulamada denetimi tamamen imkânsız hâle getiren bir emir komuta mekanizmasını oluşturacak bir kontrol kurmay başkanları üzerinde, gelecekte söz konusu olmamalı.

Tekrar ediyorum: Yalnızca Başkomutan ve Yüksek Ordu Kumandası emir verendir. Kurmay heyetlerine mensup subaylar onların astlarıdır. Onların verecekleri emirlerin dışında hiçbir emirle hareket edemezler. Kurmay başkanları sadece Başkomutan ya da ordu komutanları tarafından kendilerine bırakılan

sorumluluk alanlarında emir verebilirler. Bu sayede Başkomutan ile ordu komutanları gereksiz ayrıntılar ve önemsiz meselelere kafa yorup, bunalmaktan kurtulurlar; zira ikinci derecede önem arz eden işlerle o konularda detay bilgiye sahip olan ast rütbeli kişiler ilgilenir. Ast rütbeli kişilerle emir-komuta sürecinin dışında kalan sahalarda iletişim kurulmaz. Başkomutan kendi kendine yetecek muhakeme gücüne sahip olmalıdır. O, tek başınadır.

Cephedeki her asker ve her subayın hayatı tehlikedeydi. Bu kişilerin ulusal varoluş mücadelesindeki sorumlulukları ne kadar büyükse, geliştirilmesi mutlak zorunlu olan billim-bilgi ve güç istenci alanlarındaki kayıplar da o kadar büyük olacaktı. Bunun sorumluluğu en ağır biçimde Başkomutan'ın omuzlarındadır.

Boyun eğmeyen, bilakis savaşın belirsizliği içinde zafere ulaşmak isteyen düşmanın direncini kırmak için Başkomutan'ın büyük bir azimle çalışması gerekmektedir. O, bir taraftan bütün konsantrasyonunu ve yeteneklerini bu işe ayırırken, diğer taraftan, önceden belirttiğim gibi, topyekûn harbin temelini teşkil eden ulusal ve askerî yaşamın her sahasını izlemek ve bu sahalarda olup biten her değişikliği anlamlandırmak zorundadır. Eğer Başkomutan bu konuya yüzeysel bakar ve gerektiği kadar önemsemezse başkalarının merhametine muhtaç hâle gelir. O, çelik gibi bir irade ile hareket etmek zorundadır. Böyle bir irade, sadece topyekûn harbe dair meselelerin çözümünde değil, düşmana karşı icra edilen harekâtta da en güç kararların uygulanması için gerekli olan güveni de kendisine verir. Başkomutan'ın hayatı kolay bir hayat değildir. O, bu hayatı şahsiyetinin sorumluluk duygu ve gururu ile sürdürür. Savaş alanında başkomutanlık ve liderlik, hatta asker olmak insan karakterinden azami şeyleri talep etmektedir. Bu husus ise genellikle bilgiden daha önde gelir. Savaş çelik gibi sağlam bir karaktere sahip olmayı gerektirir. İşgal edilen mevki ne kadar yüksek ve gerektirdiği sorumluluk

ne derece fazla olursa o mevkiye sahip olanın karakteri de aynı nispette sağlam ve güvenilir olmalıdır. Yalnız böyle karakterler çevrelerinin güvenini kazanabilirler. Cephede böyle bir karakteri olmayan Başkomutan ve komutanlar tasavvur dahi edilemez. Bu hususa ne kadar fazla dikkat çekilse yine de azdır.

Savaş, insanlarla gerçekleştirilen bir olgudur. Sadece ast konumundaki komutanlarla değil, emir-komuta mekanizması içerisinde diğer unsurlarla da rabıta kurulan, aktif bir süreçtir. İnsanları yerinde kullanmak, onların kuvvetlerini, zaaflarını bilmek, onların ruhunu okumak ve onları harekete geçirici motivasyonu sağlamak Başkomutan'da olması gereken hasletler arasındadır. Uzlaşmacı ve itidal sahibi olmak onun zaruri vasıflardandır.

*Harpte İtaatsizlik** adındaki eserimde bu hususta şunları belirtmiştim:

> "Her sanatkâr gibi, Başkomutan da, sanatına ait konulara hâkim olmak zorundadır. Ancak diğer sanatkârlarda olduğu gibi, sanata hâkim olmakla beraber, ondan hem zeki ve yaratıcı bir kuvvet ve hem de diğer sanatkârlardan doğrudan doğruya talep edilmeyen meziyetler göstermesi beklenmektedir: Bu meziyetler ise orduya, ulusa ve her Alman'a karşı derin bir sorumluluk duygusu yayarak akıllarını, ruhlarını, yüreklerini eksiksiz kullanmak suretiyle enerjilerini harekete geçirmelidir. Harp Tarihi bilgisi ortaya asla bir 'Başkomutan' çıkarmaz."

Başkomutan'dan ölçülemeyecek şeylerin çıkması lazımdır. Onun doğuşunda bu haslet ya vardır ya da yoktur. Zafere olan inancın onun benliğinden yayılması, ordu ve ulusa nüfuz etmesi, hamaset konusunda onlara ilham vermesi lazımdır.

Topyekûn harpte yükleneceği sorumluluğu üzerine alabilmesi için Başkomutan'ın henüz barış zamanında bu yüksek mevkiye atanması lazımdır. O da, bütün ulusal gücün ya doğrudan doğruya silahlı kuvvetlerde ya da dolaylı olarak anavatan içerisinde

* Kitabın Almanca orijinal künyesi: *Über Unbotmäßigkeit im Kriege*, Ludendorffs Verlag, München 1935. [h.n.]

emre hazır bir hâlde bulunmasından sorumludur. O, henüz barış zamanındayken kurulmuş olan ulusal temeller üzerinde dayanışmanın temin edildiğine, bu temeller çerçevesinde yetişkin nüfusun yanı sıra gençlerin de eğitildiğine ve ordunun, bilhassa subayların, sadık ve kararlı olduğuna kendisini ikna etmelidir. Başkomutan, ulusal dayanışmanın topyekûn harp için önemini idrak ederek, bunun hükümet, devlet ve ulus için ortak bir değer olmasını teminle mükelleftir.

Maliyenin ve iç ekonominin topyekûn harbin ihtiyaçlarını karşılamasını ve topyekûn harbin idaresi için ulusun ve ordunun ihtiyaçlarını tedarik edici tedbirlerin alınmasını denetleyecek olan kişi yine Başkomutan'dır.

Başkomutan bütün silahlı kuvvetlerin amiridir. O, silahlı kuvvetlerin barış zamanındaki eğitimi ve teçhizatı hakkında gerekli düzenlemeleri yapar. Başta seferberlik konusu olmak üzere, harp hazırlıkları için yürütülen bütün işlemler Başkomutan'ın emirleri uyarınca hazırlanır.

O, harp idaresinin başıdır. Bu itibarla savaş ve propaganda unsurlarını kullanarak düşman ordularına ve düşman uluslara yıkıcı darbeyi indirmek onun harpteki başlıca görevidir. Bununla beraber, silahlı kuvvetlerin savaş kudretini sürdürmek ve geliştirmek, anavatanda halkın yönetimi ile ilgilenmek ve ulusun manevi dayanışması ile savaşçı ruhunu canlı tutmak da onun görevleri arasındadır. Başkomutan, siyasi liderlere verdiği direktiflerle yapmaları gereken görevlerin çerçevesini tespit eder.[3]

3 Siyasetçilerin bu gibi düşüncelere ve özellikle siyasetin harp idaresinin ve onun icaplarının emrine girmesi gerektiği düşüncesine nasıl karşı çıktıklarını duyuyorum; hâlbuki Clausewitz de savaşın siyasetin başka araçlarla devamından farklı bir şey olmadığını belirtmiştir. Siyasetçiler istedikleri kadar öfkelensinler ve benim görüşlerimi umutsuz bir "militarist"in görüşleri olarak nitelendirsinler; onların öfke ve düşünceleri benim harbin idaresi ve dolayısıyla ulusun varoluşunu korumak için talep ettiğim gibi, bu gerçeği hiçbir şekilde değiştirmez. Ulusal savunma teorisyenleri bu

Savaş düzeni almak için birliklerin ilk ilerleyişi bakımından verilen emirlerde Başkomutan'ın işi hiçbir zaman kolay değildir. Seferberlik ve harp düzeni ile yakın ilişkisi olan emir ve düzenlemeler yıllarca sürebilecek uzun periyotlar için detaylandırılabilirler. Başkomutan bu süreç için tayin edilecek olursa, seleflerinin kendi görüşlerine her zaman uymayan harp emirleri ile kısıtlanabilir. Bu takdirde, o, seleflerinin almış olduğu tedbirleri uygulama zorunluluğu gibi oldukça ciddi ve tehlikeli bir hâle düşmektedir. Böyle bir durumda ise onun birinci önceliği, savaş düzeni almak için bu vaziyeti mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde kendi düşüncesine göre değiştirmek olmalıdır. Ancak bunu yaparken seleflerinin takip ettiği usûlü takip etmemelidir. General von Moltke selefinin savaş hâline ilişkin düzenlemelerini değiştirmiş ve hüküm süren şartları göz önünde bulundurmuş olmasına rağmen, sonuç olarak, General von Schlieffen'in kendisininkine tamamen zıt olan savaş düzeni hakkındaki görüşlerinden kendisini kurtaramamıştır. "Kişi için en iyi rehber kendisidir" vecizesi bir Başkomutan'ı tanımlayabilecek belki de en özlü ifadedir.

Başkomutan, karada kesin sonucun arandığı yerlerde savaş harekâtını bizzat yürütmelidir. Fakat aynı zamanda, düşmanın kesin sonuç aradığı yerde bu girişimi akim bırakmak için mezkûr görevi ifa edecek başka bir generali tayin etmelidir.

Dünya Savaşı esnasında Yüksek Ordu Kumandası'nın Berlin'de bırakılmayıp Batı ve Doğu cephelerinde ayrıca birer yüksek komutanlık ihdas edilmesinin daha iyi hareket olup olmayacağına dair sorular gündemi epey meşgul etmişti. Bu gibi hatalı bir düşünceyi derhâl reddettim. Zira Başkomutan nihai kararı verme hakkını kendi elinde bulundurmak zorundadır. Onun sorumlu-

açıklamalarımı bir kenara not edebilirler! Dünya Savaşı'nda Alman siyasetçileri tarafından takip edilen siyaset de taleplerimin ne kadar mecburi olduğunu göstermektedir.

luk duygusu, herhangi bir şekilde bu yükü üzerinden atmasına ve kesin sonucun arandığı yerde kendisi ile ordu arasında gereksiz makamların oluşturulmasına engel olacaktır. Oluşabilecek her ara makam, Başkomutan'ın savaşa yönelik tasarruflarının uygulanmasını açıkça daha zor hâle getirecektir. Bu gibi bir konum doğal olarak Başkomutan üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Düşmanın mağlup edilmesine yönelik verdiği kararların dışında, denizler de dâhil olmak üzere, dikkatini diğer savaş alanlarına da yoğunlaştırmalı ve topyekûn harbin gerektirdiği kararları alabilmelidir.

Günümüzde Başkomutanlığın elinde bulunan iletişim araçları, birçok husus belirsiz kalmakla beraber, ona gerek düşman gerek kendi ordusundaki durum hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmak ve bu itibarla da geçmişte hiçbir generale nasip olmayan ölçüde harbin idaresine tesir etmek olanağını vermiştir. Bununla beraber, düşman başkomutanının da bu hususta kendisine göre eski devirlerden çok daha iyi bir pozisyonda olabileceğini gözden kaçırmamalıdır. Bu yüzden alınacak kararlar yıldırım hızıyla uygulanmalı ve bu yol üzerindeki bütün engeller tek tek ortadan kaldırılmalıdır. Düşman zaten yeteri kadar engeli bu yol üzerine koymaktadır.

Ben, Romanya'daki, İtalya'daki, Galiçya'daki harekâta ve Batı cephesindeki savunma ve taarruz muharebelerine masa başından müdahale edebiliyordum. Bunu makamımın sorumluluk duygusunu tamamen idrak ederek ve birçok muharebede edindiğim bilgi ile tecrübeden güç alarak yapıyordum.

Başkomutan'ın, sadece doğrudan doğruya kendi emri altında bulunan ordu komutanlarından değil, direkt olarak emir verme yetkisini haiz olduğu her makamdan kayıtsız-şartsız emirlerine uymalarını istemesi gerektiğine dair düşünceyi, bugün, Dünya Harbi'nde olduğundan çok daha kuvvetle taşımaktayım. Ancak ordu grubu komutanlarına veya ordu komutanlarına da kendi

maiyetlerinden itaati bekleme hakkı verilmelidir. Faaliyetlerde eş güdüm sağlanması ancak bu şekilde garanti altına alınabilir. 1914 yılı Ağustosu'nda olduğu gibi, ast rütbeli komutanların kendi kafalarına göre hareket ederek üst makamların emirlerini uygulamakta bilerek gecikmeleri, sonrasında ise üstlerin astlarla uğraşmaları kabul edilemez bir durumdur.

Bu nedenle Yüksek Ordu Kumandası 9 Eylül 1914'te 1'inci ve 2'nci Ordulara karşı gösterdiği ihmalkârlık bakımından suçludur. Tıpkı Başkomutan'ın mutlak itaat beklemesi gibi, ordu gruplarının da açık ve anlaşılır emirler talep etmeleri en doğal haklarıdır. Ast makamların kendilerine verilen emirlere karşı akla uygun çekinceler ortaya koydukları durumlarda ise, bu hususlar mevcut bilgilendirme araçları kullanılarak Genel Karargâh'a sorulmalıdır. Bu açıklamamla, ast rütbeli komutanların bağımsız hareket edebileceklerini savunduğum düşünülmesin. Burada en önemli nokta savaşın idaresinde yeknesaklığın sağlanmasıdır. Harp tecrübelerime dayanarak şunu ifade edebilirim ki, harbin sağlıklı biçimde sürdürülebilmesi için bir taraftan ast makamlara belirli çerçevelerde bağımsızlık verilmesi gerekirken diğer taraftan da emir-komuta sisteminde katı ve mutlak bir itaat ortamı hâkim olmalıdır. Başkomutan ancak böyle bir yapı içerisinde istediği şeyleri rahat bir şekilde uygulayabilir.

Başkomutan, askerî operasyonların tatbiki için doğrudan doğruya emir verme ihtiyacını hissetmediğinde, sadece esas üzerindeki fikirlerini paylaşabilir. Bu durumda söz konusu olan işin tatbikini de, doğal olarak, konuyla ilgili olan ast rütbeli komutanlara bırakması lazımdır. Ancak bu tatbik meselesini çok yakından takip ve kontrol etmek zorundadır; çünkü, nihayetinde bunun sorumluluğu da kendisinin üzerindedir. Savaşın her alanında sorumluluk Başkomutan'ın omuzlarına yüklenmiştir.

Bu durumun gerekliliklerini yerine getirebilmesi için özellikle ast makamların kendi birlikleri hakkındaki hakikatleri bütün

çıplaklığı ile anlattıklarından emin olmalıdır. Bu talep kulağa oldukça basit bir şey olarak gelebilir; fakat gerçekte böyle bir talebin karşılanması o kadar da kolay değildir. Hele ki sorumluluğu üzerine alınış olan kişi, karakter bakımından tamamıyla güvenilir bir insan değilse, bu hiç gerçekleşmeyecektir. Zaferlerin tesiri altında kalınarak kolayca kazanılan başarılara haddinden fazla değer verilmektedir. Keza bir mağlubiyet durumunda da oluşan olumsuz havanın etkisiyle bu mağlubiyet gereğinden fazla abartılmaktadır. Bu vaziyet raporlarda da aynı şekilde ifade edilecektir. Bir Başkomutan'ın doğru tedbirler alıp, uygun emirler vermesini sağlayacak en önemli şey ordusunun durumu hakkında kendisine sunulan mutlak gerçeklerdir.

Düşmana dair alınan haberlerin çoğu güvenilir olamayacağından, verilecek kararlara esas teşkil etmeleri dolayısıyla, bu gibi doğru haberlerin önemi daha anlamlı hâle gelmektedir. Ordunun sağ kanadının kazandığı zaferin haberleri ve Lorient'teki muharebenin ardından 6'ncı Kolordu'nun durumu hakkında gelen çok ciddi haberler, Alman Yüksek Ordu Kumandası'nın Doğu cephesinden iki kolorduyu çekmek gibi talihsizce bir karar vermesine sebep oldu. Ben böyle bir istekte bulunmamıştım. Fakat illâ ki takviye birlik gönderilecekse, bunlar Lorient'teki ordudan seçilmeliydi.

Başkomutan, kararların inkıraza uğramaması ve bunların uygulanmasında serbestçe hareket edilebilmesi için, maiyetindeki komutanlarından, kendilerine verilmiş olan kuvvetlerle görevlerini yerine getirmelerini beklemek zorundadır. Öte yandan, o maiyetindeki komutanlara karşı takdir ve taltif mekanizmasını ne kadar sağlıklı çalıştırabilirse harbin idaresi sürecinde varmak istediği hedeflere daha kolay ulaşabilme olanağını yakalar. Bu hususta Başkomutan'ı astlarına bağlayacak şey güvendir.

Başkomutan silahlı kuvvetlerin rehberi ve eğiticisi konumunda olduğundan, elindeki gücü korumak ve büyütmekle de mükelleftir. Bu münasebetle de ordunun harbe girdiği teçhizatın harp

içerisindeki ihtiyaçlara gerçekten uygun olup olmadığını hassaten dikkate alması gerekir. Yüksek Ordu Kumandası'na katıldığımda bazı değişiklikler yapmak durumunda kalmıştım: Harp edilen cephe hattını daraltmış ve piyade tüfeği taşıyan askerlerden oluşan ateş gücünü büyük ölçüde makineli tüfek kullanan unsurlarla değiştirmiştim. Yaygın olarak kullanılan teknik araçlar konusunda ise bu araçların savaşta barış döneminden çok daha iyi bir şekilde test edilebilecekleri söylenebilir. Taktik seviyedeki harekât için bu çok açıktır.

Artık Başkomutan'ın yapacağı şey dikkatini elindeki silahlı kuvvetlere, özellikle de ikmal kıtalarına yoğunlaştırmak, anavatandaki bütün askerî unsurları (hava kuvvetlerini, donanmayı, ihtiyat birliklerini) teyakkuz hâlinde tutmak ve onların disiplin seviyeleri ile mental durumlarını denetlemek olacaktır.[4] Bu arada Başkomutan dikkatini bir taraftan da ulus üzerine yoğunlaştırarak, silahlı kuvvetlerin ve ulusun kendi varoluşunun korunması için kararlılıkla çalışıp çalışmadığını, ayakta kalabilmek için girişilen mücadeleyi ordu ile birlikte, manevi bir dayanışma hâlinde sürdürüp sürdürmediğini gözlemlemelidir. Ayrıca kendisi ekonomik duruma ciddi olarak dikkat etmeli, ordu ve ulusun iaşe durumunu yakından takip etmelidir. Çare bulunması gereken yerde çare bulması, suistimal gördüğü noktaya hiç merhamet göstermeden müdahale etmesi lazımdır. Orduya ve ulusa yönelen haksızlıklara meydan vermemek yine onun görevlerindendir. Başkomutan totaliter gücün bu uğurda kullanılacağına dair bizzat güvence vermelidir. Keza oluşabilecek bir fesat ortamını da henüz filizlenirken ortadan kaldırmalıdır.

Başkomutan, düşman ordular ile düşman ulusların maddi ve manevi durumları hakkında kendisine verilecek olan cari bil-

4 Silahlı kuvvetlerde, her türlü alkol kullanmanın kesinlikle yasak olduğu çok açıktır. Alkolün muharebe etkinliği ve disiplin açısından nasıl zararlı sonuçlar doğurduğunu Dünya Harbi'nde öğrendik.

gilendirme raporlarını dikkatlice tetkik etmelidir. Zaferler ne kadar kesinlik ifade ederlerse etsinler, günümüzün milyonlardan meydana gelen ordularında her askerin teker teker "imha" ya da esir edilemeyeceği açıktır. Sahada kazanılan zaferlerin dışında, düşman ülke veya ülkelerin iktisadi açıdan yıkıma uğratılması, abluka altına alınması, propagandanın kullanılması gibi şeyler düşman ulusun manevi direncinin kırılabilmesi için hep birer araçtır.

Topyekûn harp, Başkomutan'a daimi sorumluluklar yüklemektedir. Ondan, eski dönemlerde yaşayan diğer komutanlardan, hatta Büyük Friedrich'ten dahi istenmemiş bir ölçüde, beceri ve azim göstermesi beklenmektedir.

Bir ulusun tarihinde büyük komutanlar nadiren bulunur. Barış zamanında silahlı kuvvetlerin başındaki kişinin, iyi bir komutan olup olmayacağını yalnızca savaş gösterecektir. Ulus ise, varlığını sürdürebilmek için kendisini topyekûn harpte hizmet etmeye adadığı müddetçe, iyi bir başkomutanı hak etmektedir. Bu durumda Başkomutan ile ulus görünmez bir bütün oluşturur. Aksi takdirde o ulus içerisinde kıymeti takdir edilmez.

Topyekûn Harp, toplumların sahip oldukları bütün maddi ve manevi kaynakları seferber ederek savaş halinde olmalarını tanımlar. Topyekûn Harp'in kavram olarak ortaya çıkışı 1789 Fransız İhtilali'ne dayansa da kavramın askeri, siyasi ve akademik alanlarda geniş yankı uyandırması ünlü Alman generali Erich von Ludendorff'un İkinci Dünya Harbi'nin hemen öncesinde yazmış olduğu bu kitap sayesinde gerçekleşmiştir.

Ludendorff'un Topyekûn Harp'e dair dünya genelinde ses getiren görüşlerini içeren bu eser Topyekûn Harp'in esaslarından tatbikine kadar konuyla ilgili her ayrıntı hakkında doyurucu bilgi sunmaktadır. Bununla beraber, etkileri bugün dahi belli oranda devam eden ve öncesindeki dünyayı neredeyse ortadan kaldıran II. Dünya Savaşının toplum, ordu ve iktisat alanlarındaki dönüştürücü mantığını bir generalin gözünden anlatmaktadır.

DERGÂH YAYINLARI

ISBN: 978-6257005104

DERGAHYAY

9 786257 005104

www.dergah.com.tr